

Viite ESITYS MAATALOUDEN YMPÄRISTÖTUKIJÄRJESTELMÄKSI VUOSILLE 2007-2013

Asia LAUSUNTOPYYNTÖ

Maa- ja metsätalousministeriö asetti helmikuussa 2005 maatalouden ympäristötuen valmisteluryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotus Manner-Suomen maatalouden ympäristötukijärjestelmäksi ja ehdotus mahdollisesti käyttöön otettavista ei-tuotannollisten investointien tuesta sekä maa- ja metsätalousalueiden Natura 2000 -tuesta liitettäväksi Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan vuosille 2007 - 2013. Työryhmä koostuu maa- ja metsätalousministeriön, ympäristöministeriön, valtiovarainministeriön, maataloustuottajien, tutkimuslaitosten, maatalousneuvonnan ja järjestöjen edustajista.

Suomessa laaditaan kaksi maaseudun kehittämisohjelmaa: Manner-Suomen ja Ahvenanmaan maaseudun kehittämisohjelmat. Työryhmän alustava ehdotus Manner-Suomen maatalouden ympäristötukijärjestelmäksi, ei-tuotannollisten investointien tueksi sekä Natura-tueksi on tämän lausuntopyynnön liitteenä. Ryhmän jäsenet eivät ole tässä vaiheessa hyväksyneet kaikkia esityksiä. Erityisesti avoimeksi ovat jääneet lannoitusta, kasvipeitteisyyttä ja luonnon monimuotoisuutta koskevat toimenpiteet.

Maatalouden ympäristötuen valmisteluryhmä pyytää lausuntoa liitteenä oleviin esityksiin. Lausunnot pyydetään toimittamaan ylitarkastaja Marjatta Kemppainen-Mäkelälle (osoitteella maa- ja metsätalousministeriö, PL 30, 00023 Valtioneuvosto, tai sähköposti: marjatta.kemppainen-makela@mmm.fi) **viimeistään maanantaina 21.11.2005.**

Erityisesti pyydetään arvioimaan toimenpiteiden tärkeyttä ja tarpeellisuutta suhteessa asetettuihin tavoitteisiin sekä etusijajärjestystä, jos toimenpiteitä joudutaan karsimaan esimerkiksi maaseudun kehittämisohjelmaan osoitetun rahoituksen selvittyä. Tällä hetkellä ohjelmakauden 2007 - 2013 rahoitus on vielä auki. Alustavassa ehdotuksessa on mukana karkea arvio alustavista tukitasoista.

Ympäristötuen valmisteluryhmä järjestää perjantaina 11.11.2005 klo 9-12 informaatio- ja keskustelutilaisuuden lausunnolle lähetetyn ympäristötukiluonnoksen sisällöstä ja rakenteesta. Tilaisuus on tarkoitettu erityisesti niille asianosaisille, jotka eivät ole olleet mukana työryhmätyöskentelyssä, ja se pidetään ympäristöministeriön auditoriossa Helsingissä, osoitteessa Kasarmikatu 25. Tilaisuuteen pyydetään ilmoittautumaan etukäteen sähköpostilla ylitarkastaja Leena-Marja Kauranteelle (leena-marja.kauranne@ymparisto.fi).

Lisätietoja antavat työryhmän sihteerit: Marjatta Kemppainen-Mäkelä (maa- ja metsätalousministeriö, p. 09 160 54211), Leena-Marja Kauranne (ympäristöministeriö, p. 09 160 39726) ja Sini Wallenius, maa- ja metsätalousministeriö, p. 09 160 54234)

Työryhmän puheenjohtaja

Heimo Hanhilahti

LIITE: alustava ehdotus ympäristötukijärjestelmäksi, ei-tuotannollisten investointien tueksi ja Natura-tueksi (tiedosto myös internet-osoitteesta [www.mmm.fi](http://www.mmm.fi))

#### JAKELU:

Maa- ja metsätalousministeriö, Maatalousosaston yksiköt  
 Maa- ja metsätalousministeriö, Maaseutu- ja luonnonvaraosasto  
 Maa- ja metsätalousministeriö, Elintarvike- ja terveysosasto  
 Maa- ja metsätalousministeriö, Kala- ja riistaosasto  
 Ympäristöministeriö  
 Valtiovarainministeriö  
 Maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus (Tike)  
 Kasvintuotannon tarkastuskeskus  
 TE-keskusten maaseutuosastot  
 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus  
 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos  
 Museovirasto  
 Suomen ympäristökeskus  
 Alueelliset ympäristökeskukset  
 Sokerijuurikkaan tutkimuskeskus  
 Työtehoseura  
 Maa- ja metsätaloustuottajien keskusliitto ry  
 Svenska Lantbruksproducenternas centralförbund  
 Pro Agria  
 Yksityiset maaseutuneuvojat  
 Svenska lantbrukssällskapens förbund  
 Maaseudun kehittäjät ry / Puheenjohtaja Erkki Ojala  
 Kuntaliitto  
 Puutarhaliitto  
 Elintarviketeollisuusliitto ry  
 Luomuliitto ry.  
 Salaojakeskus  
 Vesiyhdistys  
 Suomen vesiensuojeluyhdistysten liitto  
 Järjestöjen ympäristöryhmä  
 Suomen luonnonsuojeluliitto  
 Paliskuntain yhdistys  
 Kalkitusyhdistys  
 Kemira GrowHow Oy  
 Kasvinsuojeluteollisuus KASTE  
 Viljavuuspalvelu  
 Luonnonvarainneuvosto  
 Vilja-alan yhteistyöryhmä  
 Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman ennakkoarvioijat

#### TIEDOKSI:

Maatalouden ympäristötuen 2007-2013 valmisteluryhmä  
 Valtiosihteeri Pekka Pesonen  
 Kansliapäällikkö Jarmo Vaittinen

## **EHDOTUS MAATALOUDEN YMPÄRISTÖTUKIJÄRJESTELMÄKSI 2007 - 2013, EI-TUOTANNOLLISTEN INVESTOINTIEN TUEKSI, NATURA 2000 - TUIKSI JA VESIPUITEDIREKTIIVIN TOTEUTTAMISEEN LIITTYVIKSI TUIKSI**

1. Neuvoston asetuksen 1698/2005 39 artiklan edellyttämät lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden käyttöä koskevat vähimmäisvaatimukset
  - 1.1. Lannoitteiden käytön vähimmäisvaatimukset
  - 1.2. Kasvinsuojeluaineiden käytön vähimmäisvaatimukset
2. Ympäristötuen perustoimenpiteet
  - 2.1. Viljelyn ympäristösuunnittelu
  - 2.2. Monivuotinen viherkesanto ja riistalaidunkesanto
  - 2.3. Peltokasvien lannoitus ja ylläpitokalkitus
  - 2.4. Kasvinsuojelu
  - 2.5. Pientareet ja suojakaistat
  - 2.6. Luonnon monimuotoisuuden ja maiseman ylläpito
  - 2.7. Maatilan luonnon monimuotoisuuskartoitus
3. Ympäristötuen lisätoimenpiteet
  - 3.1. Vähennetty lannoitus
  - 3.2. Typpilannoituksen tarkentaminen liukaisen typen mittauksen avulla muilla kuin puutarhakasvialoilla
  - 3.3. Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kyntämättä viljely
  - 3.4. Lannan syyslevityksestä luopuminen
  - 3.5. Enimmäiseläintiheys -lisätoimenpide
  - 3.6. Ravinnetasetoimenpide
  - 3.7. Peltoluonnon monimuotoisuus
  - 3.8. Puutarha-alan lisätoimenpiteet
    - 3.8.A. Tarkennettu ravinteiden seuranta
    - 3.8.B. Typpilannoituksen tarkentaminen liukaisen typen mittauksen avulla
    - 3.8.C. Katteen käyttö monivuotisten puutarhakasvien rikkakasvitorjunnassa
    - 3.8.D. Biohajoavien muovien käyttö katteena yksivuotisten puutarhakasvien rikkakasvitorjunnassa
    - 3.8.E. Torjunta-aineiden käytön vähentäminen tuhoeläinten seurantamenetelmiä käyttämällä
    - 3.8.F. Tarkennettu kastelu
    - 3.8.G. Pitkävaikutteinen viljelykierto
    - 3.8.H. Puutarhakasvien tarkennettu lannoitus
4. Ympäristötuen erityistukisopimukset
  - 4.1. Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito

- 4.2. Kosteikon ja laskeutusaltaan hoito
- 4.3. Pohjavesialueiden peltoviljely
- 4.4. Muut valumavesien käsittelymenetelmät
- 4.5. Luonnonmukainen tuotanto
- 4.6. Lannan käytön tehostaminen
- 4.7. Perinnebiotoopit
- 4.8. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja viljelymaiseman kehittäminen ja hoito
- 4.9. Alkuperäisrotujen kasvattaminen
- 4.10. Alkuperäiskasvien viljely
- 5. Ei-tuotannolliset investoinnit
  - 5.1. Lannan kaasujen talteenotto
  - 5.2. Jaloittelutarhojen valumavesien käsitteleminen
  - 5.3. Investointituki monivaikutteisen kosteikon ja laskeutusaltaan perustamiseen
  - 5.4. Investointituki arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja aitaamiseen
  - 5.5. Arvokkaat luonto- ja kulttuuriympäristökohteet poronhoitoalueella
  - 5.6. Kannusteluonteinen tuki alkuperäisestä käytöstä poistuneiden talousrakennusten korjaavaan ylläpitoon
  - 5.7. Maatiloilla olevat rakenteet ja rakennelmat
- 6. Natura 2000 -tuet
- 7. Vesipuitedirektiivin 2000/60/EY (VPD) toteuttamiseen liittyvät tuet

Ympäristötuen rakenne ja ei-tuotannolliset investoinnit

# 1. NEUVOSTON ASETUKSEN 1698/2005 39 ARTIKLAN EDELLYTTÄMÄT LANNOITTEIDEN JA KASVINSUOJELUAINEIDEN KÄYTTÖÄ KOSKEVAT VÄHIMMÄISVAATIMUKSET

## 1.1. Lannoitteiden käytön vähimmäisvaatimukset

Kaikkien ympäristötukeen sitoutuvien viljelijöiden on noudatettava alla selvitettyjä lannoitteiden käytön vähimmäisvaatimuksia ilman korvausta.

### Vaatimus

Typen osalta lannoituksen vähimmäisvaatimukset määritetään maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (931/2000)(ns. nitraattiasetus) ehtojen mukaan. Nitraattiasetusta, jolla on toimeenpantu neuvoston direktiivi (91/676/ETY) vesien suojelemisesta maataloudesta peräisin olevien nitraattien aiheuttamalta pilaantumiselta, noudatetaan velvoittavana koko Suomessa.

Nitraattiasetus rajaa lannassa annettavan typen kokonaismääräksi enintään 170 kg/ha/v (kokonaistyyppiä kalenterivuotta kohti). Lisäksi nitraattiasetus säättää typen enimmäiskäyttömäärät seuraavasti:

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | kg liukoista typpeä/ha/v        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|
| - syysviljat                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 200, josta enintään 30 syksyllä |
| - peruna                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 130                             |
| - heinä, laidun, säilörehu ja puutarhakasvit                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 250                             |
| - kevätvilja, sokerijuurikas, öljykasvit ja muut kasvit                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | 170                             |
| - Karkeilla hietamailla ja sitä karkeammilla kivennäismailla vähennetään edellä mainituista määristä 10 kg/ha/v. Turvemailla vähennetään viljoilla ja sokerijuurikkaalla 40 kg/ha/v paitsi Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin ympäristökeskusten toimialueilla, joissa vähennys on 20 kg/ha/v. Turvemailla vähennetään lisäksi nurmilla koko maassa 10 kg/ha. |                                 |

Fosforin osalta vastaavaksi vähimmäisvaatimukseksi määrätään enintään 80 kg/ha/v. Määrään saa soveltaa fosforin tasausta. Raja on määritetty kanan kuivikelannan keskimääräisen typpi- ja fosforimäärän perusteella.

Puutarhakasvien lannoituksen vähimmäisvaatimus on enintään 250 kg typpeä/ha/v ja 120 kg fosforia/ha/v.

### Valvonta

Vähimmäisvaatimusten noudattaminen valvotaan niillä lohkoilla, joilla ei ole typen ja fosforin käytön rajoituksia kohtien Peltokasvien lannoitus ja ylläpitokalkitus - perustoimenpiteen tai Puutarhakasvien lannoitus –lisätoimenpiteen perusteella.

## **1.2. Kasvinsuojeluaineiden käytön vähimmäisvaatimukset**

Kaikkien ympäristötukeen sitoutuvien viljelijöiden on noudatettava alla selvitettyjä kasvinsuojeluaineiden käytön vähimmäisvaatimuksia ilman korvausta.

### Vaatus

Maatilalla kasvinsuojeluaineiden levitykseen kaupasta hankittavan uuden kasvinsuojeluruiskun on täytettävä eurooppalaiset standardit (standardisarjan SFS-EN 12761 vaatimukset). Lisäksi tällaisella ruiskulla on oltava Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksen maatalousteknologian tutkimusyksikön tai ruiskun valmistajan myöntämä kirjallinen todistus ja hyväksymismerkintä ruiskun testauksesta.

### Valvonta

Vähimmäisvaatimusten noudattaminen valvotaan tilavalvontojen yhteydessä.

## 2. YMPÄRISTÖTUEEN PERUSTOIMENPITEET

### 2.1. Viljelyn ympäristösuunnittelu

#### Tavoite

Tavoitteena on muodostaa tilalle viljelytoimenpiteiden suunnittelua ja muistiinmerkitsemistä varten ympäristönhoidon suunnittelu- ja muistiinpanojärjestelmä, jonka avulla erilaiset ympäristönsuojelutoimenpiteet voidaan kohdentaa mahdollisimman tehokkaasti. Suunnittelu- ja muistiinpanojärjestelmän avulla maatilatalouden harjoittaja voi tilansa viljelytoimien suunnittelussa ja toteuttamisessa ottaa huomioon nykyistä paremmin tilakohtaiset, ympäristönhoitoon liittyvät tarpeet. Suunnittelun lisäksi järjestelmä helpottaa sekä vuosittaista että useamman vuoden aikajänteellä tapahtuvaa ympäristönhoitotoimenpiteiden seurantaa.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

#### Toimenpiteet

Tuen saadakseen maatilatalouden harjoittajan on laadittava vuosittain viljelysuunnitelma. Kirjallisessa viljelysuunnitelmassa esitetään peruslohkoittain viljeltäviksi suunnitellut kasvilajit/kasvilajikkeet ja suunniteltu lannoitus. Viljelysuunnitelma on aiesuunnitelma ja se tarkentuu kasvilajien ja -lajikkeiden sekä muiden toimenpiteiden osalta kylvöjen yhteydessä.

Tilalla on tehtävä viljelysuunnittelua ja seurantaa varten viljavuustutkimukset. Tutkimus on tehtävä vähintään 5 vuoden välein. Näytteitä on otettava vähintään yksi näyte peruslohkoa kohti, jos lohko on yli 0,5 hehtaarin suuruinen. Jos lohko on suurempi kuin viisi hehtaaria, on otettava yksi näyte jokaista alkavaa viittä hehtaaria kohti. Jos lohkot ovat alle 0,5 hehtaarin suuruisia, on otettava yksi näyte jokaista alkavaa kahta pellohehtaaria kohti. Viljavuustutkimuksiin liittyvät tulokset on säilytettävä tilalla.

Lohkokohtaisiin muistiinpanoihin maatilatalouden harjoittajan on merkittävä lohkon perustiedot ja tiedot vuosittaisista viljelytoimenpiteistä. Lohkokohtaisiin muistiinpanoihin liittyvät asiakirjat on säilytettävä tilalla. Lohkon perustiedot sisältävät suhteellisen pysyviä tietoja lohkon sijainnista ja olosuhteista sekä muun muassa kalkituksesta, pientareista, suojakaistoista ja toteutetuista erityistoimenpiteistä. Eri lähteistä koottavat tiedot voidaan säilyttää ja tallentaa erikseen omina asiakirjoina ja/tai karttoina.

Vuosittaiset viljelytoimenpiteet, joihin kuuluu muun muassa muokkaus, kylvö, lannoitus, kasvin-suojelu ja sadonkorjuu, merkitään muistiin sekä päivämäärän että tekotavan ja määrän osalta. Taimitarhaviljelyssä lohko-kohtaiset muistiinpanot voidaan tehdä kasviryhmittäin.

Edellä esitetyn mukainen viljavuustutkimus on oltava tilalla voimassa sitoumuskauden alkaessa. Poikkeuksena tästä ovat ne tilat, jotka antavat vuonna 2007 ensimmäisen kerran ympäristötukisitoumuksen. Näillä on tehtävä ehdot täyttävä viljavuustutkimus vuoden 2007 loppuun mennessä.

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuessa 2000 - 2006 viljelysuunnitelma ja lohko-kohtaiset muistiinpanot vaadittiin kaikilta sitoutuneilta viljelijöiltä vuosittain. Viljavuustutkimukset oli tehtävä kerran

viidessä vuodessa. Lisäksi viljelijän oli osallistuttava sitoumusaikana kaksi kertaa yhden päivän kestävään viljelijäkoulutukseen.

#### Vaikutukset

Toimenpiteiden avulla kohdennetaan tilakohtaisia ympäristönsuojelutoimenpiteitä sekä seurataan toimenpiteiden vaikutuksia. Toimenpiteet antavat tiedolliset edellytykset ja perustan tilan ympäristöhoitotoimille sekä viljelyn kestäväälle harjoittamiselle.

#### Valvonta

Viljelysuunnitelma, viljavuustutkimukset ja lohko-kohtaiset muistiinpanot valvotaan pinta-ala-valvontojen yhteydessä.

## **2.2. Monivuotinen viherkesanto ja riistapeltokesanto**

Uudeksi perustoimenpiteen osaksi esitetään monivuotista viherkesantoa ja riistapeltokesantoa.

#### Tavoite

Monivuotisten viherkesantojen vesiensuojelullisena tavoitteena on suojata pitkäaikaisesti pellon pintaa sade-, sulamis- ja valumavesien eroosiota aiheuttavalta vaikutukselta, parantaa peltomaan rakennetta ja koostumusta, vähentää kasvinsuojeluaineiden käyttötarvetta sekä lisätä maaperän eloperäisen aineksen määrää. Riistapeltokesantojen tavoitteena on tarjota luonnonvaraisille eläimille ravintoa sekä lisääntymis- ja suojapaikkoja peltoympäristössä.

Ympäri- ja monivuotisen kasvillisuuden ja riistapeltokasvien lisääminen on erityisen tärkeää sekä vesiensuojelun että luonnon monimuotoisuuden kannalta niillä alueilla, joilla viljely keskittyy viljan- ja erikoiskasvien viljelyyn ja joilla toisaalta on paljon tilatukijärjestelmän mukaisia kesantoja.

#### Rajaukset

Perustoimenpiteen tuki maksetaan vain niille tilatukijärjestelmän mukaisille tukioikeuskesannoille, jotka ovat monivuotisia viherkesantoja tai riistapeltokasveja. Tukea ei makseta sellaisille tukioikeuskesannoille, joiden on tilatukijärjestelmän ehtojen mukaan oltava kasvipeitteisiä, tai jotka ovat muokattuja tai muokkaamattomia avokesantoja.

#### Toimenpiteet

Tuki maksetaan niille maatilalla oleville tukioikeuskesannoille, jotka ovat monivuotisia viherkesantoja tai riistapeltokasveja.

Monivuotisen viherkesannon on pääsääntöisesti säilyttävä samalla loholla vähintään kaksi kasvukautta. Viherkesannot on perustettava monivuotisten nurmi-, heinä- tai nurmipalkokasvien siemenillä mielellään jo edellisenä vuonna suojaviljaan kylvämällä. Viherkesannot on niitettävä kerran kasvukauden aikana elokuun loppuun mennessä. Niiton ajankohdassa ja toteutuksessa on otettava huomioon luonnonvaraisten lintujen ja nisäkkäiden elinolot. Viherkesannolta niitettyä kasvustoa ei saa käyttää kaupallisesti hyväksi luonnonmukaista tuotantoa harjoittaville tiloille tilatukijärjestelmässä annettua poikkeusta lukuun ottamatta. Viherkesannon saa päättää toisena kesantovuonna 30.8. jälkeen tai syysviljan kylvöön ennen sitä. Päättäminen voidaan tehdä mekaanisesti tai kemiallisesti.

Riistapeltokesannon kasvustoa voi käyttää riistan ja luonnonvaraisten eläinten ruokintaan loholla kesällä, seuraavana syksynä tai talvena. Satoa ei saa korjata eikä kuljettaa pois lohkolta. Jotta



kasvusto ei jäisi lumen alle, se voidaan niittää karhelle tai nostaa seipäille. Hyväksyttäviä riistapeltokasveja ovat rehukaali, rehurapsi ja öljyretikka, rehujuurikkaat (rehusokerijuurikas, naattinauris ja turnipsi) sekä nurmiheinäkasvit puhtaina kasvustona ja seoksissa sekä nurmipalkokasvit, viljat, öljykasvit ja valkuaiskasvit seoksissa. Seosten siemenmääristä ja kylvötavoista annetaan erilliset ohjeet. Riistapeltokesannon saa päättää 30.8. jälkeen tai syysviljan kylvöön ennen sitä. Kesanto voidaan päättää mekaanisesti tai kemiallisesti.

#### Tilanne 2000 - 2006

Ympäristötukijärjestelmässä ei ole ollut tukimuotoa monivuotiselle viherkesannolle tai riistapeltokesannolle 2000 - 2006.

Kesantojen määrä 2000-luvulla on ollut seuraava:

| <b>Vuosi</b> | <b>Kesantoala (ha)</b> |
|--------------|------------------------|
| 2000         | 181 100                |
| 2001         | 201 900                |
| 2002         | 210 700                |
| 2003         | 220 400                |
| 2004         | 195 900                |

Horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman väliarvioinnin perusteella tästä noin puolet on ollut monivuotista viherkesantoa. Kyseisen arvioinnin mukaan monivuotisten kasvien pinta-ala on vähentynyt jatkuvasti vuodesta 1995 lähtien. Riistalaitumien määrästä ei ole tietoja.

#### Vaikutukset

Toimenpiteen avulla vähennetään pelloilta tulevaa ravinnekuormitus- ja eroosioriskiä. Samalla edistetään peltoympäristön luonnon monimuotoisuutta.

#### Toimenpiteen valvonta

Monivuotisiksi viherkesannoiksi tai riistapeltokesannoiksi ilmoitetut lohkot valvotaan pinta-ala-valvontojen yhteydessä.

### **2.3. Peltokasvien lannoitus ja ylläpitokalkitus**

#### Tavoite

Tavoitteena on vähentää lannoittamisesta pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan aiheutuvaa ravinnekuormitusta tarkentamalla lohkokohtaista lannoitteiden käyttöä, leikkaamalla korkeita lannoitusmääriä tai jatkamalla ennestään ympäristön kannalta kestävästä lannoitteiden käytöstä. Typen osalta tavoitteena on kasvien viljelykasvien satotason mukaisen typen tarpeen ja maaperästä vapautuvan liukoisien typen tilan huomioon ottava lannoitus. Fosforin osalta on tavoitteena erityisesti maan korkeiden fosforipitoisuuksien alentaminen. Alhaisen fosforipitoisuuksien mailla pitoisuus voi jonkin verran nousta ilman kuormitusriskin oleellista kasvua. Toimenpiteen mukaisten alhaisten fosforilannoitusmäärien käyttö edellyttää peltomaan pH-tason säilymistä viljelykasvien kannalta suotuisana. Kalkituksen avulla vähennetään peltomaan happamuutta, parannetaan maan mururakennetta ja tehostetaan maan pieneliötoimintaa sekä juurten kasvua.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

#### Toimenpiteet

Tasapainoinen ja ympäristön huomioon ottava lannoitus perustuu Suomen olosuhteissa pellon säännölliseen ja kasvin tarpeet huomioon ottavaan kalkitukseen. Viljelijän on kalkittava viljelemiänsä peruslohkoja viljavuustutkimuksen tulosten perusteella vähintään ylläpitokalkitusta vastaava määrä. Kalkitusvaatimus ei koske monivuotisia kasveja, pysyviä kasveja eikä pysyvää laidunta. Kalkitukseen on käytettävä riittävän tehokkaita ja puhtaita kalkitusaineita.

Lannoituksen perustana on "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisesti riittävän usein tehdyn viljavuustutkimuksen tulos ja vuosittainen viljelysuunnitelma. Ravinnemääriin lasketaan mukaan sekä väkilannoitteiden sisältämät ravinteet että mahdollisesti käytetyn karjanlannan ja vastaavien orgaanisten lannoitteiden sisältämät ravinteet erillisten ohjeiden mukaisesti. Toteutetusta lannoituksesta tehdään muistiinpanot "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisesti.

Tuen saamiseksi maatilalla voidaan käyttää kasvinravinteita (typpeä ja fosforia) enintään taulukoissa 1, 2 ja 3 esitetyt määrät. Saavutetulla satotasolla tarkoitetaan keskimääräistä satotasoa, joka lohkolta on saatu kolmena edellisenä satovuonna.

**Taulukko 1. Viljan, öljykasvien ja palkokasvien typpilannoituksen enimmäismäärät (kg/ha/v) loholla saavutetun satotason mukaan**

| Kasvi<br>saavutettu satotaso               | Savi- ja hiesumaat |     |     | Karkeat kivennäismaat |     |     | Eloperäiset maat |
|--------------------------------------------|--------------------|-----|-----|-----------------------|-----|-----|------------------|
|                                            | vm                 | m   | rm  | vm                    | m   | rm  |                  |
| <b>Rehu-, tärkkelys- ja entsyymiohra</b>   |                    |     |     |                       |     |     |                  |
| 6 000 kg                                   | 140                | 130 | 110 | 130                   | 120 | 100 | 90               |
| 5 000 kg                                   | 120                | 110 | 90  | 110                   | 100 | 80  | 70               |
| 4 000 kg                                   | 100                | 90  | 70  | 90                    | 70  | 60  | 50               |
| 3 000 kg                                   | 70                 | 60  | 50  | 70                    | 50  | 40  | 30               |
| <b>Mallasohra</b>                          |                    |     |     |                       |     |     |                  |
| 6 000 kg                                   | 115                | 110 | 85  | 105                   | 100 | 75  | 50               |
| 5 000 kg                                   | 95                 | 90  | 70  | 85                    | 80  | 60  | 40               |
| 4 000 kg                                   | 75                 | 70  | 55  | 65                    | 60  | 45  | 30               |
| 3 000 kg                                   | 55                 | 50  | 40  | 45                    | 45  | 40  | 20               |
| <b>Kaura</b>                               |                    |     |     |                       |     |     |                  |
| 6 000 kg                                   | 140                | 130 | 110 | 130                   | 120 | 100 | 90               |
| 5 000 kg                                   | 120                | 110 | 90  | 110                   | 100 | 80  | 70               |
| 4 000 kg                                   | 100                | 90  | 70  | 90                    | 70  | 60  | 50               |
| 3 000 kg                                   | 70                 | 60  | 50  | 70                    | 50  | 40  | 30               |
| <b>Kevätvehnä</b>                          |                    |     |     |                       |     |     |                  |
| 6 000 kg                                   | 160                | 140 | 120 | 150                   | 130 | 110 | 100              |
| 5 000 kg                                   | 140                | 120 | 100 | 130                   | 110 | 90  | 90               |
| 4 000 kg                                   | 120                | 100 | 80  | 110                   | 90  | 70  | 70               |
| 3 000 kg                                   | 90                 | 80  | 70  | 80                    | 70  | 60  | 50               |
| <b>Ruis syksyllä</b>                       | 30                 | 30  | 20  | 30                    | 30  | 20  | 20               |
| <b>Ruis keväällä</b>                       |                    |     |     |                       |     |     |                  |
| 6 000 kg                                   | 150                | 140 | 120 | 140                   | 130 | 110 | 80               |
| 5 000 kg                                   | 130                | 120 | 100 | 120                   | 110 | 90  | 70               |
| 4 000 kg                                   | 110                | 100 | 80  | 100                   | 90  | 70  | 50               |
| 3 000 kg                                   | 90                 | 80  | 60  | 80                    | 70  | 50  | 40               |
| <b>Kevätruis</b>                           | 100                | 80  | 60  | 90                    | 70  | 50  | 40               |
| <b>Syysvehnä ja ruisvehnä syksyllä</b>     | 30                 | 30  | 20  | 30                    | 30  | 20  | 20               |
| <b>Syysvehnä ja ruisvehnä keväällä</b>     |                    |     |     |                       |     |     |                  |
| 6 000 kg                                   | 160                | 140 | 120 | 150                   | 130 | 110 | 100              |
| 5 000 kg                                   | 140                | 120 | 100 | 130                   | 110 | 90  | 80               |
| 4 000 kg                                   | 120                | 100 | 80  | 110                   | 90  | 70  | 60               |
| 3 000 kg                                   | 100                | 80  | 60  | 90                    | 70  | 50  | 40               |
| <b>Syysrypsi ja syysrypsi syksyllä</b>     | 30                 | 30  | 20  | 30                    | 30  | 20  | 20               |
| <b>Kevätrypsi, kevättrapsi, syysrypsi,</b> |                    |     |     |                       |     |     |                  |

|                                         |     |     |     |     |     |     |    |
|-----------------------------------------|-----|-----|-----|-----|-----|-----|----|
| <b>syysrapsi ja ruistankio keväällä</b> |     |     |     |     |     |     |    |
| 3 000 kg                                | 160 | 140 | 120 | 150 | 130 | 110 | 90 |
| 2 500 kg                                | 140 | 120 | 100 | 130 | 110 | 90  | 70 |
| 2 000 kg                                | 120 | 100 | 80  | 110 | 90  | 70  | 50 |
| 1 500 kg                                | 100 | 80  | 60  | 90  | 70  | 50  | 40 |
| <b>Herne ja härkäpapu</b>               |     |     |     |     |     |     |    |
| 4 000 kg                                | 60  | 60  | 40  | 60  | 60  | 40  | 40 |
| 3 000 kg                                | 50  | 50  | 30  | 50  | 50  | 30  | 30 |
| 2 000 kg                                | 40  | 40  | 30  | 40  | 40  | 30  | 30 |

**Taulukko 2. Nurmien ja vihantarehukasvien typpilannoituksen enimmäismäärät (kg/ha/v)**

|                                                | Levitysaika                                      | Etelä- ja Keski-Suomi |                       | Pohjois-Suomi    |                    | Eloperäiset maat      |     |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|------------------|--------------------|-----------------------|-----|
|                                                |                                                  | Savi- ja hiesumaat    | Karkeat kivennäismaat | Eloperäiset maat | Savi- ja hiesumaat | Karkeat kivennäismaat |     |
| <b>Niitonurmet</b>                             |                                                  |                       |                       |                  |                    |                       |     |
| Heinänurmet                                    | Kevätlevitys                                     | 100                   | 100                   | 100              | 100                | 100                   | 100 |
|                                                | Kesälevitys odelmalle                            | 80                    | 80                    | 80               | 80                 | 80                    | 80  |
| Apilapitoiset nurmet                           | Kevätlevitys                                     | 80                    | 80                    | 80               | 80                 | 80                    | 80  |
|                                                | Kesälevitys odelmalle                            | 50                    | 50                    | 50               | 50                 | 50                    | 50  |
| Apilavaltaiset nurmet                          | Kevätlevitys                                     | 60                    | 60                    | 60               | 60                 | 60                    | 60  |
|                                                | Kesälevitys odelmalle                            | 40                    | 40                    | 40               | 40                 | 40                    | 40  |
| <b>Säilö- ja tuorerehunurmet</b>               |                                                  |                       |                       |                  |                    |                       |     |
| Monivuotiset nurmet                            | Korjattaessa kaksi satoa                         | 200                   | 200                   | 160              | 200                | 200                   | 160 |
|                                                | Korjattaessa kolme tai useampia satoja           | 240                   | 240                   | 190              | 210                | 210                   | 190 |
| Apilapitoiset nurmet                           | Kevätlevitys                                     | 80                    | 80                    | 80               | 80                 | 80                    | 80  |
|                                                | 2. sadolle                                       | 50                    | 50                    | 50               | 50                 | 50                    | 50  |
| Apilavaltaiset nurmet                          | Kevätlevitys                                     | 60                    | 60                    | 60               | 60                 | 60                    | 60  |
|                                                | 2. sadolle                                       | 40                    | 40                    | 40               | 40                 | 40                    | 40  |
| Yksivuotinen raiheinä                          | Korjattaessa kaksi satoa                         | 200                   | 200                   | 160              | 200                | 200                   | 160 |
|                                                | Korjattaessa kolme tai useampia satoja           | 240                   | 240                   | 190              | 210                | 210                   | 190 |
| Vihantavilja                                   | Kevätlevitys                                     | 100                   | 100                   | 100              | 100                | 100                   | 100 |
| Vihantavilja + raiheinä                        | Korjattaessa kaksi satoa                         | 200                   | 200                   | 160              | 200                | 200                   | 160 |
|                                                | Korjattaessa kolme tai useampia satoja           | 240                   | 240                   | 190              | 210                | 210                   | 190 |
| Vihantavilja + rapsi                           | Kevätlevitys                                     | 120                   | 120                   | 120              | 100                | 100                   | 100 |
| Vihantavilja + virma                           | Kevätlevitys                                     | 60                    | 60                    | 50               | 60                 | 60                    | 50  |
| Kokovilja: ohra                                | Kevätlevitys                                     | 120                   | 100                   | 90               | 100                | 90                    | 80  |
| Kokovilja: kevätvehnä                          | Kevätlevitys                                     | 130                   | 110                   | 100              | 110                | 100                   |     |
| Kokovilja: syysvehnä, ruisvehnä                | Syksyllä                                         | 30                    | 30                    | 20               |                    |                       |     |
|                                                | Keväällä                                         | 130                   | 110                   | 100              |                    |                       |     |
| <b>Laidun</b>                                  |                                                  |                       |                       |                  |                    |                       |     |
| Moni- tai yksivuotiset nurmet (3 levitystä)    | Kevätlevitys                                     | 80                    | 80                    | 70               | 70                 | 70                    | 70  |
|                                                | 2. levitys                                       | 70                    | 70                    | 60               | 60                 | 60                    | 60  |
|                                                | 3. levitys                                       | 40                    | 40                    | 40               | 40                 | 40                    | 40  |
| Moni- tai yksivuotiset nurmet (4 levitystä)    | Kevätlevitys                                     | 70                    | 70                    | 60               |                    |                       |     |
|                                                | 2. levitys                                       | 60                    | 60                    | 50               |                    |                       |     |
|                                                | 3. levitys                                       | 40                    | 40                    | 30               |                    |                       |     |
|                                                | 4. levitys                                       | 30                    | 30                    | 30               |                    |                       |     |
| <b>Nurmen perustaminen keväällä</b>            |                                                  |                       |                       |                  |                    |                       |     |
| Suojavilja, puidaan                            | Korkeintaan lajikekohtaisen taulukon typpimäärät |                       |                       |                  |                    |                       |     |
| Nurmen oraiden elvytykseen suojaviljan jälkeen |                                                  | 30                    | 30                    | 30               | 30                 | 30                    | 30  |

|                                                   |                                                                    |            |            |            |            |            |            |
|---------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|------------|------------|------------|------------|------------|------------|
| Suojavilja, korjuu kokoviljana tai vihantaviljana | Kevätlevitys 2. sadolle tarvittaessa                               | 110<br>50  | 100<br>50  | 80<br>40   | 90         | 80         | 70         |
| Yksivuotinen raiheinä suojakasvina                | Korjattaessa kaksi satoa<br>Korjattaessa kolme tai useampia satoja | 200<br>240 | 200<br>240 | 160<br>190 | 200<br>210 | 200<br>210 | 160<br>190 |
| Perustaminen ilman suojaviljaa                    | Kevätlevitys 2. levitys                                            | 80<br>30   | 80<br>30   | 70<br>30   | 80<br>30   | 80<br>30   | 70<br>30   |
| <b>Perustaminen kesällä</b>                       | Perustamisvaiheessa                                                | 60         | 60         | 50         | 60         | 60         | 60         |
| <b>Perustaminen syksyllä</b>                      | Syyslevitys 1.9. mennessä                                          | 30         | 30         | 30         | 30         | 30         | 30         |
| <b>Nurmi siemeneksi</b>                           |                                                                    |            |            |            |            |            |            |
| Timotei                                           | Kevätlevitys                                                       | 100        | 90         | 60         | 90         | 80         | 40         |
| Nurminata ja koiranheinä                          | Satovuotta edeltävänä syksynä                                      | 30         | 30         |            |            |            |            |
| Nurminata ja koiranheinä                          | Kevätlevitys                                                       | 120        | 110        | 70         |            |            |            |
| Englannin ja Westerwoldin raiheinä                | Kevätlevitys                                                       | 100        | 100        | 60         |            |            |            |
| Ruokohelpi energiakäyttöön                        | Kevätlevitys                                                       | 80         | 70         | 50         | 80         | 70         | 50         |
| Sokerijuurikas                                    | Kevätlevitys                                                       | 150        | 150        | 130        |            |            |            |
| Tärkkelysperuna, satotaso 30 tn/ha                | Kevätlevitys                                                       | 90         | 90         | 90         | 90         | 90         | 90         |
| Tärkkelysperuna, satotaso 40 tn/ha                | Kevätlevitys                                                       | 120        | 120        | 120        | 120        | 120        | 120        |
| Varhaisperuna                                     | Kevätlevitys                                                       | 60         | 60         | 60         | 60         | 60         | 60         |
| Varhaisperuna + keräjäkasvi                       | Kevätlevitys                                                       | 80         | 80         | 80         | 80         | 80         | 80         |
| Muu peruna, satotaso 30 tn/ha                     | Kevätlevitys                                                       | 70         | 70         | 70         | 70         | 70         | 70         |
| Muu peruna, satotaso 40 tn/ha                     | Kevätlevitys                                                       | 100        | 100        | 100        | 100        | 100        | 100        |

**Taulukko 3. Fosforilannoituksen enimmäismäärät (kg/ha/v) viljavuusluokan perusteella**

| Kasvi                                  |       |               |          | Viljavuus-luokka |      |        |                     |
|----------------------------------------|-------|---------------|----------|------------------|------|--------|---------------------|
|                                        | Huono | Huonon-lainen | Välttävä | Tyydyttävä       | Hyvä | Korkea | Arveluttavan korkea |
| Ruis, vehnä, öljykasvit, palkokasvit   | 32    | 24            | 20       | 12               | 8    | -      | -                   |
| Ohra                                   | 34    | 26            | 22       | 14               | 10   | -      | -                   |
| Kaura, nurmikasvien siemenviljely      | 28    | 20            | 16       | 8                | 4    | -      | -                   |
| Ohra/kaura seosvilja                   | 31    | 23            | 19       | 11               | 7    | -      | -                   |
| Kokoviljasäilörehu                     | 40    | 32            | 24       | 16               | 12   | -      | -                   |
| Nurmen suojavilja, nurmen perustaminen | 40    | 32            | 24       | 16               | 12   | -      | -                   |
| Nurmi keväällä ennen kesäperustamista  | 16    | 12            | 8        | 4                | -    | -      | -                   |
| Yksivuotiset rehunurmet                | 40    | 32            | 24       | 16               | 12   | -      | -                   |
| Monivuotinen nurmi                     |       |               |          |                  |      |        |                     |
| - laidun                               | 32    | 24            | 16       | 8                | -    | -      | -                   |
| - muut rehunurmet                      | 40    | 32            | 24       | 16               | 8    | -      | -                   |
| Peruna                                 | 68    | 68            | 64       | 47               | 30   | 17     | -                   |
| Sokerijuurikas                         | 63    | 63            | 60       | 43               | 26   | 14     | -                   |
| Kuitupellava                           | ?     | ?             | ?        | ?                | ?    | ?      | ?                   |
| Ruokohelpi                             | ?     | ?             | ?        | ?                | ?    | ?      | ?                   |

Jos fosforilannoitteena käytetään pelkästään karjanlantaa, sitä on sallittua käyttää 15 kg fosforia vastaava määrä hehtaarille kaikissa viljavuusluokissa paitsi viljavuusluokassa "arveluttavan korkea". Poikkeusta ei saa käyttää 100 metriä lähempänä vesialueen rantaa.

Taulukon 3 perusteena on viljoilla satotaso 4000 kg/ha/v ja öljykasveilla satotaso 2 000 kg/ha/v. Jos saavutettu satotaso on 25 % pienempi, taulukon määristä on vähennettävä 3 kg/ha/v. Jos saavutettu satotaso on 25 % suurempi, taulukon määriin voi lisätä 3 kg/ha/v. Jos saavutettu satotaso on 50 % suurempi, taulukon määriin voi lisätä 6 kg/ha/v.

Fosforilannoituksessa voidaan käyttää enintään viiden vuoden fosforin tasausta. Tasaus mahdollistaa fosforin varastolannoituksen nurmien perustamisen yhteydessä ja vähentää nurmien pintalannoitusta.

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuessa 2000 - 2006 asetettiin ravinteiden (typen ja fosforin) käytölle rajoituksia. Peltokasvien lannoitus vastaa typen osalta aiemman ympäristötukijärjestelmän peruslannoitustasoja ja fosforin osalta pääosin tarkennettuja lannoitustasoja.

Lannoitteiden myyntimäärät ovat viime vuosina olleet peltohehtaaria kohti seuraavan suuruisia:

| <b>Lannoitusvuosi</b> | <b>typpeä kg/ha</b> | <b>fosforia kg/ha</b> |
|-----------------------|---------------------|-----------------------|
| 1999/00               | 84,2                | 10,4                  |
| 2000/01               | 83,2                | 10,8                  |
| 2001/02               | 80,5                | 10,1                  |
| 2002/03               | 80,0                | 9,8                   |
| 2003/04               | 76,5                | 9,3                   |

Lisäksi kotieläinten tuottama kokonaistyyppimäärä oli 41,8 kg hehtaarille ja kokonaisfosforimäärä 7,8 kg hehtaarille ympäristötukeen sitoutuneilla tiloilla vuonna 2002 (horisontaalisen maaseudun kehittämisohjelman väliarvioinnin mukaan).

Maatalouden ympäristötuessa 2000 - 2006 ei ole ollut vastaavaa vaatimusta säännöllisestä kalkituksesta.

Maanparannuskalkin myyntimäärät ovat viime vuosina olleet seuraavan suuruisia:

| <b>Kalkitusvuosi</b> | <b>Myyty määrä milj. kg/v</b> | <b>Myyty määrä kg/ha</b> |
|----------------------|-------------------------------|--------------------------|
| 1999/00              | 819,0                         | 376                      |
| 2000/01              | 751,9                         | 344                      |
| 2001/02              | 712,9                         | 325                      |
| 2002/03              | 697,7                         | 317                      |
| 2003/04              | 592,0                         | 268                      |

Kalkitustarve on Suomessa noin 10 milj. tonnia/v. Viime vuosina toteutuneilla kalkitusmäärillä ei pysytä estämään pH-tason laskua, vaikka tavoitteena on nostaa tasoja.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä tarkennetaan typen ja fosforin käyttö tasolle, jota ympäristötukitiloilla on noudatettu vuodesta 1995 lähtien. Rajoitukset johtavat typen osalta noin 15 %:n suuruisiin keskimääräisiin käyttömäärien laskuun ja fosforin osalta lannoitusmäärän kytkemiseen ajan tasalla olevan viljavuustutkimuksen kautta peltolohkon fosforitilaan. Lannoitusmäärillä tavoitellaan lohkon tuottokyvyn

mukaista satotasoa. Karjanlannan käyttö tarkentuu. Toimenpiteillä varmennetaan, ettei lannoitteita käytetä ylisuuria määriä.

Tarkennetun lannoitustason käyttö saattaa lisätä fosforin käyttömääriä eräillä lohkoilla, mutta kun vähäfosforisen maan lannoittaminen ja kalkitus lisää myös satoa ja sitä kautta ravinteiden ottoa maaperästä, ei tarkennetun lannoitustason käytöstä arvioida aiheutuvan vesistökuormituksen lisääntymistä.

#### Valvonta

Valvonta tapahtuu tilavalvonnassa kerättyjen tietojen sekä lohkokohtaisten muistiinpanojen perusteella tehtävänä hallinnollisena valvontana.

### **2.4. Kasvinsuojelu**

#### Tavoite

Tavoitteena on tarkentaa ja vähentää kasvinsuojeluaineiden käyttöä sekä pienentää kasvinsuojeluaineista aiheutuvia ympäristö- ja terveysriskejä koulutuksellisin, viljelyteknisin ja kasvinvuorotukseen (tasapainoiseen kasvinsuojeluun) perustuvien keinoin. Kasvinsuojeluaineita käytetään vain todetun tarpeen mukaan varmistamaan sadon kelvollinen laatu ja ravinteiden parempi hyväksikäyttö.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa kaikessa viljelyssä, jossa käytetään torjunta-ainelain (327/1969) mukaisia kasvinsuojeluaineita.

#### Toimenpiteet

Käytössä olevat traktoriruiskut on testattava valtuutetuilla testaajilla joka viides vuosi kasvinsuojeluaineiden käytön vähimmäisehtona olevan testauksen jälkeen.

Maatilalla kasvinsuojeluaineita saa levittää vain henkilö, joka osallistuu joka viides vuosi ajan-kohtaisten kasvinsuojeluasioiden puoli päivää kestäväan koulutukseen. Koulutuksen aiheita voivat olla esimerkiksi kasvinsuojeluaineiden oikea annostus ja ajoitus, viljelykasvikohtainen esim. viljailan kasvinsuojelu, tuholais- ja tuholaistarkkailu, luomutilan rikkakasviongelmien, kasvinsuojeluaineiden terveys- ja ympäristöriskit, vesipuitteiden direktiivin merkitys kasvinsuojeluaineiden käytölle tai kasvinsuojelutoimet vesistöjen läheisyydessä ja pohjavesialueilla. Koulutus voidaan järjestää myös käytännön pelto-olosuhteissa maastotilaisuutena. Koulutukseksi hyväksytään myös Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen järjestämä myrkyllisten torjunta-aineiden erityiskoulutus.

Havainnot kasvintuhoojista ja käytetyt kasvinsuojeluaineet merkitään "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisesti lohkokohtaisesti muistiinpanoihin.

Niiden maatalatalouden harjoittajien, joilla ei ole ollut ympäristötuen perus- ja lisätoimenpiteiden sitoumusta vuosina 2000 - 2006, tulee testata käytössä oleva traktoriruisku ja osallistua koulutukseen ensimmäisen sitoumusvuoden loppuun mennessä.

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuen 2000 - 2006 mukaan kasvinsuojeluaineiden levityskalusto oli testattava viiden vuoden välein ja tilalla kasvinsuojeluaineita levittävän henkilön oli osallistuttava joka viides

vuosi kasvinsuojeluasioiden koulutuspäivään. Lisäksi viljelijän oli hankittava viljelemistään kasveista kasvilajikohtaiset tasapainoisen kasvinsuojelun ohjeet.

Torjunta-aineiden myyntimäärät ovat olleet viime vuosina seuraavan suuruiset:

| <b>Vuosi</b> | <b>1000 kg tehoainetta</b> |
|--------------|----------------------------|
| 2000         | 1 147,3                    |
| 2001         | 1 423,2                    |
| 2002         | 1 620,2                    |
| 2003         | 1 666,6                    |

#### Vaikutukset

Rikkakasvien, tuholaisten ja kasvitautien torjunnassa käytetään laajasti kasvinvuorotukseen, kasvu- paikkaan, lajikevalintaan ja muihin viljelytekniisiin menetelmiin liittyviä keinoja ja kemiallisia torjunta-aineita käytetään vasta todetun tarpeen mukaan (tasapainoisen kasvinsuojelun periaate). Toimenpiteillä parannetaan kasvinsuojeluaineiden käytön huolellisuutta ja todetun tarpeen mukaista käyttöä sekä vähennetään käytöstä aiheutuvaa riskiä. Toimenpiteiden tavoitteet voidaan saavuttaa vain, jos ympäristötuen muut toimenpiteet ja viljelytoimenpiteiden kehitys tukevat tavoitteen saavuttamista.

#### Valvonta

Ruiskun testaus ja koulutuksen suorittaminen valvotaan tilavalvontojen yhteydessä.

### **2.5. Pientareet ja suojakaistat**

#### Tavoite

Tavoitteena on estää ja vähentää pelloilta ojiin, puroihin, vesistöihin tai kaivoihin tapahtuvaa ravinteiden tai muiden haitallisten aineiden kulkeutumista ja eroosiota, tukea luonnon monimuotoisuutta maatalousympäristössä sekä edistää riista- ja kalataloutta.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

#### Toimenpiteet

Valtaojien varsilla sijaiseville pelloille on jätettävä vähintään yhden metrin levyinen monivuotisen nurmikasvillisuuden peittämä piennar. Piennar kuuluu siihen kasvulohkoon, jolla se sijaitsee. Piennar saa olla yhtä metriä leveämpikin, jos se vesiensuojelullisesti tai käytössä olevien hoitotoimien vuoksi on tarpeen. Piennarta ei tarvitse niittää. Jos pientareen kasvillisuus niitetään, niittojätteen saa käyttää hyödyksi maataloustuotannossa. Hukkakauran torjunta ja rikkakasvien pesäketorjunta rikkakasvihävitteillä sekä pientareen nurmikasvillisuuden uusiminen on sallittua erikseen määrätyin ehdoin. Piennarta ei muutoin saa käsitellä kasvinsuojeluaineilla eikä sille saa levittää lannoitteita. Pientareen perustamisessa ja hoidossa on mahdollisuuksien mukaan suosittava luonnonvaraisille eläimille, kasveille ja muille eliöille suotuisia toimenpiteitä.

Valtaojaa suurempien vesiuomien varsilla oleville pelloille sekä lampien, järvien ja talousvesi-kaivojen ympärillä ja meren rannalla sijaitseville pelloille on perustettava vähintään kolme metriä leveä monivuotisen nurmikasvillisuuden peittämä suojakaista. Suojakaista saa olla leveämpikin, ei kuitenkaan yli 10 metriä leveä, jos se vesiensuojelullisesti tai käytössä olevien hoitotoimien vuoksi on tarpeen. Suojakaista kuuluu aina siihen kasvulohkoon, jolla se sijaitsee. Suojakaista on suositeltavaa niittää kerran kasvukauden aikana ja niittojäte on suositeltavaa poistaa kaistalta. Niittojätteen saa hyödyntää maataloustuotannossa. Hukkakauran torjunta ja rikkakasvien pesäketorjunta rikka-

kasvihävitteillä sekä nurmikasvillisuuden uusiminen on sallittua erikseen määrätyin ehdoin. Suojakaistaa ei muutoin saa käsitellä kasvinsuojeluaineilla eikä sille saa levittää lannoitteita. Suojakaistan perustamisessa ja hoidossa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuus ja mahdollisuuksien mukaan suosittava luonnonvaraisten kasvien, eläinten ja muiden eliöiden kannalta suotuisia toimenpiteitä.

Pientareen ja suojakaistan laiduntaminen on sallittua erikseen määrätyillä ehdoilla. Jos viljelijälle ei ole ollut sitoumusta voimassa vuonna 2006, pientareiden ja suojakaistojen tulee olla määräysten mukaiset ensimmäisen sitoumusvuoden kasvukauden loppuun mennessä.

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuki 2000 - 2006 edellytti, että maatilatalouden harjoittaja jättää valtaojien varsille vähintään yhden metrin levyiset pientareet ja talousvesikaivojen sekä purojen ja muiden vesistöjen varsille vähintään 3 metriä leveät suojakaistat.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä vähennetään peltoviljelystä aiheutuvaa eroosiota ja ravinteiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin ja varmistetaan jo olemassa olevien pientareiden ja suojakaistojen vesien-suojelullinen tehokkuus.

Pientareet ja suojakaistat voivat jossain määrin lisätä luonnon monimuotoisuutta. Lisäksi toimenpiteellä vähennetään kaivovesien ja muun pohjaveden pilaantumisvaaraa.

#### Valvonta

Toimenpide valvotaan tila- ja tilavaltuutusten yhteydessä.

## **2.6. Luonnon monimuotoisuuden ja maiseman ylläpito**

#### Tavoite

Luonnon monimuotoisuuden ylläpidon tavoitteena on ylläpitää maatilalla olevia maatalousympäristöjen luonnonvaraisia eliölajeja ja luontotyyppejä. Maiseman ylläpidon tavoitteena on säilyttää viljelymaisema avoimena.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

#### Toimenpiteet

Ympäristötuen saamiseksi maatilatalouden harjoittaja huolehtii siitä, että pellot säilyvät avoimina ja viljelymaisema hoidettuna. Olemassa olevia, luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita tulee ylläpitää. Tällaisia ovat esimerkiksi monipuoliset pellon ja metsän reunavyöhykkeet, pelloilla sijaitsevat yksittäispuut, puukujanteet, lähteet, purot ja kosteikot. Tällaisia kohteita ei saa vaarantaa esimerkiksi torjunta-aineiden tai lannoitteiden käytöllä tai hakkuulla tai raivauksella.

Tilalla olevia pelto- ja tilusteiden pientareita ei saa käsitellä torjunta-aineilla. Kuitenkin hukka-kauran torjunnasta on huolehdittava erikseen määrätyillä ehdoilla. Tarvittaessa tienpientareet voidaan niittää. Niittojätteen saa hyödyntää maataloustuotannossa. Talviaikaan kasvipeitteisten pelto-lohkosten hoidossa tulisi ottaa huomioon lintujen ja riistan talvehtimisen edistäminen.

#### Tilanne 2000 - 2006



Maatalouden ympäristötukijärjestelmässä 2000 - 2006 edellytettiin viljelijän huolehtivan siitä, että pellot säilyvät avoimina ja viljelymaisema hoidettuna. Asuin- ja tuotantorakennusten ympäristöt oli pidettävä siisteinä ja koneet ja työvälineet säilytettävä asianmukaisesti. Lisäksi tuli ylläpitää tilalla sijaitsevia, luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeitä kohteita. Peltö- ja tilusteiden pientareita ei saanut käsitellä torjunta-aineilla.

#### Vaikutukset

Toimenpiteen avulla viljelymaisema pysyy avoimena ja hoidettuna ja maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden (hyönteis- ja kasvilajiston ja linnuston) säilymistä edistetään.

#### Valvonta

Valvonta tapahtuu tilavalvontojen yhteydessä.

### **2.7. Maatilan luonnon monimuotoisuuskartoitus**

Esitetään uutta pakollista perustoimenpidettä /osaa perustoimenpiteeseen.

#### Tavoite

Tavoitteena on lisätä viljelijän tietoja oman maatilansa maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden kannalta merkittävistä kohteista sekä niiden hoitomahdollisuuksista.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

#### Toimenpiteet

Viljelijän tulee tehdä kartoitus tilansa mahdollisista monimuotoisuuskohteista. Maatilan luonnon monimuotoisuuskartoitus tehdään ensimmäisenä sitoumusvuonna. Viljelijän on täytettävä kyseisen vuoden tukihakemuksen/ympäristötukisitoumusehtojen liitteenä oleva selkeä, esimerkkejä sisältävä lomake, johon täytetään viljelijän omalla tilalla olevat erilaiset luonnon monimuotoisuuskohteet lomakkeella annettujen esimerkkien pohjalta. Lomake on luonteeltaan yksinkertainen ja opastava. Viljelijän on myös kerran sitoumuskauden aikana käytävä toistamiseen läpi lomakkeella ilmoitetut maatilan luonnon monimuotoisuuskohteet, siis eräänlainen käytännön tilanteen päivitys.

Monimuotoisuuskohteita ovat erilaiset elinympäristöt mm. perinneympäristöt (niityt, kedot, hakamaat ym.), vanhat pellot, metsän ja pellon väliset reunavyöhykkeet, kosteikot, kuivat etelänsuuntaiset rinteet, erilaiset peltojen saarekkeet sekä yksittäiset pienkohteet kuten vanhat lehti- ja havupuut, kiviaidat ja –kasat, vanhat puurakennelmat ja rakennukset. Kartoituksen tuloksena jokaisesta tilasta laaditaan kartta, johon monimuotoisuuden kannalta merkittävät kohteet on merkitty numero-koodein. Lumokartoitus jää tilalle eikä sitä toimiteta maatalousviranomaiselle. Kartoitusta varten laaditaan opaskirjanen, jossa esitellään monimuotoisuuden kannalta merkittävät kartoituksen kohteet sekä selvitetään, mitä lajistoa niihin liittyy ja kuinka kohteita voidaan hoitaa ylläpitäen monimuotoista lajistoa. Opas jaetaan kaikille tiloille ilmaiseksi.

#### Tilanne 2000 - 2006

Kyseistä toimenpidettä ei ollut tukikaudella 2000 – 2006. Kyseessä on uusi perustoimenpide.

#### Vaikutukset

Kartoituksen avulla lisätään viljelijän tietoja ja taitoja luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisesta ja edistämisestä omalla maatilalla. Lisäksi toimenpiteen tavoitteena on innostaa tiloja

hoitamaan luonnon monimuotoisuuskohteita. Kohteiden hoitoon tilat voivat hakea luonnon monimuotoisuuden edistämisen tai perinnebiotooppien hoidon tukea.

#### Valvonta

Kartoituksen olemassaolo valvotaan tilavalvontojen yhteydessä.

### **3. YMPÄRISTÖTUEN LISÄTOIMENPITEET**

#### **3.1. Vähennetty lannoitus**

##### Tavoite

Tavoitteena on vähentää lannoitetyypin hävikkejä kasvuolosuhteiltaan huonoina vuosina (esimerkiksi märkä alkukesä tai kuiva kasvukausi). Alennetun fosforilannoituksen tavoitteena on, että matalissa fosforiluokissa maan helppoliukoisen fosforin pitoisuus ei nouse ja että korkeissa luokissa pitoisuus laskee nopeammin kuin perustoimenpiteen mukaan lannoitettaessa.

##### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Sitä ei voi valita luonnonmukaisen tuotannon sopimuksen tehnyt tila.

##### Toimenpiteet

Lannoituksen perustana on "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisesti riittävän usein tehty viljavuustutkimus ja vuosittainen viljelysuunnitelma sekä kasvinsuojelutoimien toteuttaminen "Kasvinsuojelu" -perustoimenpiteen mukaisesti. Lannoitusmääriin lasketaan mukaan sekä väkilannoitteet että mahdollisesti käytetty karjanlanta ja vastaavat orgaaniset lannoitteet erillisten ohjeiden mukaisesti. Lannan ravinteet lasketaan lannoitusmääriin pääsääntöisesti lannan ravinnetaulukoiden perusteella. Lannoituksesta tehdään lohkokohdaiset muistiinpanot "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisesti.

Maatilalla saa käyttää typpilannoitteita enintään 80 % "Peltokasvien lannoitus" -perustoimenpiteen mukaisista enimmäislannoitusmääristä, jotka on esitetty ko. kohdan taulukoissa 1 ja 2.

Fosforilannoituksen enimmäismäärä on viljavuusluokissa huono, huononlainen ja välttävä enintään 15 kg/ha/v (sokerijuurikkaalla kuitenkin enintään 30 kg/ha/v ja perunalla enintään 35 kg/ha/v), ja luokassa tyydyttävä 10 kg/ha/v (sokerijuurikkaalla kuitenkin enintään 15 kg/ha/v ja perunalla enintään 20 kg/ha/v). Viljavuusluokissa hyvä, korkea ja arveluttavan korkea ei saa käyttää fosforilannoitteita.

##### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuessa 2000 - 2006 asetettiin ravinteiden (typen ja fosforin) käytölle rajoituksia. Uudessa tukijärjestelmässä esitettävät rajoitukset on kohdennettu aiempaa tarkemmin ottamaan huomioon kasvupaikan olosuhteiden ja kasvilajin asettamat rajoitukset.

##### Vaikutukset

Toimenpiteen mukaan typpeä ja fosforia käytettäessä lannoitetyypin hävikit vähenevät kasvuolosuhteiltaan huonoina vuosina. Maan helppoliukoisen fosforin pitoisuus ei nouse matalissa fosforiluokissa ja korkeissa luokissa pitoisuus laskee nopeammin kuin perustoimenpiteen mukaan lannoitettaessa.

Valvonta

Valvonta tapahtuu tilavalvonnassa kerättyjen tietojen sekä lohkokohtaisten muistiinpanojen perusteella tehtävänä hallinnollisena valvontana.

### **3.2. Typpilannoituksen tarkentaminen liukoisen typen mittauksen avulla muilla kuin puutarhakasvialoilla**

Tavoite

Tavoitteena on tarkentaa typpilannoitusta ja samalla vähentää typen huuhtoutumisriskiä vesistöihin ja pohjavesiin selvittämällä maan keväinen liukoisen typen määrä. Liukoisen typen mittauksen avulla voidaan ottaa paremmin huomioon maasta kasvukauden aikana vapautuvan typen määrä. Tietämällä keväällä maassa oleva liukoisen typen määrä voidaan kylvön yhteydessä antaa viljeltävälle kasville tarkemmin kasvin tarvitsema määrä liukoista typpeä.

Rajaukset

Toimenpiteen voivat valita kaikki tilat paitsi luonnonmukaista viljelytapaa noudattavat tilat. Lisätoimenpide ei koske 1- ja 2-ryhmän puutarhakasvialoja.

Toimenpiteet

Viljelijän on mitattava liukoisen typen määrä peltomaassa keväällä ennen kevätlannoitusta. Osanäytteet on otettava mittausta edellyttäviltä kasvulohkoilta, mutta kuitenkin niin, että näytteitä otetaan vähintään yksi näyte viittä hehtaaria kohden.

Liukoisen typen määrä on selvitettävä ensisijaisesti niiltä kasvulohkoilta, joille edellisenä syksynä on levitetty lantaa tai joiden esikasvina on ollut nurmi/viherkesanto tai palkokasvi, joka on kynnetty tai muokattu edellisenä syksynä. Mitattavien kasvulohkojen on aina edustettava vähintään 30 % tilan tukikelpoisesta pinta-alasta. Mikäli 30 %:n alavaatimus ei täyty edellä mainituista tapauksista, viljelijä voi ottaa näytteet haluamistaan lohkoista. Suositeltavaa on selvittää liukoisen typen määrä esimerkiksi niiltä lohkoilta, joissa edellisen vuoden sato jäi paljon niukemmaksi kuin mihin toteutetulla lannoituksella oli suunniteltu päästävän tai jos sato jäi märkyyden takia kokonaan korjaamatta tai jos lohkolta viljeltiin erikoiskasvia, jonka jälkeen maahan on epäilty jäävän tavallista runsaammin typpeä.

Viljelijä voi tehdä tai teettää pikamäärityksen liukoisen typen määrästä käyttämällä pikamääritysmenetelmää tai hän voi teettää laboratorioanalyysin edellyttäen, että tulokset ovat käytettävissä ennen typpilannoitusta.

Mittausten tulokset on merkittävä lohkokohtaisesti muistiinpanoihin. Mittausten tulokset (yli 20 kg ylittävältä osuudelta) on otettava huomioon typpilannoituksen määrää vähentävänä tekijänä lannoitusta suunniteltaessa sekä peruslannoitustasoja että tarkennettuja lannoitustasoja käytettäessä.

Tilanne 2000 - 2006

Puutarhatila, jolla viljellään puutarhakasvien ryhmään 1 kuuluvia kasveja, on voinut valita lisätoimenpiteeksi typpilannoituksen tarkentamisen liukoisen typen mittauksen avulla. Lisätoimenpiteen on valinnut lähes 800 puutarhatilaa.

Jos lantaa on levitetty syksyllä tai jos nurmi/viherkesanto on kynnetty syksyllä, on seuraavana keväänä todettu maassa olevan huomattava määrä liukoista typpeä.

Nitraattiasetuksen suosituksissa on suositeltu myös lannan orgaanisessa muodossa olevan typen jälkivaikutuksen huomioonottamista lannan levitystä seuraavana vuonna. Jos nurmi on viljan tai öljykasvien esikasvina, typpilannoitusta on suositeltu vähennettävän 10 - 20 kg/ha. Edellisen vuoden niukan sadon tai sadon korjaamattomuuden vaikutuksista seuraavan kevään lannoitustarpeisiin ei ole annettu suosituksia.

Tilakohtaisten ympäristöhoito-ohjelmien yhteenvedon mukaan 1990-luvun puolivälissä kaikesta lantamäärästä noin 35 % levitettiin syksyllä, eräillä alueilla yli puolet. Lannan syyslevityksistä ei ole saatavissa tuoreempia koko maan kattavia tilastoja. Alueellista tietoa on kerätty maatalouden ympäristötuen vaikuttavuuden seurantatutkimuksen (MYTVAS) yhteydessä. MYTVAS-alueilla vuosina 1998 - 1999 kokonaislantamäärästä levitettiin syksyllä hieman yli 20 %. Näillä alueilla vajaa puolet kotieläintiloista levitti lantaa syksyllä. Valtaosa syyslevityksistä tapahtui ilman kasvuston perustamista. Tilanne oli lähes samanlainen vuonna 2002. Vuosittaiset, alueelliset ja lantalajikohtaiset erot ovat varsin suuret.

### Valvonta

Valvonnassa tarkistetaan, että kasvulohkoilta, joilta mittausta edellytetään, on tehty liukoisen typen mittaukset ja tulokset on merkitty lohkoikohtaisiin muistiinpanoihin. Lisäksi katsotaan, että mittaukset edustavat vähintään 30 % tilan peltoalasta. Mahdollisessa lannoitusvalvonnassa katsotaan, onko mittaustulokset otettu huomioon.

### ***3.3. Peltujen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kyntämättä viljely***

#### Tavoite

Tavoitteena on suojata pellon pintakerrosta sade-, sulamis- ja valumavesien eroosiota aiheuttavalta vaikutukselta erityisesti leutoina talvina. Samalla estetään fosforin ja typen huuhtoutumista vesistöihin ja pohjavesiin. Toimenpide lisää myös orgaanisen aineksen määrää pellon pintaosissa, mikä vähentää pintamaan liettymisherkkyyttä. Talviaikainen kasvipeite edistää luonnonvaraisen eläimistön selviämistä talven yli.

#### Rajaukset

Toimenpiteen voi valita viljelijä, jonka maatila sijaitsee tukialueilla A, B tai C1.

#### Toimenpiteet

Viljelijän tulee pitää 40 % maatilan ympäristötukikelpoisten peltolohkojen yhteismäärästä kasvukauden ulkopuolella kasvien tai kasvijätteiden peittämänä. Kasvipeitteisyyden tulee säilyä lohkoilla kylvömuokkaukseen tai vastaavaan viljelytoimenpiteeseen asti. Kasvipeitteiset lohkot tulisi sijoittaa vesiensuojelun kannalta tärkeille lohkoille, erityisesti vesistöihin ja valtaajiin rajoittuville peltolohkoille.

Kyntämättä viljellyillä lohkoilla voi täyttää enintään ½ toimenpiteen vaatimasta 40 prosentin kasvipeitteisestä alasta. Kyntämättömiä lohkoja ei tulisi sijoittaa jyrkille rantapelloille.

#### **Kasvipeitteiseksi katsotaan:**

- ruis ja ruisvehnä sekä syysvehnä, jos ne on kylvetty ennen 10.9.
- syysrypsi ja syysrapsi
- monivuotiset nurmet ja muut monivuotiset kasvit erikseen määrätyillä ehdoilla sekä monivuotinen viherkesanto

- viljan, öljykasvien ja kuitupellavan sänki sekä keväällä korjattava kuitupellava, kuituhamppu ja ruokohelpi
- kerääjä- tai aluskasvin viljely erikseen määrätyillä ehdoilla
- riistapeltokesanto, joita ei muokata syksyllä
- tilatukijärjestelmän mukainen viljelykunnossa säilytettävä viljelemätön pelto, jos pelto säilytetään nurmipeitteisenä talven yli

#### **Kyntämättä viljellyksi** katsotaan:

- syyssuorakylvö sänkeen, kun se tapahtuu ennen 10.9.
- syyssänkimuokkaus erikseen määrätyillä ehdoilla.

[Erikseen määrätyt ehdot: Syyssänkimuokkaus vilja- ja öljykasvilohkoilla täyttää ehdon, jos muokkaus on tehty riittävän syvään (keskimäärin yli 10 cm:n syvyyteen). Tarkoitukseen soveltuvia laitteita ovat lähinnä raskaat kultivaattorit ja raskaat lapio- ja lautasäkeet, joilla em. työsyvyys saavutetaan myös kuivissa oloissa.]

HUOM! Jos tilatuen 10 %:n järjestelyvaran käyttöönotto toteutuu, yllä olevalta listalta poistuvat ruis, ruisvehnä ja syysvehnä sekä syysrypsi ja syysrapsi.

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuen 2000 - 2006 mukaan viljelijän oli mahdollista valita lisätoimenpiteeksi talviaikainen kasvipeitteisyys ja kevennetty muokkaus. Toimenpiteen perusteella viljelijän tuli pitää 30 % tilan peltoalasta kasvukauden ulkopuolella kasvien tai kasvijätteiden peittämänä tai hyväksytyllä tavalla kevennetysti muokattuna.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä vähennetään peltoviljelystä aiheutuvaa maaperän eroosiota ja ravinteiden huuhtoutumista sekä hiilidioksidipäästöjä, parannetaan maan rakennetta orgaanisen aineksen kertymisen ja pieneliötoiminnan vilkastumisen kautta, lisätään luonnon monimuotoisuutta ja parannetaan riistan elinolosuhteita A-, B- ja C1-tukialueilla.

#### Valvonta

Toimenpiteen toteutuminen valvotaan kasvukauden ulkopuolella. Tilavalvonnassa tarkastetaan, että 40 % maatilan peltoalasta on kasvukauden ulkopuolella kasvien tai kasvijätteiden peittämää ja ettei kyntämättä viljelyn osuus ole asetettua rajoitusta suurempi.

### **3.4. Lannan syyslevityksestä luopuminen**

#### Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on tehostaa kotieläinten lannan sisältämien ravinteiden, erityisesti typen, hyväksikäyttöä siten, että ravinteet tulevat mahdollisimman nopeasti kasvien käyttöön. Samalla vähennetään ravinteiden huuhtoutumisesta vesistöihin tai pohjavesiin aiheutuvaa riskiä.

#### Rajaukset

Lisätoimenpiteen voi valita vain tila, jolla on tuotantoeläimiä vuodessa keskimäärin vähintään 0,4 eläinyksikköä peltohehtaaria kohti tai vähintään 10 eläinyksikön verran. Toimenpiteen valinnut tila ei voi luovuttaa lantaa tilalta pois lukuun ottamatta vähäistä määrää eikä myöskään toimia lannan luovuttajana lannan käytön tehostamisen erityistukisopimuksessa.

Toimenpiteet

Maatilalla syntyvä lanta on levitettävä pelloille kasvukauden aikana keväällä ja kesällä. Keväällä lantaa saa nitraattiasetuksen (931/2000) mukaisesti levittää aikaisintaan 15.4. Levitys voidaan aloittaa 1.4., jos maa on sula ja kuiva niin, että valumia vesistöön ei tapahdu eikä pohjamaan tiivistymisvaaraa ole. Lannanlevitys on sallittua 10.9. asti, jotta lantaa voitaisiin levittää kylvettäville syysviljoille.

Nykytila

Lannan syyslevityksestä ei ole saatavissa koko maan kattavia tilastoja. Alueellisia tietoja on kerätty maatalouden ympäristötuen seurantalutkimuksen (MYTVAS) yhteydessä. A-alueella Uudellamaalla (Lepsämänjoki) kuivikelannasta ja lietelannasta levitettiin syksyllä 40 % vuonna 1999. Vuonna 2002 kuivikelannalla syyslevitys oli vähentynyt 20 %:iin ja lietelannalla kokonaan. B-alueella Varsinais-Suomessa (Yläneenjoki) noin 30 % kuivike- ja lietelannasta levitettiin vuonna 1999 syksyllä. Vuonna 2002 osuudet olivat kuivikelannalla 20 - 30 % ja lietelannalla 30 %. C-alueella Keski-Pohjanmaalla (Lestijoki) ja Pohjois-Karjalassa (Taipaleenjoki) syyslevityksen osuus oli vuonna 1999 noin 20 - 30 %. Vuonna 2002 syyslevityksen osuus oli hieman vähentynyt. Selvityksen mukaan syksyllä levitettiin lantaa 9-29 m<sup>3</sup>/ha.

Vaikutukset

Lannan syyslevityksestä aiheutuva kuormitusriski vesistöihin ja pohjavesiin vähenee.

Valvonta

Lannanlevitysjankokohda valvotaan pinta-alavalvontojen yhteydessä sekä mahdollisen lannoitusvalvonnan yhteydessä.

**3.5. Enimmäiseläintiheys -lisätoimenpide**Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on varmistaa tilan eläinmäärän ja peltoalan suhteen säilyminen sopivana. Monivuotisten nurmipeltojen avulla vähennetään viljelystä aiheutuvaa eroosiota sekä riskiä ravinteiden valumisesta vesistöihin ja pohjaveteen. Samalla parane peltomaan rakenne. Nurmet lisäävät maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta. Nurmiruokinnalla on lisäksi positiivisia vaikutuksia märehitjoiden terveyteen.

Rajaukset

Toimenpiteen voi valita tila, jolla on sikoja, siipikarjaa, nautoja, lampaita, vuohia tai hevosia vähintään 10 eläinyksikköä.

Toimenpidettä ei voi valita luonnonmukaista kotieläintuotantoa harjoittava tila, jolla jo luomutuotantoehtojen perusteella ei saa olla 1,8 eläinyksikköä enempää eläimiä hehtaaria kohti. (Toimenpidettä ei voi valita tila, joka on valinnut lisätoimenpiteeksi talviaikaisen kasvipeitteisyyden, jos järjestelmään tulee mahdollisuus valita 2 lisätoimenpidettä)

Toimenpiteet

Toimenpide jakautuu kahteen osaan (a ja b):

a) Tilan, jolla kasvatetaan sikoja ja/tai siipikarjaa, on sitouduttava siihen, ettei tilalla kasvateta ko. eläimiä enempää kuin 1,4 eläinyksikköä tilan hallinnassa olevaa, ympäristötuessa tukikelpoista peltohehtaaria kohti.

b) Tilan, jolla kasvatetaan nautoja, lampaita, vuohia ja/tai hevosia, on sitouduttava siihen, ettei tilalla kasvateta ko. eläimiä enempää kuin 1,4 eläinyksikköä tilan hallinnassa ja monivuotisessa nurmiviljelyssä olevaa, ympäristötuessa tukekelpoista peltohehtaaria kohti. Nurmiviljelyssä olevaksi alaksi katsotaan ne nurmea kasvavat pellot, joilla tuotetaan kuivaheinää, säilörehua tai tuorerehua tai jotka ovat viljeltyinä laitumina.

Vaihtoehto b)-kohdalle: Tilan, jolla kasvatetaan nautoja, lampaita, vuohia tai hevosia, on sitouduttava siihen, ettei tilalla kasvateta ko. eläimiä enempää kuin 1,4 eläinyksikköä tilan hallinnassa olevaa, ympäristötuessa tukikelpoista peltohehtaaria kohti. Lisäksi tilan hallinnassa olevasta peltoalasta vähintään 60 %:lla on kasvatettava kuivaheinää, säilörehua tai tuorerehua tai niiden on oltava viljeltyinä laitumina.

#### Tilanne 2000 - 2006

Rehunurmien kokonaisala (1000 ha/vuosi) on vähentynyt alla esitetyn taulukon perusteella viime vuosina selvästi.

| <b>Vuosi</b> | <b>Kuivaheinä</b> | <b>Säilörehu</b> | <b>Tuorerehu</b> | <b>Laidun</b> | <b>Yhteensä</b> |
|--------------|-------------------|------------------|------------------|---------------|-----------------|
| 1998         | 197,9             | 338,7            | 25,4             | 111,5         | 673,5           |
| 1999         | 175,1             | 350,2            | 23,3             | 113,5         | 662,1           |
| 2000         | 159,5             | 376,4            | 23,3             | 117,9         | 677,1           |
| 2001         | 157,5             | 380,9            | 19,7             | 94,2          | 652,4           |
| 2002         | 117,9             | 397,1            | 15,2             | 95,3          | 625,5           |
| 2003         | 101,2             | 398,8            | 16,2             | 102,3         | 618,3           |
| 2004         | 92,8              | 414,8            | 16,4             | 86,9          | 610,9           |

Tulevina vuosien uhkana on nurmialan väheneminen edelleen, koska rehuviljanvaltainen ruokinta on nurmivaltaista rehustusta edullisempaa. Lisäksi rehualavaatimus, joka on säädellyt eläin- ja peltoalan suhdetta muissa tukijärjestelmissä, on poistumassa.

Ympäristötukijärjestelmässä 2000 - 2006 on tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistäminen -lisätoimenpiteessä ollut kriteerinä, että laidunnuttavien eläinten määrä saa olla enintään 2,3 eläinyksikköä tukihakemuksessa ilmoitettua nurmen ja muun laitumen yhteenlaskettua alaa kohti.

#### Vaikutukset

Tuotannossa olevan peltoalan ja tilalla kasvatettavien eläinten lukumäärän suhde pysyy sopivana. Nurmien määrä ei vähene nykyisestä. Peltomaan rakenne paranee ja eroosion ja ravinnekuormituksen riski vähenee.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan hallinnollisen valvonnan ja tilavalvonnan avulla.

### **3.6. Ravinnetasetoimenpide**

#### Tavoite

Ravinnetaseiden laskenta toimii tilalla pitkäjänteisen viljelysuunnittelun apuvälineenä. Sen avulla saadaan tietoa ravinteiden käytön tehokkuudesta ja toisaalta voidaan arvioida niitä viljelyvaihteita, joissa ravinteita hukkaantuu. Näin voidaan myös kohdentaa oikein vesiensuojelua edistäviä toimenpiteitä.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa ja sen voi valita sekä kasvinviljelytila että kotieläintila. Ravinnetase lasketaan myös puutarhakasvialueille. Kesantopellolle ja muulle viljelemättömälle pellolle ei lasketa vuosittaista ravinnetasetta.

#### Toimenpiteet

Kaikille toimenpiteen valinneille tiloille on laadittava lohkokohtainen peltotase ja tilakohtainen porttitase joka vuosi. Lisäksi tilalle on laadittava "Ravinnetaseen tavoitesuunnitelma". Suunnitelmaan kuuluu ensimmäisen peltotaseen laskennan jälkeen tehtävä tavoitteellinen osio, jossa arvioidaan peltotaseen ja porttitaseen tuottamaa tulosta ja sen merkitystä tilan tulevalle toiminnalle sekä asetetaan taseelle tavoite. Neljännen taselaskennan jälkeen tavoitesuunnitelmaan on kirjattava, miten tavoitteissa onnistuttiin ja miten tilalla jatkossa toimitaan.

Taselaskelmat on laadittava kultakin vuodelta (porttitase) tai kasvukaudelta (peltotase) kunkin sitoumusvuoden loppuun (31.5.) mennessä. "Ravinnetaseen tavoitesuunnitelma" on tehtävä toisen ja neljännen sitoumusvuoden loppuun mennessä.

#### Tilanne 2000-2006

Ohjelmakaudella 2000-2006 kotieläintilan toimenpiteisiin sitoutuneen tilan oli mahdollista valita lisätoimenpiteeksi tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistäminen. Sen perusteella oli laadittava tilakohtainen ruokinnan ravinnetase kerran sitoumuskauden aikana.

Muuten tilakohtaisia ravinnetaseita on käytetty lähinnä neuvonnan apuvälineenä ja tilan toiminnan suunnittelussa.

#### Vaikutukset

Ravinnetaselaskelmien avulla tilakohtaisia vesiensuojelutoimenpiteitä voidaan kohdentaa tehokkaimmalla tavalla.

#### Valvonta

Tilavalvonnassa tarkastetaan, että lisätoimenpiteen valinneella tilalla on asianmukaisesti laaditut ravinnetaselaskelmat (peltotase ja porttitase). Toisen ja neljännen sitoumusvuoden tilavalvonnoissa tarkastetaan lisäksi, että vaadittavat "Ravinnetaseen tavoitesuunnitelmat" on tehty.

### **3.7. Peltoluonnon monimuotoisuus**

#### Tavoitteet

Tavoitteena on lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta ja maiseman vaihtelevuutta perustamalla pelloille suojelureunuksia tai luonnon monimuotoisuuskaistoja.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

#### Toimenpiteet

Viljelijän on perustettava vähintään 5 %:n mutta enintään 10 %:n alalle tilan vuosittaisesta tukikelpoisesta peltoalasta joko suojelureunuksia tai luonnon monimuotoisuuskaistoja tai molempia.

**Suojelureunus** on vähintään neljä metriä leveä tai sitä leveämpi peltolohkon reunalla oleva reuna-vyöhyke, jota viljellään normaalisti muutoin, mutta sillä pidättäydytään torjunta-aineruiskutuksista. Tavoitteena on rikkakasvien jonkin asteinen runsastuminen suojelureunuksella. Suojelureunuksen



paikan vaihtaminen on sallittua, millä voidaan estää juuririkkakasvien runsastuminen. Suojelu-reunus voi olla samalla paikalla enintään kolmen vuoden ajan.

**Luonnon monimuotoisuuskaista** perustetaan peltoalueelle. Perustaminen tapahtuu jakamalla yli viiden hehtaarin suuruinen peruslohko yhden tai useamman vähintään kaksi metriä leveän kaistan avulla pienemmiksi viljelylohkoiksi. Kaistaa voidaan käyttää ajourana. Kaista voidaan perustaa kylvämällä niittykasvisiemenseosta ja/tai harvennetulla nurmikasvikylvöllä (ei palkokasveja). Niitto ja sadonkorjuu ovat suositeltavia. Torjunta-aineiden käyttö on kiellettyä. Luonnon monimuotoisuus-kaistan tulee olla samalla paikalla vähintään 3 vuotta.

Luonnon monimuotoisuuskaista voi sijaita myös peltoalueen reunassa. Suositeltavia paikkoja ovat aurinkoiset rinnepellot metsän reunassa. Tällöin kaista voidaan perustaa myös viittä hehtaaria pienemmän peltolohkon reunaan ja kasvillisuuden voidaan antaa kehittyä itsestään tai paikalla oleva nurmi voidaan jättää kyntämättä.

Valittua toimenpidettä ja suojelureunuksen tai luonnon monimuotoisuuskaistan paikkaa ympäristötukikelpoisella peltoalalla voidaan vaihtaa sitoumuskauden aikana. Näin voidaan toimia esimerkiksi silloin, jos viljelijä toteaa, että valittu toimi ei käytännössä toimi hyvin (esim. luonnon monimuotoisuuskaista kasvaa pelkkää juolavehnnä). Tällöin voidaan esimerkiksi toiselle peltolohkolle perustaa luonnon monimuotoisuuskaista tai suojelureunus.

Sadonkorjuuvelvoitetta ei ole miltään em. alueelta. Alueita saa laiduntaa.

Tässä tarkoitettujen alueiden osalta lähdetään siitä, että niiden osalta voisi uudella ohjelmakaudella maksaa sekä luonnonhaittakorvauksen että tilatuen.

#### Tilanne

Maatalouden ympäristötukijärjestelmässä 2000 - 2006 maatalan monimuotoisuuskohteet -lisätoimenpiteen oli valinnut alle 400 viljelijää. Toimenpiteeseen kuului myös koulutukseen osallistuminen ja suunnitelman laatiminen tilan monimuotoisuuskohteista ja niiden hoidosta.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä edistetään luonnon monimuotoisuutta ja riistan sekä muun eläimistön kulkumahdollisuuksia ja tarjotaan leviämis- ja elinpaikkoja maatalousympäristön lajistolle.

#### Valvonta

Tiloilla, jotka ovat valinneet lisätoimenpiteen, tarkastetaan pinta-alan 5 %:n vähimmäisalan ja 10 %:n ylärajan täytyminen ja kasvikoodeilla/kasvikoodilla/ paikan päällä tarkastamalla ilmoituksen ja käytännön tilanteen vastaavuus. Viljelijän ei ole välttämättä perustettava omaa kasvulohkoa tässä tarkoitettujen alueiden osalta. Viljelijän on kuitenkin valvonnassa osoitettava kyseisten alueiden sijainnit ja suojelureunuksen tai luonnon monimuotoisuuskaistan olemassaolo.

### **3.8. Puutarha-alan lisätoimenpiteet**

#### **3.8.A. Tarkennettu ravinteiden seuranta**

##### Tavoite

Tavoitteena on vähentää ravinteiden huuhtoutumista puutarhakasvialoilta lannoitusta tarkentamalla.

Rajaukset

Toimenpide koskee koko maassa ryhmien 1 ja 2 puutarhakasvialoja.

Toimenpiteet

Viljavuustutkimus on tehtävä vähintään 3 vuoden välein. Monivuotisilla kasveilla perustamisvaiheen lannoitusta suunniteltaessa ei saa käyttää yli kahta vuotta vanhemman viljavuustutkimuksen tuloksia. Näytetiheyden tulee olla 1 näyte/1 ha peltoa. Viljavuustutkimuksiin liittyvät tulokset on säilytettävä tilalla. Viljavuustutkimuksen tulee olla määräysten mukainen ensimmäisen sitoumusvuoden kalenterivuoden loppuun mennessä.

Tilanne 2000-2006

Toimenpide on ollut käytössä edellisellä ohjelmakaudella. Vuonna 2004 lisätoimenpiteen oli valinnut 246 tilaa ja se koski 1194 peltohehtaaria.

Vaikutukset

Toimenpide vähentää ravinteiden huuhtoutumista vesistöön ja pohjavesiin.

Valvonta

Lisätoimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

**3.8.B. Typpilannoituksen tarkentaminen liukoisen typen mittauksen avulla**Tavoite

Tavoitteena on vähentää typen huuhtoutumista puutarhakasvialoilta lannoitusta mittauksen avulla tarkentamalla.

Rajaukset

Toimenpidettä voidaan toteuttaa ryhmän 1 puutarhakasvialoilla. Jokaiselta kasvulohkolta tehdään oma analyysi.

Toimenpiteet

Maatilatalouden harjoittajan on mitattava liukoisen typen määrä keväällä ennen kevätlannoitusta ja kasvukaudella ennen lisälannoituksia. Maassa olevan liukoisen typen määrä tulee ottaa huomioon typpilannoituksessa. Puutarhatalouden harjoittaja itse tai viljelykonsulentti voi mitata liukoisen typen määrän siihen tarkoitetuilla apuvälineillä tai puutarhatalouden harjoittaja voi teettää laboratorioanalyysin. Mittausten tuloksista on pidettävä kirjaa tai ne tulee merkitä "Viljelyn ympäristösuunnitelu" -kohdan mukaisesti lohkokohdaisesti muistiinpanoihin.

Tilanne 2000-2006

Toimenpide on ollut käytössä edellisellä ohjelmakaudella. Vuonna 2004 lisätoimenpiteen oli valinnut 277 tilaa ja se koski 3418 peltohehtaaria.

Vaikutukset

Liukoisen typen mittauksen avulla voidaan paremmin ottaa huomioon kasvien typenoton rytmi ja maasta kasvukauden aikana vapautuvan typen määrä. Toimenpide vähentää typen huuhtoutumista vesistöihin ja pohjaveteen.

Valvonta

Lisätoimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

### **3.8.C. Katteen käyttö monivuotisten puutarhakasvien rikkakasvitorjunnassa (c)**

#### Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on vähentää monivuotisten puutarhakasvien viljelyalalta aiheutuvaa maanpinnan eroosiota ja siitä johtuvaa typen ja fosforin kuormitusta. Muovikalvoa käytettäessä pienenee herbisidien käytön vähenemisen ohella myös fungisidien käyttötarve, koska harmaa-homeriski vähenee.

#### Rajaukset

Toimenpide voidaan valita ryhmän 2 puutarhakasvialalle.

#### Toimenpiteet

Maanpinta on katettava rivien kohdilta oljella, hakkeella tai muulla orgaanisella materiaalilla, muovikalvolla tai –kankaalla tai katepaperilla. Orgaanisilla katemateriaaleilla on lämpöä eristävä vaikutus eli ne hidastavat maan lämpenemistä keväällä ja siten myös kasvien kasvuun lähtöä. Tämän takia muovin käyttö katteena on Suomen kylmissä olosuhteissa perusteltua. Jos ryhmän 2 kasveilla katteena käytetään muovikalvoa, edellytetään sen olevan valmistettu polyeteenistä, joka voidaan hävittää polttamalla.

Tukea maksetaan niille lohkoille, joilla kate on käytössä. Mansikan viljelyalasta katettujen viljelylohkojen pinta-alan on oltava vähintään 95 %. Muilla monivuotisilla kasveilla katettujen viljelylohkojen pinta-ala tulee olla vähintään 30 % näiden kasvien viljelyalasta. Ryhmän 2 kasveilla kattaminen voidaan toteuttaa myös rivien väliin perustettavalla leikattavalla nurmikatteella. Tällöin niiden viljelylohkojen pinta-ala, jolla toimenpidettä toteutetaan, on oltava vähintään 40 % monivuotisten puutarhakasvien viljelyalasta. Edellä esitetyn mukainen katevaatimus tulee monivuotisilla kasveilla täyttää viimeistään kolmantena sitoumusvuonna. Tuki maksetaan siitä sitoumusvuodesta lähtien, jonka kesäkuun loppuun mennessä vaatimus täytetään.

#### Tilanne 2000-2006

Toimenpide on ollut käytössä edellisellä ohjelmakaudella ryhmän 2 kasveilla. Vuonna 2004 lisätoimenpiteen oli valinnut 1655 tilaa ja se koski 5624 pellohehtaaria.

#### Vaikutukset

Toimenpide vähentää ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin ja pohjaveteen. Se vähentää myös torjunta-ainekäsittelyjä ja eroosiota.

#### Valvonta

Lisätoimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

### **3.8.D. Biohajoavan muovin käyttö katteena yksivuotisten puutarhakasvien rikkakasvitorjunnassa**

#### Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on vähentää yksivuotisten puutarhakasvien viljelyalalta aiheutuvaa maanpinnan eroosiota ja siitä johtuvaa typen ja fosforin kuormitusta. Muovikalvoa käytettäessä pienenee herbisidien käytön vähenemisen ohella myös fungisidien käyttötarve, koska harmaahomeriski vähenee. Biohajoavat muovit hajoavat kasvukauden jälkeen, joten niiden käyttö vähentää tavanomaisten katemuovien aiheuttamia jäteongelmia.

Rajaukset

Toimenpiteen voi valita ryhmän 1 puutarhakasvialalle, jolla käytetään katetta (avomaankurkku, kurpitsat, salaattit)

Toimenpiteet

Maanpinta on katettava rivien kohdilta biohajoavalla muovilla niillä yksivuotisilla kasveilla, joilla kattaminen on mahdollista (esim. avomaankurkku, kurpitsa, kesäkurpitsa ja salaattikasvit).

Orgaanisilla katemateriaaleilla on lämpöä eristävä vaikutus eli ne hidastavat maan lämpenemistä keväällä ja siten myös kasvien kasvuun lähtöä.

Tuki maksetaan niille lohkoille, joilla kate on käytössä. Viljelmäkohtaisesti tarkasteltuna ryhmän 1 kasvien kokonaisviljelyalasta pitää olla 30 % katettuna.

Tilanne 2000-2006

Toimenpide ei ole ollut käytössä edellisellä ohjelmakaudella.

Vaikutukset

Toimenpide vähentää torjunta-ainekäsittelyjä ja eroosiota sekä kastelutarvetta ja näin ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin ja pohjaveteen.

Valvonta

Lisätoimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

**3.8.E. Torjunta-aineiden käytön vähentäminen tuhoeläinten seurantamenetelmiä käyttämällä**Tavoite

Tavoitteena on vähentää torjunta-aineista aiheutuvia ympäristö- ja terveysriskejä seurantaan perustuvalla oikea-aikaisella tuholaistorjunnalla puutarhatuotannossa.

Rajaukset

Toimenpidettä voidaan toteuttaa ryhmän 1 ja 2 puutarhatuotannossa koko maassa. Ryhmän 1 ja 2 puutarhakasvien alasta tulee vuosittain 50 % olla sellaisten kasvien viljelyksessä, joilla esiintyvien tuholaisten seurantaan on saatavilla tai käytettävissä liimapyydyksiä tai feromoniansoja. Sellaisia kasveja ovat esimerkiksi risti- ja sarjakukkaiset kasvit, herne, sipulikasvit sekä eräät hedelmä- ja marjakasvit.

Toimenpiteet

Viljelijän on pidettävä havainto- ja toimenpidepäiväkirjaa tuhohyönteisten sekä niiden luontaisten vihollisten esiintymisestä tilalla sekä havaintojen perusteella suoritetuista torjuntatoimista. Vastavat merkinnät voi tehdä myös lohkoikohtaisiin muistiinpanoihin. Havainnoinnissa käytetään niitä seurantamenetelmiä, joita kyseisen kasvin tarkennetussa tuhohyönteisten havainnoinnissa on käytävissä. Tällaisia ovat esimerkiksi pyydykset tai ansat. Toimenpidettä toteutetaan peruslohkokohtaisesti. Pyydyksiä tai ansoja tulee joka vuosi olla ensimmäistä viljelyhehtaaria kohti kaksi ja seuraavia kohden vähintään yksi. Kuitenkin jos yksittäisen kasvulohkon koko on yli 5 ha, riittää 5 ha ylityvältä alalta 1 pyydys 5 ha kohti.

Torjuntamenetelmien käyttö perustuu edellä kerrotusta havainnoinnista tehtyihin kirjauksiin. Seuranta on tehtävä ajalla 1.5. - 31.8. niinä aikoina, kun viljeltävälle kasville tuhoja aiheuttavia

tuhohyönteisiä esiintyy. Viljelijän on hankittava Kasvinsuojeluseuran vuonna 2002 julkaisema opas 'Avomaavihannesten taudit ja tuholaiset' tai vastaava hedelmä- tai marjatarhojen tuhoeläinten tunnistusta käsittelevä opas. Lisäksi viljelijän on hankittava pinta-alaan ja tuhohyönteisten esiintymiskauteen nähden riittävä määrä edellä kuvattuja ansoja tai pyydyksiä ja huolehdittava niiden vaihtamisesta ja havainnoinnista riittävän usein, kuitenkin vähintään kerran viikossa. Vaihtoehtoisesti viljelijä voi hankkia tarkkailun ostopalveluna.

#### Tilanne 2000 - 2006

Nykyisessä ympäristötuessa ei ole vastaavia toimia insektisidien käytön vähentämiseksi. Kasvin-tuhoojien silmämääräistä/yleistä seuranta ja merkitsemistä lohkokohtaisiin muistiinpanoihin on edellytetty perustoimenpiteiden ehtona puutarhaviljelyssä.

#### Vaikutukset

Toimenpide vähentää torjunta-ainekäsittelyjä puutarhakasvialoilla.

#### Toimenpiteen valvonta

Lisätoimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

Tilalla on oltava kyseisen kasvin tuhoeläinten esiintymiskautena hankittuna ja tarkastushetkellä käytössä tai käytettynä riittävä määrä seurantaan soveltuvia pyydyksiä. Jos tarkkailu on hankittu ostopalveluna, käytettyjen pyydysten todistamiseksi riittävät pyydysten analyysitulokset. Pyydykset on vaihdettava riittävän usein (vähintään 1 kertaa / viikko). Havainto- ja toimenpidepäiväkirjan tai lohkokohtaisten muistiinpanojen tulee olla asianmukaisesti täytetty siten, että niistä näkyvät, koska ansoja on käytetty ja mitä torjuntatoimia on havaintojen perusteella tehty. Lisäksi edellä mainitun oppaan tulee olla hankittuna tilalle.

### **3.8.F. Tarkennettu kastelu**

#### Taustaa

Avomaan puutarhatilojen laajamittaisempi kastelujärjestelmien rakentaminen alkoi Suomessa kuusi - seitsemän vuotta sitten. Kastelujärjestelmät ovat tällä hetkellä laajamittaisessa käytössä marja-kasveilla ja avomaanvihanneksilla. Kastelujärjestelmillä tarkoitetaan siirrettäviä sadetuskalustoja, maan pintaan asennettavia kiinteitä tihkukasteluletkuja tai salaojiin perustuvia kastelujärjestelmiä. Erityisesti mansikalla ja avomaankurkulla on käytössä tihkukastelu.

Mansikkaa ja avomaan kurkkua viljellään muovikatteen alla, jolloin kastelun tarvetta on lähes mahdoton arvioida. Myös lannoittaminen kasvukauden aikana on tällaisilla lohkoilla vaikeaa ja usein tihkukastelujärjestelmän puuttuessa peruslannoitustasot ovat normaalia tarvetta korkeammat.

Liikakastelu edistää ravinteiden, erityisesti fosforin huuhtoutumista maanesteeseen. Näin ravinteet pääsevät kulkeutumaan pitkiä matkoja maassa kauas alkuperäisestä kohteestaan. Erityisesti tämä on ongelma monilla erikois- ja puutarhakasveilla, joiden lannoituksessa käytetään paljon fosforia. Säätokastelulla voidaan estää maan liiallinen kastelu ja näin estää ravinteiden huuhtoutumista (Selvitys Suomen kastelutilanteesta, Suomen ympäristö 629).

Sadon tuoton ja ympäristön kannalta on parasta, että viljelmiä kastellaan vain todetun tarpeen mukaan. Näin toimimalla vähennetään kastelumääriä ja sen seurauksena myös ravinnehuuhtoutumia. Lohkon kosteusoloja voidaan seurata maahan kiinteästi asennettavilla tensiometriputkilla tai vasta-

valla mittalaitteella. Kiihkeimmän kasvun aikana kosteusseurainta pitää tehdä päivittäin, muuten pari kertaa viikossa.

Tavoitteen toteuttamiseksi viljelijöille on tuotettava neuvontamateriaalia tai järjestettävä koulutusta maan vesitaloudesta.

#### Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on parantaa maan vesitaloutta ja vähentää torjunta-aineiden sekä lannoitteiden huuhtoutumista käyttämällä oikea-aikaisia kastelutoimenpiteitä. Maan kasteleminen todetun tarpeen mukaan vähentää kasteluun käytetyn veden määrää. Tihkukastelun mukana annettu kastelulannoitus vähentää lannoitustarvetta verrattuna päältä kasteluun huomattavasti. Maan oikea kosteustasapaino edistää maan pieneliöstön hyvinvointia ja parantaa kasvin juuriston kykyä käyttää ravinteita maaperästä.

#### Rajaukset

Toimenpiteen voivat valita viljelmät, joilla on käytössä kastelujärjestelmä.

#### Toimenpiteet

Toimenpide edellyttää tensiometrin tai muun mittauslaitteen tai -järjestelmän hankintaa ja käyttöä, tarpeeseen perustuvia kastelutoimia sekä mittauksista ja kastelusta tehtäviä muistiinpanoja.

#### Tilanne 2000 - 2006

Toimenpidettä ei ole ollut käytössä kaudella 2000 - 2006.

Vuonna 2000 kiinteä kastelujärjestelmä oli 274 tilalla ja siirrettävä 2920 tilalla. Vuonna 2003 kasteltavissa oleva hedelmän- ja marjanviljelyala oli 3890 ha ja avomaanvihannesala 5970 ha.

#### Vaikutukset

Toimenpide vähentää typen ja fosforin huuhtoutumista vesistöihin ja pohjavesiin, eroosiota sekä lannoitustarvetta ja kasteluun käytetyn veden määrää.

#### Valvonta

Lisätoimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

Valvonnassa tarkastetaan, että tilalla on lohkokokohtainen seurantavihko maan kosteuksista, josta selviää maan kosteus, kastelu ja sademäärät. Lisäksi tarkastetaan mittauslaitteiden olemassaolo tilalla ja mittalaitteiden käytössä olo.

### **3.8.G. Pitkävaikutteinen viljelykierto**

#### Taustaa

Pitkävaikutteinen viljelykierto toimii lohkon viherlannoituksena silloin, kun viljelykierto on riittävän pitkä ja siihen kuuluu viherlannoituskasveja. Siinä pellolla kasvatetaan runsaasti vihermassaa tuottavaa kasvustoa ja murskataan se maan rakenteen ja viljavuuden parantamiseksi. Viherlannoitusta käytetään maan kasvukunnon parantajana erityisesti luomutiloilla, mutta tavanomaisilla puutarhatiloilla tätä kesannointimenetelmää on käytetty vähemmän, johtuen mm. tukipolitiikasta. Viherlannoitusvuosia sisältävällä viljelykierrolla olisi kuitenkin huomattavaa hyötyä myös tavanomaisessa tuotannossa, eikä siitä saatavia hyötyjä ole tarkoituksenmukaista rajata koskemaan ainoastaan luomutiloja. Mikäli viherlannoitus tulee mahdolliseksi lisätoimenpiteeksi tavanomaisilla

puutarhatiloilla, saavutetaan sillä huomattavasti laajempi peltoala kuin sisällyttämällä toimenpide ainoastaan luomutuotannon toimenpiteeksi.

#### Tavoite

Toimenpiteen tavoitteena on vähentää pitkällä ja mahdollisimman monipuolisilla viljelykierroilla riviviljelyn ja monokulttuurin aiheuttamia ympäristöhaittoja. Tavoitteena on mm. parantaa puutarhakasvialalla maaperän rakennetta, vesitaloutta ja maan multavuutta sekä edistää maanpölyliöistön ja muiden maaorganismien hyvinvointia. Viljelykierto kohentaa myös merkittävästi myös viljelyalueiden biodiversiteettiä.

#### Rajaukset

Toimenpidettä voi toteuttaa kaikilla puutarhakasveilla. Tuen kohdentuminen puutarhakasviloille varmistetaan rajaamalla kesantolohkot sellaisille pelloille, joilla on kesantovuotta edeltävien kahden vuoden aikana viljelty puutarhakasveja. Samalle lohkolle tukea myönnettäisiin vain kerran sitomusjaksoon aikana. Tuki kohdennettaisiin ainoastaan puutarhakasvialaan, ei viherkesantoalaan. Maatalouden ympäristötukiehdossa uudeksi perustoimenpiteeksi on ehdotettu monivuotista viherkesantoa. Viherkesannointituki tulee koko lohkolle, joten puutarhatilan lisätoimenpiteen tulee kattaa vain puutarhakasvialalle aiheutuneet kustannukset. Tukiehtojen (maatalous) mukaan viherkesannon on oltava vähintään kaksi vuotta, enintään kolme.

#### Toimenpiteet

Tilan tulee tehdä hyväksytty viljelykiertosuunnitelma, johon sisältyy puutarhakasvien lisäksi joko vilja-, nurmikasveja tai muita maaperän rakenne- tai kasvuominaisuuksia parantavia kasveja ja jossa tilan puutarhakasvien viljelypinta-alasta vähintään 10 % ja enintään 25 % on jatkuvasti joko yksivuotisten, maahan muokattavien viherlannoituskasvien viljelyssä tai monivuotisella viherkesannolla. Viherlannoitus / viherkesantolohkot eivät saa sijaita samoilla lohkoilla pidempään kuin kolme vuotta peräkkäin. Tilatuessa viherkesanto voi olla kesantovelvoitealalla, jos tila on kesannointivelvoitteen piirissä. Jos viherkesantoala on tavallisella tilatukialalla, on se oikeutettu ympäristötukeen.

HUOM! Voidaanko käyttää syysviljoja tai öljykasveja (>< tilatuen 10 %:n järjestelyvara)?

#### Tilanne 2000 - 2006

Vastaavaa lisätoimenpidettä ei ole ollut kaudella 2000 - 2006.

#### Vaikutukset

Toimenpide vähentää ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin ja pohjavesiin, eroosiota sekä parantaa maan rakennetta ja lisää orgaanista ainesta.

#### Valvonta

Toimenpide valvotaan peltoalaperusteisten tukien valvonnan yhteydessä.

### **3.8.H. Puutarhakasvien tarkennettu lannoitus**

#### Taustaa

Puutarhakasveilla ei ole ohjelmakaudella 2000 - 2006 ollut enimmäislannoitusrajoja, mutta alka- valla ohjelmakaudella ne on esitetty asetettavaksi. Puutarhakasvien runsas kasvilajivalikoima, monet erityyppiset tuotantotavat sekä erilaiset ravinnevaatimukset eri kasvuoloissa tekevät puutarhakasvien lannoituksen tarkennetusta suunnittelusta monissa tapauksissa puutarhatilalle sopivan

lisätoimenpiteen. Puutarhakasvien lannoitustarpeeseen vaikuttaa mm. sadon käyttötarkoitus, taimitiheys, kasvu-aika, tavoiteltu satotaso, lisälannoituskertojen määrä, käytetty lannoitustapa (esim. pinta-, sijoitus- tai kastelulannoitus), sadonkorjuukertojen määrä, maalaji sekä viljelmän maantieteellinen sijainti. Rajoitteisiin on kaikissa tapauksissa sisällytetty mahdollisuus antaa starttifosforia mm. keväisen varhaisviljelyn kasvuun lähdön varmistamiseksi.

### Tavoite

Tavoitteena on vähentää lannoittamisesta pinta- ja pohjavesiin sekä ilmaan aiheutuvaa ravinnekuormitusta tarkentamalla puutarhakasveille annettavaa lannoitusta viljelykasvin tarpeiden ja sadon määrän sekä käyttötarkoituksen mukaan sekä edistämällä näin ympäristön kannalta kestävä lannoitteiden käyttöä.

### Rajaukset

Toimenpide voidaan valita toteutettavaksi ryhmien 1 ja 2 puutarhakasveilla koko maassa.

### Toimenpiteet

Tasapainoinen ja ympäristön huomioon ottava lannoitus perustuu Suomen olosuhteissa pellon säännölliseen ja kasvin tarpeet huomioon ottavaan kalkitukseen, jonka avulla pellon pH-taso voidaan pitää viljeltävälle kasville sopivana ja samalla fosforilannoitus kohtuullisena. Lannoituksen perustana on riittävän usein tehty viljavuustutkimus ja vuosittainen viljelysuunnitelma. Ravinnemääriin lasketaan mukaan sekä väkilannoitteiden sisältämät ravinteet että mahdollisesti käytetyn karjanlannan ja vastaavien orgaanisten lannoitteiden sisältämät ravinteet erillisten ohjeiden mukaisesti. Orgaanisia lannoitteita käytettäessä laskennassa huomioidaan se, että kasvin käytössä on riittä määrä liukoisia ravinteita kasvukauden eri vaiheissa. Lannoituksesta tehdään muistiinpanot "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisesti.

Puutarhakasveilla noudatettavat enimmäisravinnemäärät on esitetty taulukoissa 4, 5, 6, 7, 8 ja 9. Lisäksi viljelmällä on noudatettava lisätoimenpidettä A (ravinteiden tarkennettu seuranta).

### ***Taulukko 4. Fosforilannoituksen ylärajat (kg/ha) perustamisvaiheen lannoituksessa taimitarhakasveille, marjoille ja hedelmäkasveille***

|                                 | Fosforilannoituksen enimmäismäärät kg/ha viljavuusluokittain |               |          |            |      |        |
|---------------------------------|--------------------------------------------------------------|---------------|----------|------------|------|--------|
|                                 | Huono                                                        | Huonon-lainen | Välttävä | Tyydyttävä | Hyvä | Korkea |
| Taimitarhakasvit                | 90                                                           | 80            | 70       | 60         | 40   | 20     |
| Mansikka, vadelma, mustaherukka | 70                                                           | 60            | 50       | 40         | 25   | 10     |
| Muut marjat                     | 80                                                           | 70            | 60       | 50         | 30   | 15     |
| Hedelmät                        | 90                                                           | 80            | 70       | 60         | 40   | 25     |



**Taulukko 5. Fosforilannoituksen ylärajat (kg/ha) vuotuislannoituksessa taimitarhakasveille, marjoille ja hedelmäkasveille**

|                                   | Fosforilannoituksen enimmäismäärät kg/ha viljavuusluokittain |               |          |            |      |        |
|-----------------------------------|--------------------------------------------------------------|---------------|----------|------------|------|--------|
|                                   | Huono                                                        | Huonon-lainen | Välttävä | Tyydyttävä | Hyvä | Korkea |
| Taimitarhakasvit                  | 90                                                           | 80            | 70       | 60         | 40   | 20     |
| Mansikka, vadelma ja mustaherukka | 40                                                           | 35            | 30       | 25         | 20   | 10     |
| Muut marjat                       | 50                                                           | 40            | 35       | 30         | 25   | 15     |
| Hedelmät                          | 45                                                           | 40            | 35       | 30         | 20   | 10     |

Fosforilannoituksen ylärajat astiataimille:

Peruslannos

165 g/m<sup>3</sup>

Pitkävaikutteinen lannos ja täydennyslannos

250 g/m<sup>3</sup>

**Taulukko 6. Avomaanvihannesten vuotuisen fosforilannoituksen ylärajat**

| Kasvilaji        | Fosforia kg/ha/v viljavuusluokittain |          |            |      |        |
|------------------|--------------------------------------|----------|------------|------|--------|
|                  | huono ja huononlainen                | välttävä | tyydyttävä | hyvä | korkea |
| Kaalit, sipulit  | 110                                  | 80       | 60         | 50   | 30     |
| Juurekset        | 100                                  | 75       | 55         | 35   | 30     |
| Palkokasvit      | 50                                   | 35       | 25         | 20   | 15     |
| Muut vihannekset | 100                                  | 60       | 50         | 40   | 30     |

Myös luokassa 'arveluttavan korkea' saa fosforia antaa tarvittaessa 10 kg/ha istutusvaiheen starttilannoituksena.

**Taulukko 7. Typpilannoituksen perustamisvaiheen enimmäismäärät (kg/ha/v) taimitarhakasveille, marjoille ja hedelmäkasveille**

|                                   | Savi- ja hiesumaat |           |                 |                          | Hiekka-, hieta ja moreenimaat |           |                 |                          | Multajaturvemaat |
|-----------------------------------|--------------------|-----------|-----------------|--------------------------|-------------------------------|-----------|-----------------|--------------------------|------------------|
|                                   | vähämullainen      | mullainen | runsasmullainen | Erittäin runsasmullainen | vähämullainen                 | mullainen | runsasmullainen | Erittäin runsasmullainen |                  |
| Taimitarhakasvit                  |                    |           |                 |                          | 140                           | 140       | 120             | 120                      |                  |
| Mansikka, vadelma ja mustaherukka | 50                 | 50        | 30              | 30                       | 35                            | 35        | 20              | 20                       | 15               |
| Muut marjat                       | 60                 | 50        | 40              | 30                       | 50                            | 40        | 30              | 20                       | 20               |
| Hedelmät                          | 65                 | 60        | 45              | 30                       | 50                            | 40        | 30              | 20                       | 20               |

Jos omenatarhassa on nurmikate, voidaan perustamisvaiheen typpimäärää lisätä 20-50 kg/ha.

Jos mansikkakasvusto perustetaan ns. satotaimista, voidaan typpilannoitusta lisätä 50 %.

**Taulukko 8. Typpilannoituksen vuosittaiset enimmäismäärät (kg/ha) taimitarhakasveille, marjoille ja hedelmäkasveille (vuotuislannoitus)**

|                                   | Savi- ja hiesumaat |           |                 |                          | Hiekka-, hieta ja moreenimaat |           |                 |                          | Multa- ja turvemaat |
|-----------------------------------|--------------------|-----------|-----------------|--------------------------|-------------------------------|-----------|-----------------|--------------------------|---------------------|
|                                   | vähämullainen      | mullainen | runsasmullainen | Erittäin runsasmullainen | vähämullainen                 | mullainen | runsasmullainen | Erittäin runsasmullainen |                     |
| Taimitarhakasvit                  |                    |           |                 |                          | 120                           | 120       | 100             | 100                      |                     |
| Mansikka, vadelma ja mustaherukka | 50                 | 50        | 30              | 30                       | 35                            | 35        | 20              | 20                       | 15                  |
| Muut marjat                       | 90                 | 85        | 80              | 70                       | 80                            | 75        | 65              | 50                       | 40                  |
| Hedelmät                          | 125                | 100       | 75              | 60                       | 100                           | 80        | 70              | 60                       | 50                  |

Jos omenatarhassa on nurmikatte, voidaan vuotuista typpimäärää lisätä 20-50 kg/ha

Jos mansikkakasvusto perustetaan ns. satotaimista, voidaan typpilannoitusta lisätä 50 %

**Taulukko 9. Typpilannoituksen enimmäisrajat (kg/ha) vuotuislannoituksessa avomaavihanneksille**

|                                    | Savi- ja hiesumaat | Hiekka-, hieta ja moreenimaat | Multa- ja turvemaat |
|------------------------------------|--------------------|-------------------------------|---------------------|
| Kerä-, ruusu- ja kukkakaali, purjo | 240                | 240                           | 230                 |
| Muut sipulikasvit sekä porkkana    | 120                | 110                           | 100                 |
| Muut kaalit                        | 175                | 160                           | 130                 |
| Muut juurekset                     | 180                | 170                           | 160                 |
| Palkokasvit                        | 55                 | 50                            | 40                  |
| Kerä- ja lehtisalaatit             | 130                | 120                           | 100                 |
| Yrtit                              | 160                | 140                           | 125                 |

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristöohjelmassa 2000 - 2006 ei puutarhakasvien lannoitukselle ole asetettu rajoituksia.

#### Vaikutukset

Toimenpiteillä varmennetaan, ettei lannoitteita käytetä ylisuuria määriä.

#### Kustannukset ja tulonmenetykset

#### Valvonta

Valvonta tapahtuu tilavalvonnassa kerättyjen tietojen sekä lohkokohtaisten muistiinpanojen perusteella tehtävänä hallinnollisena valvontana.

## 4. YMPÄRISTÖTUEN ERITYISTUKISOPIMUKSET

### 4.1. Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito

#### Tavoite

Suojavyöhykkeiden perustamisella vähennetään eroosiota ja ravinteiden kulkeutumista vesiin eroosioherkiltä ja kaltevilta tai toistuvasti tulvan alle jääviltä, viljelyksessä olevilta rantapelloilta sekä pelloilta, jotka sijaitsevat tärkeillä pohjavesialueilla. Lisäksi suojavyöhykkeen tarkoituksena on köyhdyttää suojavyöhykkeeksi muodostetun peltolohkon maan ravinmäärää, parantaa maan rakennetta, tasapainottaa vesistöjen hydrologiaa, lisätä luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista- ja kalataloutta. Suojavyöhykkeen muodostamisella ei saa sulkea avointa viljelymaisemaa.

#### Rajaukset

Suojavyöhykkeen voi perustaa valtaojan tai sitä suuremman vesiuoman varrella sijaitsevalle pellolle, lammen, järven tai meren rannalla sijaitsevalle pellolle tai luokitellulla pohjavesialueella sijaitsevalle pellolle.

Etusija annetaan niille kohteille, joilla on ollut voimassa valtioneuvoston päätöksen (760/1995) tai valtioneuvoston asetuksen (644/2000) mukainen vastaava erityistukisopimus tai joiden osalta suojavyöhykkeen tarve on todettu esimerkiksi suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa tai vastaavassa useita maatilatalouden harjoittajia koskevien yhtenäisten suojavyöhykkeiden toteuttamiseen tähtäävässä selvityksessä tai pohjavesialueen suojelusuunnitelmassa. Samoin etusijalla ovat Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueet, aiemmin toteutettuihin suojavyöhykkeisiin liittyvät kohteet, muut erityisen eroosioherkät viljelyalueet ja tärkeät pohjavesialueet sekä vesipuitedirektiivin (2000/60/EY) mukaisissa hoitosuunnitelmissa esitetyt kohteet.

Tulva-alueille perustettavia laaja-alaisia suojavyöhykkeitä koskevat sopimukset voidaan toteuttaa myös "Kosteikkojen ja laskeutusaltaiden perustaminen ja hoito" -erityistuen mukaisina sopimuksina. Vastaavasti luonnon monimuotoisuutta tai maisemanhoitoa koskevia sopimuksia voidaan tehdä myös ranta-alueelle tai pohjavesialueelle, mikäli toimenpiteellä ei aiheuteta vesivarojen kuormitusriskin kasvua.

Sopimuksen kesto aika on 5 tai 10 vuotta.

#### Toimenpiteet

Suojavyöhyke on peltolohkolle erillisen suunnitelman mukaan perustettu ja hoidettu, monivuotisen kasvillisuuden peittämä peltolohko. Suojavyöhyke tulee perustaa mieluiten suojaviljaan eikä aluetta saa perustamisen jälkeen muokata, lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineella. Suojavyöhykkeen kasvusto on niitettävä vuosittain tai suunnitelmassa määritellyllä tiheydellä. Niitetty kasvimassa on korjattava pois suojavyöhykkeeltä ja sen saa käyttää maataloustuotannossa hyödyksi. Suojavyöhykettä voidaan myös laiduntaa, mikäli vesiensuojelulliset tms. syyt eivät ole esteenä. Tulva-alueille perustetut suojavyöhykkeet voidaan jättää niittämättä, mikäli se on vesiensuojelullisesti perusteltua.

Suojavyöhykkeet ovat erityisen tarpeellisia jyrkästi vesistöön viettävillä pelloilla, helposti sortuvilla rantapelloilla sekä toistuvasti tulvan alle jäävillä rantapelloilla. Suojavyöhykkeen tulee olla vähintään keskimäärin 15 metriä leveä. Leveys määräytyy maaston ja tulvarajojen mukaan. Suojavyöhykkeen perustamiseen sopivat hyvin valmiit heinä- ja nurmikasvien siemenseokset. Pohjavesialueella oleville peltoalueille suojavyöhykkeet perustetaan peltolohkojako noudattaen.

Suojavyöhykkeellä voi olla pieninä, luontaisina ryhminä kotimaisia, luonnonvaraisia pensaita tai lehtipuita. Suojavyöhykkeen perustamisessa ja hoidossa on otettava huomioon luonnon monimuotoisuus ja mahdollisuuksien mukaan suosittava luonnonvaraisten kasvien, eläinten ja muiden eliöiden kannalta suotuisia toimenpiteitä. Suojavyöhykkeen perustellut hoitotoimenpiteet voidaan rajoitetusti ja suunnitelman mukaisesti ulottaa myös vyöhykkeen välittömässä läheisyydessä olevalle ns. luonnontilaiselle ranta-alueelle.

Suojavyöhykkeiden uusimisessa on pyrittävä mahdollisimman nopeaan kasvipeitteisyyden aikaansaamiseen. Vaikeiden rikkaruohojen poistamisessa on ensisijassa käytettävä mekaanisia keinoja ja vain aivan erityisistä syistä voidaan sallia pesäkekäsittely.

Suojavyöhykkeellä toteutetuista toimenpiteistä tulee pitää hoitopäiväkirjaa.

#### Tilanne 2000 - 2006 (30.4.2005)

Maatalouden ympäristötuen 2000 - 2006 mukaan on perustettu noin 4 140 hehtaaria suojavyöhykkeitä. Lisäksi edellisen ohjelmakauden 20-vuotisia suojavyöhykesopimuksia on voimassa noin 2 000 hehtaaria. Yhteensä sopimuksia on voimassa 2 680 kappaletta. Pelloille perustetut kapeammat suojakaistat ja ojien varsille jätetyt pientareet eivät kaltevilla eroosioherkillä rantapelloilla pysty riittävästi ehkäisemään ja vähentämään runsaiden pintavaluntujen (lumen sulamisajat, rankkasateet) yhteydessä tapahtuvaa haitallista ravinteiden ja maa-aineksen huuhtoutumista vesistöön.

#### Vaikutukset

Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen varsille sekä maatalouden kuormittamien järvien valuma-alueille suunnitelmallisesti toteutettujen suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito vähentävät eroosiota ja ravinteiden huuhtoutumista.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alojen lisäksi, että suunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty. Lisäksi tarkastetaan, että tehdyt toimenpiteet on dokumentoitu hoitopäiväkirjassa.

### **4.2. Kosteikon ja laskeutusaltaan hoito**

Kosteikon ja laskeutusaltaan perustaminen tapahtuisi ei-tuotannollisten ympäristötoimenpiteiden investointituen avulla. Perustamisen jälkeen niiden hoidosta tehtäisiin 5- tai 10-vuotinen sopimus.

#### Tavoite

Kosteikoilla sekä niihin liittyvillä tulva-alueilla ja laskeutusaltailla hidastetaan veden virtausnopeutta ja lisätään näin viipymää. Samalla vähennetään ojien ja pienvesien uomaeroosiota sekä laskeutetaan ja poistetaan veden kuljettamia maa-aineksia ja ravinteita. Lisäksi toimenpiteillä lisätään maiseman ja luonnon monimuotoisuutta sekä palautetaan peltoalueilta kuivatustoimenpiteiden myötä hävinneitä biotooppeja. Lisäksi toimenpiteillä edistetään riista- ja kalataloutta.

#### Rajaukset

Toimenpidettä voidaan toteuttaa pääasiassa vain sellaisilla alueilla, joissa maatalousalueilta tuleva kuormitus on kyseisen vesistön merkittävä kuormittaja eli alueilla, joilla peltoja on huomattava osa kyseisen vesistön tai ojan valuma-alueesta.

Etusija annetaan niille kohteille, joilla on ollut voimassa valtioneuvoston päätöksen (760/1995) tai valtioneuvoston asetuksen (644/2000) mukainen vastaava erityistukisopimus sekä Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueille ja sellaisten järvien valuma-alueille, missä toteutetuilla toimenpiteillä voidaan merkittävästi pienentää vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista- ja kalataloutta. Etusija annetaan myös kohteille, jotka liittyvät ei-tuotannollisten investointien tuella perustettuihin kosteikkoihin ja laskeutusaltaihin ja joissa näillä toimenpiteillä käsitellään yhdessä tai useammassa eri kosteikossa myös muiden maatilatalouden harjoittajien pelloilta tulevia kuivatusvesiä.

Sopimuksen kesto on 5 tai 10 vuotta.

#### Toimenpiteet

Olemassa olevien laskeutusaltaiden ja kosteikkojen sekä tulvaniittyjen hoitoa tuetaan 5- tai 10-vuotisella sopimuksella, jossa tuen suuruus määräytyy hoitotoimenpiteistä aiheutuvien kustannusten ja tulonmenetysten perusteella. Sopimuksen kohteena oleva kosteikko ja laskeutusallas on voitu perustaa valtioneuvoston päätökset (760/1995) tai valtioneuvoston asetuksen (644/2000) mukaan tai ei-tuotannollisten investointien mukaisesti.

Laskeutusaltaan, kosteikon ja tulvaniityn hoito on toteutettava erillisen suunnitelman mukaisesti. Hankkeen alle jäävästä peltoalasta tai muusta maa-alasta hoitotoimintaan ja riittävine reuna-alueineen voidaan tehdä viiden tai kymmenen vuoden sopimus. Vuotuisista hoitotoimenpiteistä kuten lietteen poistosta, padon hoidosta yms. aiheutuvat kustannukset korvataan laskeutusaltaan, kosteikon tai tulvaniityn pinta-alojen perusteella. Hoitotoimien yhteydessä korjattu kasvimaassa voidaan käyttää hyödyksi tai toteuttaa hoitotoimenpiteet esimerkiksi laiduntamalla, mikäli siihen ei ole vesiensuojelullista estettä. Tukea voidaan maksaa kosteikosta, joka on perustettu korkeintaan yhden kilometrin etäisyydelle kohdealueen lähimmistä pelloista.

Kosteikkojen ja laskeutusaltaiden hoidosta tulee pitää hoitopäiväkirjaa.

Maatalouden ympäristöohjelman 1995 - 1999 mukaisesti 5-vuotisilla sopimuksilla perustetut laskeutusaltaat ja kosteikot sekä maatalouden ympäristötukijärjestelmän 2000-2006 mukaisesti 5- tai 10-vuotisilla sopimuksilla perustetut kosteikot ja laskeutusaltaat voivat tulla hoitosopimuksen piiriin sen jälkeen, kun aiempi erityistukisopimus on päättynyt.

#### Tilanne 2000 - 2006 (tilanne 30.4.2005)

Maatalouden ympäristöohjelman 1995 - 1999 ja ympäristötukijärjestelmän 2000 - 2006 mukaisia kosteikon ja laskeutusaltaan perustamista ja hoitoa koskevia sopimuksia oli voimassa yhteensä 346 kappaletta ja niihin kuului pinta-alaa yhteensä 6 218 hehtaaria.

#### Vaikutukset

Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueilla sekä maatalousvaltaisten valuma-alueiden järvien osalta voidaan toimenpiteiden avulla merkittävästi pienentää vesistökuormitusta ja lisätä viljelyalueiden maiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Paikallisesti toimenpiteellä voi olla merkittävä vaikutus maatalouden aiheuttaman kuormituksen vähentäjänä.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alojen lisäksi, että suunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty. Lisäksi tarkastetaan, että tehdyt toimenpiteet on dokumentoitu hoitopäiväkirjassa.

### **4.3. Pohjavesialueiden peltoviljely**

#### Tavoite

Tavoitteena on vähentää lannoitteiden ja erityisesti typen käyttöä pohjavesialueilla.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa I- ja II-luokan pohjavesialueilla sijaitsevilla peltolohkoilla. Tila, joka on tehnyt sopimuksen pohjavesialueiden peltoviljelystä, ei voi tehdä samoista pelto-lohkoista sopimusta luonnonmukaisesta tuotannosta ja/tai kotieläintuotannosta.

Etusija annetaan niille kohteille, joilla on ollut voimassa valtioneuvoston asetuksen (644/2000) mukainen vastaava erityistukisopimus tai joilla on vedenottoa tai muu erityinen pohjaveden suojelun tarve. Sopimusta ei voida tehdä ja korvausta maksaa sellaisista toimenpiteistä, joista viljelijä on saanut korvauksen vesioikeuden päätöksen perusteella. Sopimusta ei voida tehdä koskemaan lannan tai torjunta-aineiden levityksestä luopumista ja korvausta maksaa myöskään silloin, jos pohjavesialueella on kunnallisilla määräyksillä kielletty karjanlannan tai torjunta-aineiden levittäminen.

Sopimuksen kestoaika on viisi vuotta.

#### Toimenpiteet

Tuen saadakseen viljelijän tulee toteuttaa peltoviljelyä pohjavesialueilla erillisen suunnitelman mukaisesti. Viljelyä koskevat rajoitukset määritellään erikseen sopimuksessa ja rajoitukset riippuvat pohjavesialueen olosuhteista. Rajoitukset voivat koskea:

- pellon muokkauksen vähentämistä tai lopettamista,
- lannoituksen tai karjanlannan käytön vähentämistä tai lopettamista
- kasvinsuojelua-aineiden käytön vähentämistä tai lopettamista,
- kesannoinnin toteuttamista vesiensuojelu huomioon ottaen,
- laiduntamisen lopettamista tai vähentämistä tai
- heinäkavien viljelyä aluskasveina.

Ravinteiden käytöstä ja muista viljelytoimenpiteistä tulee pitää "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisia muistiinpanoja.

#### Tilanne 2000 - 2006 (30.4.2005)

Maatalouden ympäristötuen 2000 - 2006 mukaan oli mahdollista tehdä erityistukisopimuksia pohjavesialueiden peltoviljelystä. Sopimuksia on voimassa 83 kappaletta yhteensä noin 1 015 hehtaarin alalla.

#### Vaikutukset

Lannoitteiden, karjanlannan ja torjunta-aineiden käytön aiheuttamat riskit pohjavesille vähenevät.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alojen lisäksi, että suunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty. Lisäksi tarkastetaan, että tehdyt toimenpiteet on dokumentoitu hoitopäiväkirjassa.

#### **4.4. Muut valumavesien käsittelymenetelmät**

##### Tavoite

Tavoitteena on tehostaa kuivatusjärjestelmiä niin, että pellon kuivatusvedet saadaan tehokkaasti kasvien käyttöön. Kuivatusvesien valuntaa säädetään ja kuivatusvesiä kierrätetään takaisin pellolle kastelukäyttöön. Näin estetään ravinteiden huuhtoutumista ojavesien mukana pellolta vesistöön ja palautetaan veteen liuenneet ravinteet takaisin kasvien juuriston ulottuville. Lämpäisevillä mailla kevätkesteuden säästäminen kasvukaudelle vähentää lisäksi ravinteiden huuhtoutumisriskiä. Happamalla sulfaattimailla toimenpide hidastaa happamuutta aiheuttavien yhdisteiden muodostumista pohjamaassa ja tasaa erityisesti kuivien kesien jälkeisiä happamien huuhtoutumien huippuja.

##### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan hyvin vettä läpäisevillä hiekka- ja hietapitoisilla peltomailla sekä urpasmailla, joiden pellonpinnan kaltevuus on enintään 2 %. Säätokastelussa ja kuivatusvesien kierrätyksessä maalajin tulee olla hienoa tai karkeaa hietaa, hienoa tai karkeaa hiekkaa tai urpasavea sekä pellon pinnan kaltevuuden alle 1 %.

Sopimusten kesto aika on viisi vuotta.

##### Toimenpiteet

Toimenpiteet toteutetaan erillisen suunnitelman perusteella. Toimenpiteiden suunnittelussa ja toteutuksessa on noudatettava "Peltosalaojituksen laatuvaatimukset" -ohjeistossa (Suomen Rakennusinsinöörien liitto RIL 128 - 2002) sekä "Pellon vesi- ja ravinnetalous" -julkaisussa esitettyjä työn ja tarvikkeiden laadun vähimmäisvaatimuksia sekä suunnitteluperusteita.

a) *Säätosalaojitus* on salaojitusta, jonka kuivatustehokkuutta voidaan säätää. Säätömekanismi on yleensä kokoojaojan asennetussa säätökaivossa. Säätosalaojitukseen liittyvässä suunnitelmassa otetaan huomioon mahdollisesti olemassa olevan salaojaston ojaväli, uuden salaojituksen toteuttaminen, säätökaivojen asentaminen sekä kaivojen vedenpinnan säätö padotuskorkeutta nostamalla tai laskemalla.

b) *Säätokastelu* on yhdistetty kastelu- ja kuivatusmenetelmä, jossa käytetään hyväksi avo- ja salaojia. Säätokastelualueelle saadaan kasteluvettä luonnon vesistä pumppaamalla tai painovoimaisesti johtamalla. Kasteluvesi padotaan alueen ojastoihin säädettävien sulkupatojen tai säätökaivojen avulla ja johdetaan tarpeen mukaan pelloille. Säätokasteluun liittyvässä suunnitelmassa todetaan kasteluveden pumppaamon, sähköohjauskeskuksen ja kasteluvesiputkien sekä –altaan tarve. Lisäksi osoitetaan kasteluvettä kuljettavien runkoputkien ja imeytysputkien sekä vedenpinnan tasoa säätelevien säätökaivojen tai patojen sijainti.

c) *Kuivatusvesien kierrätyksellä* tarkoitetaan peltoalueelta kertyvien valumavesien varastoimista kevätvalunnan ja rankkasateiden aikana erilliseen altaaseen, josta ne kuivana kautena johdetaan kasteluvetenä takaisin pellolle. Näin pelloilta alapuoliseen vesistöön joutuvien valumavesien määrä ja sitä kautta myös vesistön ravinnekkuus pienenevät. Kuivatusvesien kierrätyksessä altaaseen kerätyt valumavedet voidaan johtaa peltoalueelle säätosalaojituksen tai säätokastelujärjestelmän avulla. Kuivatusvesien kierrätys edellyttää, että riittävän lähellä peltoaluetta on lisäveden hankintapaikka ja valumavesien keräämiseen ja varastoimiseen soveltuva allas tai sellainen voidaan rakentaa.

Säätosalaojitus-, säätokastelu- ja kuivatusvesien kierrätys -hanke on toteutettava toisen sopimusvuoden loppuun mennessä. Toimenpiteet on kuitenkin aloitettava jo ensimmäisenä sopimusvuotena.

#### Tilanne 2000 - 2006 (tilanne 30.4.2005)

Maatalouden ympäristötuen 2000 - 2006 mukaisia erityistukisopimuksia säätösalaajituksesta, säätökastelusta ja kuivatusvesien kierrätyksestä oli keväällä 2005 voimassa 2327 kappaletta ja ne käsittivät yhteensä noin 35 400 hehtaaria peltoa.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä vähennetään salaojavaluntaa sekä vesistöihin kulkeutuvien ravinteiden, erityisesti typen ja fosforin, määrää. Happamilla sulfaattimailla torjutaan happamia huuhtoutumahuippuja ja siirretään niitä vähemmän haitalliseen ajankohtaan. Näin estetään vesistöjen rehevöitymistä ja happamista valumavesistä aiheutuvia haitallisia muutoksia vesiekosysteemeissä ja kalastossa.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alojen lisäksi, että suunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty. Lisäksi tarkastetaan, että tehdyt toimenpiteet on dokumentoitu hoitopäiväkirjassa.

### **4.5. Luonnonmukainen tuotanto**

#### Tavoite

Ravinteiden tarkemman talteenoton ja hyödyntämisen sekä synteettisten kemiallisten lannoitteiden ja torjunta-aineiden käyttökiellon vuoksi luonnonmukaisen tuotannon harjoittamisesta aiheutuva ympäristö- ja vesistökuormitus on lähtökohtaisesti tavanomaiseen maataloustuotantoon verrattuna vähäisempää. Luonnonmukaisessa kotieläintuotannossa eläimille mahdollistetaan lajinmukainen käyttäytyminen. Luonnonmukaiseen tuotantoon siirtymistä tuetaan edellä mainittujen myönteisten vaikutusten lisäksi myös siksi, että luonnonmukaisen tuotannon määrä lisääntyisi luomutuotteiden kysyntää vastaavasti. Tuotantomuoto edistää osaltaan turvallisten orgaanisten lannoitusaineiden kierrätystä.

#### Rajaukset

Toimenpide on mahdollinen koko maassa. Sopimuksen luonnonmukaisesta tuotannosta tehnyt maatilatalouden harjoittaja ei voi tehdä erityistukisopimusta pohjavesialueiden peltoviljelystä.

Sopimuksen kesto aika on viisi vuotta.

#### Toimenpiteet

Luonnonmukaisen tuotannon tukea maksetaan maatilatalouden harjoittajalle

- a) luonnonmukaisesta viljelystä tai
- b) luonnonmukaisesta viljelystä ja luonnonmukaisesta kotieläintuotannosta.

#### a) luonnonmukainen viljely

Luonnonmukaista viljelyä koskeva sopimus voidaan tehdä ja erityistukea voidaan maksaa maatilatalouden harjoittajalle, joka

- on ilmoittautunut luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään;
- on suorittanut vaadittavan luonnonmukaisen viljelyn koulutuksen;
- noudattaa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2092/91 määriteltyjä luonnonmukaisen tuotannon tuotantoehtoja; ja jonka
- tilalle on tehty ensimmäinen tuotantotarkastuskäynti hyväksytysti;



- tilan pääsääntöisesti kaikki peltolohkot siirretään luonnonmukaiseen tuotantoon. Vaihtoehtona on esitetty myös mahdollisuutta energiakasvien viljelyyn tavanomaisella tuotantotavalla.

#### b) luonnonmukainen viljely ja kotieläintuotanto

Luonnonmukaista viljelyä ja kotieläintuotantoa koskeva sopimus voidaan tehdä ja erityistukea voidaan maksaa maatilatalouden harjoittajalle, joka

- täyttää a) kohdassa mainitut edellytykset;
- on ilmoittautunut luonnonmukaisen tuotannon valvontajärjestelmään myös kotieläintuotannon osalta; ja jonka
- tilalle on suoritettu ensimmäinen tuotantotarkastuskäynti hyväksytysti;
- tilalla on oltava vähintään 1 ey luonnonmukaisessa kotieläintuotannossa. Kotieläinten ja tuotantorakennusten on oltava hakijan hallinnassa. Luonnonmukaisen kotieläintuotannon tukeen oikeuttavia eläimiä ovat lypsylehmät, emolehmät, muut naudat, lampaat, vuohet, emakot, lihasiat, karjut, kanat, broilerit, kalkkunat, hanhet, ankat ja siipikarjan emolinnut. Eläinyksiköitä laskettaessa käytetään ympäristötuen eläinyksikkökertoimia.

Tuki maksetaan sopimuksen piirissä oleville peltotehtaareille.

#### Tilanne 2000 - 2006 (tilanne 30.4.2005)

Luonnonmukaisen viljelyn sopimuksia oli voimassa yhteensä 4 580 kappaletta noin 153 000 peltotehtaan alalla.

Valvottuja luomutiloja on v. 2005 yhteensä 4 434 kpl. Niillä oli luonnonmukaisessa tuotannossa yhteensä 135 738 ha peltoa ja siirtymävaiheessa 11 858 ha peltoa. Valvottua luonnonmukaista kotieläintuotantoa oli vuonna 2004 386 tilalla.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä vähennetään synteettisten kemiallisten lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytöstä aiheutuvia ympäristö- ja terveysriskejä sekä mahdollistetaan tuotantoeläimille lajinmukainen käyttäytyminen. Luonnonmukainen kotieläintuotanto yhdistettynä luonnonmukaiseen viljelyyn parantaa tilakohtaisesti ravinteiden hyväksikäyttöä.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alat, luonnonmukaisessa tuotannossa olevien eläinten määrät ja sopimusehtojen toimenpiteiden toteuttaminen. Mikäli tilalla tehdyn tuotantotarkastuksen perusteella neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2092/91 osalta todetaan puutteita, ne voivat vaikuttaa puutteen suuruus huomioon ottaen tilalle tai lohkolle maksettavaan tukeen.

### **4.6. Lannan käytön tehostaminen**

#### Tavoite

Lannan käytön tehostamisessa tavoitteena on saada nykyistä suurempi osa vesiensuojeluongelmia aiheuttavasta, paikallisesti liian suuresta lantamäärästä peltoviljelykäyttöön kasvien ravinteiksi. Samalla estetään lannan ravinteiden joutumista vesistöihin, pohjavesiin ja ilmaan.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Etusija annetaan niille kohteille, joilla on ollut voimassa valtioneuvoston asetuksen (644/2000) mukainen vastaava erityistukisopimus. Sopimus voidaan

tehdä myös lohkoille, jotka ovat erikoiskasviviljelyssä säännönmukaisessa viljelykierrossa kahden viljelijän kesken.

Sopimuksen kesto aika on viisi vuotta.

#### Toimenpiteet

Maatilatalouden harjoittajalle maksetaan tukea toisella maatilalla tai turkistarhalla syntyvän lannan vastaanottamisesta, käsittelemisestä ja hyödyntämisestä ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla viljelyssä eli noudattamalla lannan varastoinnista ja käytöstä annettuja määräyksiä. Lantaa voidaan ottaa vastaan myös maatilatalouden harjoittajien tai turkistarhaajien yhteislantaloista. Maatiloilla tarkoitetaan tässä yhteydessä myös hevostalleja. Biokaasulaitoksista peräisin olevan lannan vastaanottamisesta voidaan tehdä sopimus, jos biokaasulaitoksen käyttämä raaka-aine on maatiloilta peräisin olevaa kotieläinten lantaa kuivikkeineen sekä kasvijätettä.

Turkiseläinten lanta on kompostoitava. Tuki maksetaan niiltä peltohehtaareilta, joille lantaa otetaan vastaan. Tukea voidaan maksaa kaikkien tuotantoeläinten tuottaman lannan vastaanottamisesta.

Vastaanotettu lanta tulee levittää pelloille kasvien lannoitteeksi ympäristötuen ehtojen mukaisesti. Lantaa tulee levittää vähintään 15 m<sup>3</sup> (turkiseläinten ja siipikarjan lantaa 5 m<sup>3</sup>) hehtaarille, jotta tuki voidaan maksaa. Mikäli lantaa vastaanotetaan yhteislantalasta, tulee lannan sisältämät ravinteet laskea mukaan lannoitukseen lanta-analyysin perusteella. Lannanlevitysmäärät tulee merkitä "Viljelyn ympäristösuunnittelu" -kohdan mukaisiin muistiinpanoihin.

#### Tilanne 2000 - 2006

Maatalouden ympäristötuen 2000 - 2006 oli mahdollista tehdä erityistukisopimus lannan käytön tehostamisesta. Sopimuksia on (30.4.2005) voimassa 6245 kappaletta yhteensä runsaan 162 000 hehtaarin alalla.

#### Vaikutukset

Toimenpiteen avulla kotieläinten lantaa levitetään nykyistä laajemmalle peltoalueelle. Tällöin lannan ravinteita ja hyödyllistä orgaanista ainesta käytetään hyväksi niitä tarvitsevilla alueilla. Toisaalta pelloilla, joihin lantaa on levitetty vuosia ja joiden fosforiluku on kohonnut, saadaan mahdollisuus pienentää maan fosforivarastoja.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alat sekä se, että vastaanotetuksi ilmoitettu lantamäärä on levitetty sopimusosalalle. Lantamäärä todetaan lannan luovuttajan kanssa tehdystä kirjallisesta sopimuksesta ja luovuttajan antamasta vuosittaisesta ilmoituksesta sekä lohkokohtaisista muistiinpanoista.

### **4.7. Perinnebiotoopit**

Perinnebiotooppien kunnostaminen tapahtuisi ei-tuotannollisten ympäristötoimenpiteiden investointituen avulla. Kunnostamisen jälkeen niiden hoidosta tehtäisiin 5-vuotinen sopimus.

#### Tavoite

Perinnebiotooppien hoidon tavoitteena on maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen perinnebiotoopeilla esiintyvää monipuolista kasvillisuutta ja eläimistöä sekä pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvää maaseudun kulttuuriperintöä ja maisemallisia arvoja

vaalimalla. Perinnebiotoopit ovat perinteisten maankäyttötapojen, pääasiassa niiton ja laidunnuksen, synnyttämiä luonnoltaan monimuotoisimpia maatalousympäristöjä, joiden hoito ja kunnostus ovat maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuuden turvaamisen keskeisimpiä toimenpiteitä.

Tavoitteena on pitää sopimuksen piirissä olevat kohteet hoidettuina sekä saada hoidon piiriin mahdollisimman suuri osa valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaiksi luokitelluista perinnebiotoopeista. Myös arvokkaiden alueiden yhteydessä olevien, kunnostuskelpoisten kohteiden sekä paikallisesti arvokkaiden kohteiden hoito on tärkeää.

### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Etusija annetaan niille kohteille, joilla on ollut voimassa valtioneuvoston päätöksen (644/2000) mukainen vastaava erityistukisopimus, sekä arvokkaiksi luokitelluille perinnebiotoopeille ja niille perinnebiotoopeille, jotka kuuluvat Natura-verkostoon sekä kohteille, jotka liittyvät ei-tuotannollisten investointien tuella kunnostettuihin perinnebiotoopeihin. Sopimuksen tekeminen Natura-verkostoon kuuluvalle perinnebiotoopille, luonnon-suojelualueelle tai muun lainsäädännön perusteella suojellulle alueelle edellyttää, että sopimuksen perusteella tehtävät toimenpiteet ylittävät lainsäädännön perusteella edellytettävät hoitotoimet ja ettei sopimukseen kuuluvista toimenpiteistä makseta tai ole maksettu korvausta muun lainsäädännön kautta. Kunnostettavien kohteiden osalta asetetaan etusijalle arvokkaiksi luokiteltujen perinnebiotooppien yhteydessä olevat alueet. Sopimusta ei voi tehdä peltoalueelle.

Sopimuksen kesto aika on viisi vuotta.

### Toimenpiteet

Maatilatalouden harjoittajan tulee hoitaa ja kunnostaa erillisen suunnitelman mukaisesti maatilallaan sijaitsevia perinnebiotooppeja. Hoitotoimia voivat olla muun muassa niittäminen, laidunnus, lehtipuiden lehdestys sekä pensaikon ja puuston raivaus. Kasvillisuuden hoitotoimenpiteiden lisäksi suunnitelmaan voidaan sisällyttää sopimusalueella sijaitsevien karjatalouteen liittyvien rakennelmien ja rakenteiden säilyttämistä ja kunnostamista.

Perinnebiotooppia ei saa muokata, lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineilla. Laidunnus tulee toteuttaa niin, ettei se aiheuta alueen kasvillisuuden haitallista rehevöitymistä tai eroosiota. Laidunnettava perinnebiotooppi tulee yleensä erottaa aidalla muista laidunnurmista. Alueella toteutetuista toimenpiteistä tulee pitää hoitopäiväkirjaa. Aluetta ei saa ojittaa tai metsittää.

Perinnebiotooppien hoidon erityistukeen tehdään seuraavat muutokset:

1. Sopimuksen kesto aika on viisi tai kymmenen vuotta.
2. Maksimitukitaso nostetaan 450 euroa / ha.
3. Tuensaajiksi määritellään myös Leader-toimintatavan\* kautta muut kuin viljelijät

LEADER -toimintatapa voisi tarjota ympäristötuessa eri toimijoille (esim. kyläyhteisöille, tuottajajärjestöille) mahdollisuuden saada tukea tekemälleen hoidolle.

\*Leader- toimintatavan tarkoitus on kehittää maaseutua paikallislähtöisesti. Erityistukisopimuksen tekijänä voisi olla paikallisesti toimiva Leader- yhdistys. Sen kanssa tehtäisiin erityistukisopimus täysin samalla tavalla kuin muidenkin tuensaajien kanssa. Leader-yhdistys tuensaajana ei aiheuttaisi TE-keskuksen päätöksentekoprosessiin mitään muutoksia. Leader- toimintatavalla voitaisiin toteuttaa esimerkiksi perinnebiotooppien hoidon erityistuen lisäksi myös kosteikkojen perustamista ei-tuotannollisissa investoinneissa.

#### 4. Pienialaisille kohteille otetaan käyttöön korotettu tukitaso:

##### Pienialaiset kohteet perinnebiotooppisopimuksissa *Neuvoston asetuksen mukainen tukimäärä*

Neuvoston asetus lähtee siitä, että muulle kuin peltoalueelle maksettava tuki voi olla enintään 450 € hehtaarilta. Tämä mahdollistaa esimerkiksi yhden aarin kokoiselle luonnon monimuotoisuuskohdelle maksettavaksi 4,5 € ja 10 aarin kokoiselle alalle 45 €. Nykyisessä ympäristötukijärjestelmässä hehtaarituki perinnebiotooppisopimuksessa on enintään 420,47 €.

Neuvoston asetus on kuitenkin lisätty seuraava kohta tukien enimmäismäärien kohdalle:  
"These amounts may be increased in exceptional cases taking account of specific circumstances to be justified in the rural development programmes"(suom. Näitä määriä voidaan poikkeustapauksissa korottaa ottaen huomioon maaseudun kehittämisohjelmissa perusteltavat erityisolosuhteet).

Maaseudun kehittämisohjelmassa voidaan siis esittää yllä mainittua hehtaarikohtaista tukea suurempia tukimääriä, mutta esitettävien tapausten tulee olla poikkeuksellisia ja ne on perusteltava erityistapauksina. Tämä tarkoittaa sitä, että asetuksen perustason ylittävää tukea saavien kohteiden tulisi olla yksiselitteisesti ja tarkasti rajoitettu ryhmä, jolla tulisi olla erityisiä perusteita menettelyn oikeuttamiseksi.

##### *Nykyiset pinta-alarajaukset*

Perinnebiotooppien hoitoa koskevan sopimuksen sopimusalan on tällä hetkellä oltava vähintään 0,15 hehtaaria. Sopimusala voi kuitenkin koostua pienemmistä aloista kuitenkin niin, että jokaisen lohkon on oltava vähintään 0,05 hehtaaria.

Sopimuspuolen rajoitteet ja tekniset rajoitteet ovat kaksi eri asiaa. Tietojärjestelmät asettavat tietyn rajoituksen sopimukseen hyväksyttävän lohkon vähimmäisalalle. Erityistukisopimukseen näin pieniä lohkoja ei ole nykyisen ohjelman ja kansallisten säännösten mukaan kuitenkaan voinut saada, vaan lohkon on tullut olla vähintään 0,05 hehtaaria.

##### *Ehdotus pinta-alarajaukseksi*

Erityistukea esitettäisiin maksettavaksi kiinteä määrä tietyssä kokoluokassa. Sopimukseen haettava ala voisi olla enintään 30 aaria ja tällöin sopimuksen perusteella voitaisiin maksaa erityistukea kiinteä summa 135 € riippumatta sopimusalan suuruudesta. Jos sopimukseen haettavat alat yhteensä ylittäisivät 30 aaria, palautuisi hakutilanne hehtaaria kohden maksettavaan enimmäistukimäärään eli 450 € hehtaarilta (30 aarille maksettava tuki voisi olla neuvoston asetuksen perussäännön mukaan 135 €). Sopimukseen voitaisiin hakea aloja yhden aarin ja 30 aarin väliltä. Näin saataisiin mukaan myös esimerkiksi pieniä ketoja, joiden hoitaminen tällä hetkellä ei ole ollut kannattavaa eikä myöskään siten kannustavaa. Pienialaisuutta eli enintään 30 aarin pinta-alaa voitaisiin esittää asetuksen edellyttämäksi poikkeustapaukseksi.

##### *Ehdotus asialliseksi rajaukseksi*

Perinnebiotooppisopimukseen voitaisiin hakea edellä selvitetyllä kiinteällä tukimäärällä vain valtakunnalliseen perinnebiotooppien inventointiin sisältyneitä ja muita arvokkaita pieniä alueita. Tällä rajauksella voitaisiin täyttää erityisolosuhte-vaatimus.

Tilanne 2000 - 2006 (30.4.2005)

Maatalouden ympäristötukijärjestelmän mukaisia perinnebiotoopin hoitosopimuksia oli voimassa 2 769 kappaletta ja niiden sopimusala oli yhteensä 25 137 hehtaaria.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä turvataan arvokkaiden perinnebiotooppien, niiden luontotyyppien ja eliölajiston sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Tuen avulla edistetään perinnebiotooppien uhanalaisten lajien säilymistä ja estetään perinnebiotooppien lajiston uhanalaistumista ja luonnon köyhtymistä.

#### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alojen lisäksi, että suunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty. Lisäksi tarkastetaan, että tehdyt toimenpiteet on dokumentoitu hoitopäiväkirjassa.

### **4.8. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja viljelymaiseman kehittäminen ja hoito**

Lumo ja maisema erityistuet yhdistetään yhdeksi erityistukimuodoksi: ***Luonnon monimuotoisuus ja maiseman monipuolistaminen***

#### Tavoite

Tavoitteena on huolehtia viljelymaisemasta ja maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuudesta hoitamalla maatalouden harjoittamiselle ominaisia elinympäristöjä. Erityisesti tavoitteena on lisätä maatalousympäristöissä tyypillisten eläinten, kasvien ja luontokohteiden määrää ja laatua. Tavoitteena on myös parantaa viljelymaiseman avoimuutta ja monipuolisuutta sekä hoitaa maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaita maatalousmaisemia.

#### Rajaukset

Toimenpiteitä toteutetaan koko maassa. Etusija annetaan niille kohteille, joilla on ollut voimassa valtioneuvoston asetuksen (644/2000) mukainen vastaava erityistukisopimus, niille alueille, jotka ovat valtakunnallisesti tai alueellisesti arvokkaiksi todettuja maatalousmaisemia tai niille maatalousalueiden luontokohteille, jotka kuuluvat Natura-verkostoon tai jotka on todettu valtakunnallisesti arvokkaiksi tai jotka kuuluvat LUMO – yleissuunnittelualueisiin.

Tukikelpoisen alueen tulee sijaita peltoalueella tai sen välittömässä läheisyydessä. Tämän lisäksi viljely- ja karjatalouskäytön ulkopuolelle jääneet alueet voivat kuulua tuen piiriin, mikäli niillä on nähtävissä merkkejä aiemmasta laidunnuksesta tai muusta maatalouskäytöstä tai niillä on aikaisempaan asutukseen ja maankäyttöön liittyviä kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Sopimuksen kesto aika on 5 tai 10 vuotta.

#### Toimenpiteet

Viljelijällä on mahdollisuus valita tässä erityistuksessa toteutettavakseen joko yhden tai useamman toimenpiteen tilallaan. Toimenpiteet ovat seuraavat:

#### 1. Pellon reuna-alueiden hoito

- Pellon ja metsän väliset reunavyöhykkeet
- Pellon ja tien väliset reuna-alueet
- Pellon ja vesistön väliset alueet.

Viljelijän tulee hoitaa pellon reuna-alueita toimenpiteillä, jotka lisäävät viljelymaiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Pellon ja metsän välinen reunavyöhyke saa olla enintään 20 metriä leveä metsän puolella. Pellon ja tien tai vesistön välisiä reuna-alueita hoidetaan raivaamalla, niittämällä tai laiduntamalla hoitosuunnitelman mukaisesti reuna-alueille ominaisten eläin- ja kasvilajien lisäämiseksi, näkymien avaamiseksi ja viljelymaiseman monipuolistamiseksi. Jos kyse on pellon ja vesistön välisen reuna-alueen hoidosta, toimenpiteissä on otettava huomioon vesiensuojelun edistäminen.

## 2. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen

Viljelijän tulee edistää luonnon monimuotoisuutta perustamalla ja/tai hoitamalla kasvi- ja eläinlajien säilymisen ja lisääntymisen kannalta tärkeitä alueita tai kohteita.

- Metsäsaarekkeiden hoito
- Luonnon monimuotoisuuspellot, tulvapellot
- Lintujen pesintä-, ruokailu- ja levähdyspaikat pelloilla
- Pienet kosteikot
- Uhanalaisten lajien esiintymispaikat

Metsäsaarekkeitä hoidetaan luonnon monimuotoisuuden lisäämiseksi raivaamalla, niittämällä tai laiduntamalla hoitosuunnitelman mukaisesti. Metsäsaarekkeiden enimmäiskoko voi olla enintään 1 ha. Hoitotoimenpiteillä ei saa vaarantaa metsäsaarekkeella olevia luontotyyppejä.

Huomattava osa lintuvesikohteista rajoittuu tulvapeltoihin, joita on aiemmin laidunnettu rantaniityinä. Laiduntamisen loppumisen jälkeen lintuvesien rannat ovat usein ruovikoituneet ja pensoituneet ja niiden monimuotoisuus on vähentynyt. Lintuvesien rantaviljelmillä viljely sopeutetaan mahdolliseen tulvaluontoon. Veden vaivaamat rantapellot muutetaan mieluummin laitumiksi.

Luonnon monimuotoisuuden kannalta on tärkeää jatkaa viljelyä pelloilla, jotka ovat esimerkiksi lintujen muuton, pesimisen tai ruokailun kannalta arvokkaita. Tällaisille alueille voidaan tehdä erityistukisopimuksia, mikäli niiden jättäminen pois viljelystä aiheuttaisi huomattavaa haittaa linnustolle.

Maatalousympäristöjen kosteikot ovat vesistöjen ranta-alueita tai pieniä lampareita ja allikoita, jotka ainakin osan vuodesta ovat veden peitossa ja muutenkin pysyvät kosteina. Hoidon tavoitteena on kosteikkojen ja lintuvesien ranta-alueiden säilyttäminen luonnontilaisina tai kunnostaminen ja hoitaminen niin, että luonnon monimuotoisuus säilyy. Tavoitteena on metsittymässä tai pensoittumassa olevien kosteikkojen ja niitä ympäröivän maiseman avartaminen. Alueen kunnostustoimia ovat puiden ja pensaiden raivaus sekä niitto.

Maatalousympäristön lajiston uhanalaistuminen on yleensä seurausta viljelykäytäntöjen muuttamisesta tai maatalouden lopettamisesta. Suurimmalla osalla maatalousympäristön uhanalaisia lajeja hoitokeinoina ovat varjostavien puiden ja pensaiden raivaus, laidunnus ja niitto. Hoitotavat on kuitenkin määriteltävä lajikohtaisesti uhanalaisia lajeja suosiviksi. Lisäksi voidaan määritellä muita erityisiä hoitokeinoja kuten kulotusta. Kaikkein uhanalaisimmille lajeille alueelliset ympäristöviranomaiset laativat suojelusuunnitelmat.

## Tilanne 2000 - 2006 (30.4.2005)

Maatalouden ympäristöohjelman 1995 - 1999 ja maatalouden ympäristötukijärjestelmän 2000 - 2006 mukaisia sopimuksia luonnon monimuotoisuuden edistämisestä oli voimassa 1 229 kappaletta ja niiden sopimusala oli 5 154 hehtaaria. Maiseman kehittämistä ja hoitoa koskevia vastaavia sopimuksia oli voimassa 1 073 kappaletta ja niiden sopimusala oli 3 573 hehtaaria.

### Vaikutukset

Toimenpiteellä turvataan arvokkaiden perinnebiotooppien, niiden luontotyyppien ja eliölajiston sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Tuen avulla edistetään perinnebiotooppien uhanalaisten lajien säilymistä ja estetään perinnebiotooppien lajiston uhanalaistumista ja luonnon köyhtymistä. Toimenpiteellä parannetaan maatalousympäristössä luonnon monimuotoisuutta, lisätään luonnonvaraisten eläinten ja kasvien määrää ja hoidetaan suunnitellusti maatalousympäristölle tyypillisiä luontokohteita.

Maisemaa parantavat toimenpiteet turvaavat viljelymaisemiltaan arvokkaimpien alueiden säilymisen ja lisäävät niiden maisemallista arvoa ja visuaalista monimuotoisuutta sekä korjaavat maisemavaurioita. Toimenpiteet lisäävät myös maaseutumaiseman virkistyksellisiä arvoja.

### Valvonta

Valvonta toteutetaan pinta-alavalvontojen yhteydessä. Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alojen lisäksi, että suunnitelman mukaiset toimenpiteet on tehty. Lisäksi tarkastetaan, että tehdyt toimenpiteet on dokumentoitu hoitopäiväkirjassa.

## **4.9. Alkuperäisrotujen kasvattaminen**

### Tavoite

Tavoitteena on turvata taloudellisesti, tieteellisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden paikallisten rotujen, niiden erityisominaisuuksien ja perinnöllisen muuntelun säilyminen. Samalla ylläpidetään kotieläinlajien biologista monimuotoisuutta.

### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa.

Tukea maksetaan itä-, länsi- ja pohjoissuomenkarjan, suomenvuohien, suomenlampaiden (valkeat, mustat ja ruskeat), saaristolampaan ja kainuunharmaan lampaan, suomenhevosten ja maatiaiskanojen kasvattamisesta ko. rodun lisäämiseksi.

Sopimuksen kesto aika on viisi vuotta.

### Toimenpiteet

Maatilatalouden harjoittajan tulee viideksi vuodeksi sitoutua kasvattamaan maatilallaan alkuperäisrotuihin kuuluvia eläimiä. Eri alkuperäiseläinroduista tehdään erilliset sopimukset. Eläinten tulee olla puhdasrotuisia (sopimuseläimen isä ja emänisä). Kanojen tulee olla vähintään puolen vuoden ikäisiä ja muiden eläinten vähintään vuoden ikäisiä sopimuskauden alussa. Tuen saamisen ehtona on ko. rodun lisääminen, joten edellytyksenä on astutus- ja jalostuskäyttö sopimuskauden aikana ja kanojen osalta poikasten tuottaminen. Lisäämiseen on käytettävä samaan rotuun kuuluvaa puhdasrotuista eläintä. Sopimuksen mukainen eläinmäärä voi vähentyä sopimuskauden aikana maatilatalouden harjoittajasta riippumattomasta syystä. Sopimusta voidaan myös tarkentaa maatilatalouden harjoittajan hakemuksen perusteella.

Sopimuseläinten on oltava identifioituja ja kuuluttava luotettavaan tarkkailu- tai rekisteröintijärjestelmään. Tällaisia ovat lammastarkkailu-, karjantarkkailu-, vuohi-, suomenhevos-, kantakirja-, maatiaiskana- ja geenipankkirekisteri.

### Tilanne 2000 - 2006 (päivittämättä!)

Maatalouden ympäristöohjelman 1995 - 1999 aikana oli noin 2 100 sopimusta alkuperäisrotujen kasvattamisesta. Sopimukset käsittivät yhteensä runsaat 7 300 eläinyksikköä.

Itäsuomenkarja ja pohjoissuomenkarja olivat FAO:n World Watch-listalla 1995, ja ovat erittäin uhanalaisia. Huolimatta päättyneen ohjelmakauden tuesta länsisuomenkarjan, värillisten suomenlampaiden, suomenvuohien ja suomenhevosten lukumäärät ovat laskeneet. Valkeat suomenlampaat ja saaristolampaat eivät olleet aiemmin maatalouden ympäristötuen piirissä. Valkeiden suomenlampaiden puhdassiitokseen käytettyjen uuhien määrä on viime vuosien aikana laskenut hälyttävästi. Maatiaiskanoja on tällä hetkellä rekisterissä 16 eri kantaa. Eri kantoja on kasvatettu 84 tilalla yhteensä 2 165 kanaa ja 400 kukkoa.

Rekistereissä olevien eri alkuperäisrotujen lisääntyvien naaraiden lukumäärät:

|                                           | 1994  | 1998  | 2001  |
|-------------------------------------------|-------|-------|-------|
| Länsisuomenkarja 1)                       | 6 000 | 4 500 | 2 688 |
| Itäsuomenkarja 1)                         | 80    | 150   | 504   |
| Pohjoissuomenkarja 1)                     | 70    | 120   | 435   |
| Suomenvuohi 2)                            |       | 4 500 | 4 000 |
| Suomenlammas (valkea, musta ja ruskea) 3) |       |       | 6 916 |
| Kainuunharmaa 3)                          |       |       | 583   |
| Saaristolammas 4)                         |       |       | 42    |
| Suomenhevonen 5)                          | 4 301 | 3 880 | 3 349 |
| Maatiaiskanat 6)                          |       |       | 2 165 |

1) v. 2002 kantakirja- ja karjantarkkailurekisteri/SKJO ja Geenipankkirekisteri MTT/Eläinjalostus, aiemmat luvut maataloustilastoista

2) Vuohirekisteri. Aiemmin erityistukisopimuksien piirissä on ollut noin 1500 vuolta.

3) Lammastarkkailurekisteri, Maaseutukeskusten liitto

4) Kaikkiaan saaristolammasuuhia on alle 200 ja näistä Manner-Suomen alueella 42. Ympäristötuen erityistukisopimukseen haettavat saaristolampaat tulee rekisteröidä Maaseutukeskusten liiton lammastarkkailurekisteriin

5) Kantakirjaan merkityt suomenhevostammat, Hippoksen rekisteri. Siitokseen näistä käytettiin v. –94 1913, v. –98 2547 ja v. 2001 2010 tammaa.

6) Maatiaiskanarekisteri, MTT/Eläinjalostus

### Vaikutukset

Toimenpiteen avulla estetään suomalaisiin alkuperäisrotuihin kuuluvien eläinten kuoleminen sukupuuttoon lisäämällä rotuihin kuuluvien eläinten yksilömäärää sekä varmistetaan mahdollisimman laajan geneettisen perimän säilyminen.

### Valvonta

Valvonnassa tarkastetaan, että tilalla on sopimuksen mukaisen määrä identifioituja eläimiä, jotka kuuluvat luotettavaan tarkkailu- ja rekisterijärjestelmään (sukupuoli, syntymätunnus, syntymäaika, polveutuminen). Lisäksi tarkastetaan, että sopimuseläintä on käytetty sopimuskaudella ko. rodun lisäämiseen.

## **4.10. Alkuperäiskasvien viljely**

### Tavoite

Tavoitteena on edistää kestävien ja Suomen pohjoisiin ilmasto-olosuhteisiin sopeutuneiden maatiaislajikkeiden ja vanhojen uhanalaisten kauppalaajikkeiden perimäaineksen *in situ* suojelua ja suomalaisen kulttuuriperinnön säilyttämistä tukemalla viljojen ja nurmikasvien lajikemäärityä ja ylläpitoviljelyä.



### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Tukea maksetaan viljojen ja nurmikasvien maataislajikkeiden ja uhanalaisten vanhojen kauppajalajikkeiden ylläpito-tiljelystä, josta tehdään sopimuksia. Sopimusjärjestelmä edellyttää sen selvittämistä, että kysymyksessä on maataislajike tai -kanta, joka eroaa morfologisesti tai fenotyypiltään muista lajikkeista tai vastaavasti uhanalainen vanha kauppajalajike. Tämä edellyttää, että maataislajikkeista ja vanhoista kauppajalajikkeista tehdään lajiketutkimus tai lajikeaitouden määrittäminen ja että lajike on rekisteröity. Lajikkeen tutkimuksessa sovelletaan Kansainvälisen lajikesuojeluliiton (UPOV) ohjeisiin perustuvaa lajikekuvauskäytäntöä. Oikeus lajikkeen tuettuun sopimussylläpitoon on ensisijaisesti sillä tilalla, jolla lajiketta on viljelty vuosikymmeniä.

Ylläpito tapahtuu lajikkeen alkuperäisellä viljelyalueella. Rekisteriviranomainen voi kuitenkin säilyttämisen kannalta perustellusta syystä myöntää alkuperäiskasvin ylläpito-oikeiden useammalle kuin yhdelle henkilölle.

Sopimuksen kestoaika on viisi vuotta.

### Toimenpiteet

Tutkittujen, rekisteröityjen maataislajikkeiden tai vanhojen kauppajalajikkeiden siementuotannosta tehdään 5-vuotisia ylläpitosopimuksia, jolla ylläpitäjän tulee viljellä kantaa vuosittain. Viljeltävää alaa on oltava vuosittain vähintään 1 ha. Tukea maksetaan enintään 1 ha:n alalta. Sopimuksen tehneen tilan tulee jatkuvasti varastoida ja säilyttää ylläpidettävän alkuperäiskasvin kylvökelpoista siementä sopimuksessa erikseen ilmoitettava määrä. Viljoja tulee pääsääntöisesti lisätä vuosittain dokumentoitujen erikseen määriteltujen menetelmien mukaisesti. Nurmikasviviljelykset tulee perustaa ylläpitolaitarkoitusta varten. Tällöin ylläpitosiemenerä voidaan korjata tilan normaali-käytännön mukaisesti esim. 2. tai 3. vuotena kasvuston perustamisesta, joten ylläpito-tiljelystä ei tarvitse perustaa joka vuosi. Nurmelta voidaan muina vuosina korjata joko nurmisato tai siemensato markkinointitarkoitusta varten. Nurmikasvien yksittäisen ylläpito-tiljelyksen ikä voi olla korkeintaan kolme perustamisvuoden jälkeistä vuotta. Ylläpito-tilalla on estettävä sopimukseen kuuluvien lajikkeiden sekoittuminen tai risteytyminen nykytilajikkeiden kanssa.

### Tilanne 2000 - 2006

Vuonna 1997 käynnistetty maataiskasviprojekti teki selvityksen Suomessa häviämisen alla olevista viljojen ja nurmikasvien maataislajikkeista ja vanhoista kauppajalajikkeista sekä siitä, miten näiden lajikkeiden lajiketutkimus, rekisteröinti ja on farm -ylläpito pitäisi järjestää. Maataiskasviprojektissa tutkittiin viljojen ja nurmikasvien maataislajikkeiden morfologisia ja fenologisia ominaisuuksia sekä mahdollisuuksia tunnistaa maataislajikkeet ja erottaa ne tunnetuista kauppajalajikkeista.

Kenttäkokeiden avulla selvitettiin, että maataislajikkeiden lajiketutkimuksessa voidaan soveltaa Kasvintuotannon tarkastuskeskuksen (KTTK) siementarkastusosaston lajiketunnistusmenettelyä, joka noudattaa Kansainvälisen lajikesuojeluliiton (UPOV) lajikohtaisia ohjeita ja menetelmiä. Projektin loppuraportissa ”Ehdotus viljojen ja nurmikasvien maataislajikkeiden ja vanhojen kauppajalajikkeiden lajiketutkimus-, rekisteröinti- ja ylläpitojärjestelmäksi” on yksityiskohtainen kuvaus lajikkeiden uhanalaisuudesta, indikaattoreista, paikallisesta käytännöstä ja perustelut on farm -suojelelun tarpeellisuudesta sekä ehdotus tarvittavasta tukijärjestelmästä.

Vuonna 2004 voimassa oli 8 alkuperäiskasvien viljelysopimusta ja sopimuspinta-ala oli 8 hehtaaria.

### Vaikutukset

Tukijärjestelmä edistää Suomen olosuhteisiin sopeutuneiden viljojen ja nurmikasvien geenivarojen säilyttämistä. Samalla se tarjoaa puitteet ja perusmateriaalin pitkäaikaiseen tilatasolla tapahtuvaan seurantaan sekä maatiaisten ja vanhojen lajikkeiden geneettisiin, populaatiobiologisiin ja kulttuurihistoriallisiin tutkimuksiin. Se tukee myös paikallista pienimuotoisen erikoiskasvituotannon siemenhuoltoa (esim. puna-apilatomateikannan paikallinen luomusiementuotanto) ja maatiaislajikkeisiin ja vanhoihin kauppalajikkeisiin liittyvien käyttötapojen ja erikoistuotteiden kehittämistä. Järjestelmä tukee osaltaan Suomen kansainvälisiä velvoitteita maatalouden ja siitä riippuvaisen eliöstön biologisen monimuotoisuuden ylläpitämiseksi.

Maatiaiskasviprojektin aikana kerätyn tiedon pohjalta on arvioitu, että sopimuksia tehtäisiin yhteensä n. 120 rekisteröidystä maatiaislajikkeesta tai vanhasta kauppalajikkeesta. Tiloilta mahdollisesti vielä löytyvien lajikkeiden ja kantojen lisäksi sopimuksia tehdään raportissa luetelluista ristipölytteisten lajien lajikeluettelosta poistuneista lajikkeista, ristipölytteisten lajien yli 30 vuotta vanhojen lajikeluettelosta poistuneiden kauppalajikkeiden kannoista, joita on viljelty vuosikymmeniä samalla tilalla, itsepölytteisten viljojen lajikeluettelosta poistuneista kauppalajikkeista, jos niillä on erityistä viljelyarvoa, edullisia erityisominaisuuksia tai merkittävä erikoiskäyttötarkoitus ja vanhoista ulkomaisista lajikkeista, joilla on ollut tärkeä merkitys Suomen kasvintuotannossa.

Mahdolliset lajikkeiden rekisteröintikelpoisuuden muutokset tehdään KTTK:n lajikkeen jalostajan (esim. Boreal Suomen Kasvinjalostus) ja Pohjoismaisen Geenipankin suosituksesta.

### Valvonta

Valvonnassa tarkastetaan sopimuslohkojen pinta-alat ja sopimusehtojen noudattaminen.

## 5. EI-TUOTANNOLLISET INVESTOINNIT

### 5.1. Lannan kaasujen talteenotto

#### Tavoite

Tavoitteena on vähentää lannan varastoinnin aikana tapahtuvia ammoniakkipäästöjä keräämällä kaasut talteen. Samalla käsiteltävä lanta muuttuu helpommin levitettävään muotoon. Maatalous tuottaa noin 90 % Suomen ammoniakkipäästöistä.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Sen voi valita tila, jolla on koneellinen kompostori, biokaasulaitos tai vastaava lannan varastointi- ja käsittelylaitos ja jolla on tuotantoeläimiä vuodessa keskimäärin vähintään 0,4 eläinyksikköä pellohehtaaria kohti tai vähintään 10 eläinyksikköä.

#### Toimenpiteet

Maatilan on joko kerättävä talteen tai puhdistettava koneellisessa kompostorissa tai lietelannan ja virtsan ilmastuksessa syntyvät kaasut. Tähän voidaan käyttää erikseen määriteltäviä suodattamia, kuten esimerkiksi turvesuodattimia, zeoliittisuodattimia, biopesureita tai puhdistusmenetelmiä kuten otsonointia. Suodattamien suodatinmateriaali on mitoitettava vastaamaan käsiteltävää lantamäärää. Suodatinmateriaali on vaihdettava kerran vuodessa tai materiaalin valmistajan ohjeiden mukaisesti. Kaasut voidaan ottaa talteen myös viljelijöiden yhteisesti omistamissa biokaasulaitoksissa, joiden käsittelemä raaka-aine on peräisin maatiloilta.

Valittua toimenpidettä on toteutettava sitoumuskauden alusta lähtien. Mikäli toimenpiteiden toteuttaminen vaatii investointityyppisiä toimenpiteitä, on ne toteutettava ensimmäisen sitoumusvuoden loppuun mennessä.

#### Tilanne 2000 - 2006

Lainsäädännössä ei ole pakollisia määräyksiä lannan kaasujen talteenotosta.

Ympäristötuen vastaa lisätoimenpide ohjelmakaudella 2000 - 2006. Sen oli valinnut noin 10 maatilaa.

#### Vaikutukset

Kompostoreissa ja lietelannan ilmastuksessa lannan liukoisesta tyydestä voidaan menettää 10 - 100 prosenttia kompostointilämpötilasta ja kuivikkeiden määrästä riippuen, jos kaasujen talteenottoa ei ole järjestetty.

#### Valvonta

Valvonta tapahtuu pinta-alatukien valvonnan yhteydessä.

### 5.2. Jaloittelutarhojen valumavesien käsitteleminen

#### Tavoite

Tavoitteena on, että tilat, jotka ulkoiluttavat kotieläimiään jaloittelutarhoissa, käsittelevät tarhoista kertyvät valumavedet asianmukaisella tavalla. Näin vähennetään jaloittelutarhoista vesistöihin ja pohjavesiin aiheutuvaa ravinnekuormitusta.

Rajaukset

Lisätoimenpiteen voivat valita nauta-, hevos-, lammas-, vuohi- tai sikatilat, joilla on jaloittelutarha ja joilla on tuotantoeläimiä vuodessa keskimäärin vähintään 0,4 eläinyksikköä peltohehtaaria kohti tai vähintään 10 eläinyksikön verran.

Toimenpiteet

Eläinten jaloittelutarhoista kertyvät valumavedet kerätään talteen ja johdetaan liete- tai virtsa-säiliöön, erilliseen omaan säiliöön, kemialliseen puhdistamoon, maa- tai juurakkopuhdistamoon, pienpuhdistamoon tai kunnalliseen jätevedenpuhdistamoon.

Maapuhdistamolla tarkoitetaan maasuodatinta tai imeytyskenttää. Maasuodattimen, imeytyskentän, juurakkopuhdistamon ja pienpuhdistamon on täytettävä niille säädetyt ehdot. Toimenpide on toteutettava toisen sitoumusvuoden loppuun mennessä.

Tilanne 2000 - 2006

Tilastoa rakennettujen jaloittelutarhojen määrästä ei ole käytettävissä. Arvio on, että jaloittelutarhoja olisi tällä hetkellä 250 – 300 kpl, ja että niitä tullaan rakentamaan arviolta 1800 kpl (lähde: Elintarviketieto). Hevostarhoja on noin 35 000 kpl ja niitä rakennetaan vuosittain noin 500 kpl.

Vaikutukset

Jaloittelutarhoilta peräisin olevien valumavesien aiheuttamat typen ja fosforin huuhtoutumisriskit vesistöihin ja pohjavesiin vähenevät.

Valvonta

Valvonnassa tarkastetaan, että kyseisellä tilalla jaloittelutarhan jätevedet on johdettu liete- tai virtsa-säiliöön, erilliseen omaan säiliöön, kemialliseen puhdistamoon, maa- tai juurakkopuhdistamoon, pienpuhdistamoon tai kunnalliseen jätevedenpuhdistamoon.

**5.3. Investointituki monivaikutteisen kosteikon ja laskeutusaltaan perustamiseen**Tavoite

Kosteikkojen ja niihin liittyvien tulva-alueiden sekä tulvaniittyjen ja laskeutusaltaiden perustamisella sekä uomien luonnontilaa parantavalla kunnostuksella hidastetaan veden virtausnopeutta ja lisätään näin viipymää. Samalla vähennetään ojien ja pienvesien uomaeroosiota sekä laskeutetaan ja poistetaan veden kuljettamia maa-aineksia ja ravinteita. Toimenpiteeltä edellytetään myös maiseman ja luonnon monimuotoisuuden edistämistä sekä peltoalueilta kuivatustoimenpiteiden myötä hävinneiden biotooppien palauttamista sekä riista- ja kalatalouden edistämistä.

Rajaukset

Toimenpidettä voidaan toteuttaa pääasiassa vain sellaisilla alueilla, joissa maatalousalueilta tuleva kuormitus on kyseisen vesistön merkittävä kuormittaja eli alueilla, joilla peltoja on huomattava osa kyseisen vesistön tai ojan valuma-alueesta. Ne on perustettava laajamittaista kaivamista välttämättä luontaisesti sopiviin paikkoihin (esim. uomaverkoston palauttaminen, pellon pinnan alapuolella olevat kohteet, luontaiset tulvaniityt, pellot, joista vesi joudutaan pumppaamaan pois) ja alueille, jotka muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden. Toimenpidealue on n. 1-2 % valuma-alueen pinta-alasta. Nykyisten sääntöjen mukaan laskeutusallas voi sijaita enintään 1 kilometrin etäisyydellä lähimmistä pelloista. Mikäli yleissuunnitelmia laadittaessa katsotaan tarpeelliseksi, kosteikko tai laskeutusallas voidaan perustaa myös muuhun luontaisesti sopivaan ja ympäristönhoidon kannalta tarkoituksenmukaiseen paikkaan.

Toimenpiteen on oltava kustannustehokas eikä sen toteuttamisesta saa aiheutua uusia riskejä ympäristölle tai yläpuolisten viljeltävien peltöjen kuivatustilanteelle. Pohjavesialueilla on ennakkoon selvitettävä, ettei kosteikon tai muun toimen toteuttaminen aiheuta pohjaveden pilaantumisvaaraa.

Etusija annetaan Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueille ja sellaisten järvien valuma-alueille, missä toteutetuilla toimenpiteillä voidaan merkittävästi pienentää vesistökuormitusta ja lisätä maatalousalueiden luonnon monimuotoisuutta sekä edistää riista- ja kalataloutta. Etusija annetaan myös hankkeille, joissa näillä toimenpiteillä käsitellään yhdessä tai useammassa eri kosteikossa myös muiden viljelijöiden pelloilta tulevia kuivatusvesiä.

Tuella korvataan investointikustannukset, jotka aiheutuvat kertaluonteisesta toimenpiteestä. Sen tekemisen jälkeen voi hakea kosteikon ja laskeutusaltaan sekä tulva-alueiden hoidon erityistukisopimusta (5 tai 10 vuotta).

Tukea tulisi myöntää myös Leader -toimintaryhmien kautta muille tuensaajille kuin viljelijöille.

Alueellisena rajauksena keskusteltiin Etelä- ja Länsi-Suomesta. Laskeutusaltaista todettiin, että ne eivät yksinään ole kovin tehokkaita. Todettiin tarpeelliseksi, että kosteikkojen yleissuunnitelmien laatiminen aloitettaisiin viimeistään v. 2007. Haku alkaisi tällöin aikaisintaan v. 2008. Suunnitteluohjeisto pitäisi saada valmiiksi viimeistään vuonna 2006.

### Toimenpiteet

Kosteikon tai tulva-alueen perustaminen tai uoman kunnostaminen on toteutettava erillisen suunnitelman mukaisesti. Hankkeen alle jäävästä peltoalasta tai muusta maa-alasta riittävine reun-alueineen voidaan erikseen hakea toimenpiteen toteuttamisen jälkeen 10 vuoden erityistukisopimusta kosteikon hoitoon.

Kosteikot ja tulva-alueet on perustettava niin, että ne pidättävät mahdollisimman tehokkaasti sekä valuma-alueelta tulevaa kiintoaine- että ravinnekuormitusta. Kiintoaineen poistaminen tarvittaessa tulee ottaa huomioon suunnitelmassa. Tämän vuoksi kosteikot on perustettava niin, että niissä on myös valumavesien kiintoainesta laskeuttava osio.

Usean pienen kosteikon, padon tai pohjakynnyksen rakentamista tai puron mutkaisuuden ja tulva-alueiden palauttamista voidaan tukea edellyttäen, että niillä voidaan pidättää tehokkaasti pelto-alueilta tulevaa kiintoaine- ja ravinnekuormitusta sekä lisätä luonnon monimuotoisuutta.

### Tilanne 2000 - 2006

Ohjelmakaudella 2000 - 2006 toimenpidettä toteutettiin kosteikon ja laskeutusaltaan perustamista ja hoitoa koskevan erityistukisopimuksen avulla. Erityistuen ongelmana oli, että tuki ei kattanut perustamisesta aiheutuneita kustannuksia. Lisäksi tuki maksettiin vasta perustamisen jälkeen takautuvasti useana vuotena, mutta investoinnin kustannukset syntyivät heti sopimuskauden alussa.

Peltoalueiden tehokkaan peruskuivatuksen vuoksi purojen virtaaman vaihtelut ovat suuria ja aiheuttavat sekä voimakkaita tulvajaksoja että pitkiä kuivia kausia. Tämä aiheuttaa pelloilta vesiin siirtyvän maa-aineksen ja ravinteiden huuhtoutumisriskiä ja uomaeroosion vaaraa. Lisäksi luonnon monimuotoisuus on tehokkaan ojituksen myötä huomattavasti vähentynyt ja purojen maisemallinen arvo pienentynyt.

### Vaikutukset

Suomenlahteen, Saaristomereen ja Selkämereen laskevien jokivesistöjen valuma-alueilla sekä maatalousvaltaisten valuma-alueiden järvien osalta voidaan toimenpiteiden avulla merkittävästi pienentää vesistökuormitusta ja lisätä viljelyalueiden maiseman ja luonnon monimuotoisuutta. Paikallisesti toimenpiteellä voi olla merkittävä vaikutus maatalouden aiheuttaman kuormituksen vähentäjänä ja luonnon monimuotoisuuden lisääjänä.

#### Investointituen suuruus

Tuki perustuu suunnitelmassa esitettyihin kustannuksiin. Kustannuksista on mahdollisuus korvata 100 %.

### **5.4. Investointituki arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja aitaamiseen**

#### Tavoite

Perinnebiotooppien hoidon tavoitteena on maatalousympäristön luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen perinnebiotoopeilla esiintyvää monipuolista kasvillisuutta ja eläimistöä sekä pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvää maaseudun kulttuuriperintöä ja maisemallisia arvoja vaalimalla. Perinnebiotoopit ovat perinteisten maankäyttötapojen, pääasiassa niiton ja laidunnuksen, synnyttämiä luonnoltaan monimuotoisimpia maatalousympäristöjä, joiden hoito ja kunnostus ovat maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuuden turvaamisen keskeisimpiä toimenpiteitä.

Alkuraivauksen tukemisen tavoitteena on saada hoidon piiriin mahdollisimman suuri osa valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaiksi luokitelluista perinnebiotoopeista.

#### Rajaukset

Toimenpidettä toteutetaan koko maassa. Etusija annetaan arvokkaiksi luokitelluille perinnebiotoopeille ja niille perinnebiotoopeille, jotka kuuluvat Natura-verkostoon. Tukea ei myönnetä peltoalueelle.

#### Toimenpiteet

Viljelijän tulee tehdä erillisen suunnitelman mukaisesti maatilallaan sijaitsevien perinnebiotooppien alkukunnostus. Hoitotoimia voivat olla muun muassa pensaikon ja puuston raivaus ja raivausjätteen poiskeruu. Kasvillisuuden raivaustoimenpiteiden lisäksi suunnitelmaan voidaan sisällyttää sopimusalueella sijaitsevien karjatalouteen liittyvien rakennelmien ja rakenteiden säilyttämistä ja kunnostamista sekä aitausta.

Perinnebiotooppia ei saa muokata, lannoittaa tai käsitellä torjunta-aineilla. Laidunnettava perinnebiotooppi tulee yleensä erottaa aidalla muista laidunnurmista. Aluetta ei saa ojittaa tai metsittää.

#### Tilanne

Ohjelmakaudella 2000-2006 ongelmana oli, että perinnebiotooppien erityiset eivät kattaneet raivaamisesta aiheutuneita kustannuksia. Lisäksi tuki maksettiin takautuvasti useana vuotena, mutta raivauksen kustannukset olivat suuret heti sopimuskauden alussa.

#### Vaikutukset

Toimenpiteellä turvataan arvokkaiden perinnebiotooppien, niiden luontotyyppien ja eliöstölajien sekä kulttuurihistoriallisten ja maisemallisten arvojen säilyminen. Tuen avulla edistetään perinnebiotooppien uhanalaisten lajien säilymistä ja estetään perinnebiotooppien lajiston uhanalaistumista ja luonnon köyhtymistä.

Investointituen suuruus

Tuki perustuu suunnitelmassa esitettyihin kustannuksiin. Kustannuksista on mahdollisuus korvata 100 %.

Tukea tulisi myöntää myös Leader -toimintaryhmien kautta muille tuensaajille kuin viljelijöille.

**5.5. Arvokkaat luonto- ja kulttuuriympäristökohteet poronhoitoalueella**Tavoite

Tavoitteena on tuhoutuneen porolaitumen palautuminen ennalleen poronhoitoalueella sijaitsevilla arvokkailla luonto- ja kulttuuriympäristökohteella.

Rajaukset

Investoinnin eli aitauksen ajallinen kesto voitaneen arvioida sen jälkeen kun tiedetään, montako vuotta laidunalueen palautuminen kestää. Ympäristökeskus antaa lausunnon alueen luonto- ja kulttuuriarvoista ja alueen rajauksesta/suunnitelmasta. Tukea voisivat saada poronhoitoalueen paliskunnat.

Toimenpiteet

Paliskunnan on rakennettava ympäristökeskuksen lausunnossa arvokkaaksi toteaman porolaitumen osan ympärille aitaus niin, että porot eivät pääse laiduntamaan alueelle. Ympäristökeskuksen on hyväksyttävä aitausta koskeva suunnitelma. Paliskunnan on myös purettava ja poiskuljetettava rakentamansa poroaita laidunalueen palautumisen jälkeen. Paliskunnan on liitettävä tuen hakua koskevaan hakemukseen erillinen suunnitelma, jonka tulee sisältää

- suunnitellun aitaushankkeen yleiskuvaus ja tavoitteet sekä tiedot alueen rajaamisen perusteista eli alueen luonto- tai kulttuuriarvojen palauttamisen tarve,
- suunnitellun aitausalueen kartta, jolle on merkittävä aidattavan laidunalueen tarkka sijainti peruslohkokarttojen jäljennökselle tai jos näitä ei ole käytettävissä 1:5 000 ortokartalle tai 1:10 000 peruskartalle
- yksilöidyt aidan rakentamis-, hoito-, purku- ja muut toimenpiteet sekä toimenpiteiden toteutus-aikataulu vuosittain;
- laidunkäytöstä poistamisen aika;
- aidan purkujätteen poiskuljetus- ja käyttösuunnitelma;
- laskelma toimenpiteiden kustannuksista ja alueen laidunkäytöstä poistamisesta mahdollisesti aiheutuvista tulonmenetyksistä; sekä
- aitaushankkeen vaikutukset ympäristöön tai maisemaan.

Tilanne

Tällä hetkellä ei tällaisten alueiden kunnostamiseen ole tukea. Tukitarve tulee riippumaan alueiden laajuudesta.

Vaikutukset

Aitaaminen edistäisi tuhoutuneiden arvokkaiden luonto- ja kulttuuriympäristöjen elpymistä ja palauttamista ennalleen.

Investointituen suuruus

Tuki perustuu suunnitelmassa esitettyihin kustannuksiin. Kustannuksista on mahdollisuus korvata 100 %. Myös aitojen ja rakennelmien purkamis- ja kuljetuskustannukset sisällytetään korvattaviin kustannuksiin.

### **5.6. Kannusteluonteinen tuki alkuperäisestä käytöstä poistuneiden talousrakennusten korjaavaan ylläpitoon**

#### Perustelut

Suomalaisilla maatiloilla on jäljellä vanhoja talousrakennuksia, joita ei enää käytetä niiden alkuperäiseen tarkoitukseen tuotantomenetelmien muututtua ratkaisevasti. Tällaisia rakennuksia ovat mm. pelloilla ja niityillä sijaitsevat hirs- ja lautarakenteiset ladot. Erityisesti kotieläintiloilla on tarvittu rakennuksia heinän ja oljen kausivarastointiin.

Nämä tuotantorakennukset ovat nykyisin usein vailla tuotannollista käyttöä. Niillä on kuitenkin suuri merkitys tilan tuotantohistorian ilmentäjänä, aikanaan käytettyjen rakennustekniikoiden ja materiaalin tallentajana sekä rakennuskannan kehityksen monimuotoisuuden ilmentäjänä. Lisäksi niillä on usein paikallisesti leimaa-antava merkitys tilan peltoympäristölle sekä laajempaakin seudullista merkitystä alueen elinkeinohistorian kuvaajana.

Suomalainen rakennuskanta on hyvin nuorta. Yli puolet koko maan rakennuskannasta on alle 30 vuoden ikäistä. Maatilatalouden käytöstä poistuneet talousrakennukset ovatkin tavallisesti maaseudun vanhinta rakennuskantaa, koska tilan asuin- ja tuotantorakennuksia on uusittu viimeisten vuosikymmenten aikana tuotantotapojen muuttuessa ja asumisvaatimusten kasvaessa. Vaarana on, että alkuperäisestä käytöstä poistunut rakennuskanta häviää purkamisen tai rappeutumisen seurauksena.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa edellyttää haettavaksi lupaa talousrakennuksen tai muun siihen verrattavan vähäisen rakennuksen purkamiseen, jos rakennusta on pidettävä historiallisesti merkittävänä tai rakennustaiteellisesti arvokkaana tai tällaisen kokonaisuuden osana (MRL 127§).

"Latotuki" mahdollistaisi maamme arvokkaan, mutta vähälle huomiolle jääneen rakennuskannan korjaamista ja säilyttämistä. Tuki on kannusteluonteinen. Sen ei ole tarkoitus kattaa korjauksen kokonaiskustannuksia. Yhteensä 2000 - 3000 rakennuksen kunnostamiseen tarvittaisiin n. 900 000 euroa, joka vastaa yhden modernin navetan rakennuskustannuksia.

**Hakemusasiakirjat:** rakennuksesta ei vaadita erillisiä piirustuksia. "Rasti ruutuun"-hakulomakkeen lisäksi asemapiirros rakennuksen paikantamiseksi, tarvittaessa valokuvia.

**Tuen määrä:** pohjapinta-alaltaan enintään 50 m<sup>2</sup> suuruisille rakennuksille 300 euroa, ja pohjapinta-alaltaan yli 50 m<sup>2</sup> ylittävälle rakennuksille 600 euroa.

(Tarvitaanko tarkempi määrittely rajauksille: neuvoston asetuksen mukaan toimenpide ei saa nostaa tuotannollista arvoa/pitäisikö tehdä rajausta ei tuotannollisessa käytössä oleviin rakennuksiin; vain yli 30/40 vuotta vanhat rakennukset hyväksyttäisiin? Rajataanko alueellisesti, esim. Pohjanmaa? Tilakohtainen katto: kuinka monen ladon kunnostusta tilaa kohti voidaan tukea?)

#### **Tukiehdot:**

Rakennuksen säilymistä edistävät, kuntoa parantavat ja rakennustapaa säilyttävät kunnostustoimenpiteet. Hirsirakenteisille ja lautarakenteisille talousrakennuksille tarkennetaan erikseen vaadittavat toimenpiteet.

Tuen saaminen edellyttää vähintään kahden (2) toimenpiteen suorittamista, *kuten*

- kengittäminen (alimpien hirsikertojen uusiminen, täytemaan poisto) / tai vaurioituneen seinälauoituksen uusiminen
- kattaminen ( sis. rakenteiden tarvittava kunnostaminen, materiaalmäärittelyt)
- rakennuksen kohtuullinen oikaisu ( nurkkakivien uusiminen tai korjaus), ovien kunnostaminen



- maalaus (ainoastaan aiemminkin maalattuina olleet rakennukset)
- rakennuksen ympäristön kunnostus (maaston muotoilu sadeveden poisjohtamiseksi, liian lähelle kasvaneiden pensaiden poisto )

### **5.7. Maatiloilla olevat rakenteet ja rakennelmat**

Jo ohjelmakauden 2000 - 2006 erityistukisopimuksissa ovat olleet mukana seuraavat toimenpiteet:

- tilan viljelyhistoriaan kuuluvien rakennelmien sekä niiden lähiympäristöjen kunnostus ja hoito (kuten kiviaidat, kivisaarekkeet, riukuaidat ympäristöineen)
- arvokkaiden kohteiden esittelyrakenteet (esittelytaulut ym.), lintutornit
- maisemallisesti tai luonnonarvoiltaan arvokkaiden kohteiden saavutettavuuden parantaminen (tiet, sillat, pitkospuut ym.)

Aikakautensa rakennustapaa, materiaalia ja tyyliä edustavilla rakenteilla ja rakennelmilla on elinkeinohistorian, asutuksen kehittymisen ja kulttuurimaiseman kannalta suuri merkitys. Lisäksi perinteisillä rakenteilla, erityisesti kiviaidoilla ja maalaamattomasta puusta tehdyillä rakennelmilla, on suuri merkitys luonnon monimuotoisuuden kannalta. Niissä viihtyvät monet harvinaistuneet hyönteiset sekä useat harvinaiset jäkäälajit. Perinteisiä maatalouden rakennelmia ovat esimerkiksi karjamajat, vesi- ja tuulimyllyt, riihet, kivisillat, riuku- ja kiviaidat, suovat ja haasiat. Tukea voidaan myöntää pienimuotoisille kunnostushankkeille. Kohteet tulee kunnostaa mahdollisimman paljon alkuperäisiä materiaaleja ja työtapoja käyttäen. Kunnostettaessa säilytetään paikalliset tyyppiratkaisut.

## **6. NATURA 2000 -TUET**

Valmistelussa on päädytty ehdottamaan pelto- ja maatalousalueiden Natura-alueiden hoidon jatkamista samaa käytäntöä noudattaen kuin ohjelmakaudella 2000 - 2006, jolloin ympäristötuen erityistuilla on hoidettu pelto- ja maatalousalueilla sijaitsevat kohteet. Luontodirektiivin mukaisten maatalousympäristössä esiintyvien luontotyyppien ja lajien elinympäristöjen sekä lintudirektiivin mukaisten lintujen levähdys- ja ruokailualueiden sekä tulvapeltojen hoitotoimille tuleva tuki järjestetään nykyisten kaltaisten tai kehitettyjen erityistukien kautta. Maatalouden ympäristötuella on voitu tehdä 5- tai 10-vuotinen sopimus viljelijän ja valtion välillä muun muassa edellä mainittujen kohteiden hoidosta ja luonnon monimuotoisuuden edistävillä erityistuilla viljelijä on hoitanut ja/tai ennallistanut erillisen suunnitelman mukaisesti luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeiksi arvioituja maatalousympäristön kohteita. Lintujen levähdys- ja ruokailualueille tehdyissä erityistukisopimuksissa on korvattu viljelijälle aiheutuneet tulonmenetykset.

Metsäalueilla hoito jatkuisi nykykäytännön mukaan kansallisilla ohjelmilla.

## **7. VESIPUITEDIREKTIIVIN 2000/60/EY (VPD) TOTEUTTAMISEEN LIITTYVÄT TUET**

VPD-tuen tarkoituksena on olla välineenä vesipuitedirektiivin toimeenpanossa. Sen avulla on mahdollista kohdentaa tukitoimenpiteitä niiden vesistöjen valuma-alueille, joilla vesistön tila ei ole saavuttanut asetettua tavoitetilaa. Pääasiallinen keino tukijärjestelmien osalta vesipuitedirektiivin tavoitteiden saavuttamisessa tulee olemaan Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan sisältyvä ympäristötukijärjestelmä. VPD-tuki voitaisiin ottaa tukikeinona käyttöön silloin, jos todettaisiin, että VPD-tuen avulla olisi mahdollista tehostetusti tukea tietyillä alueilla vesipuitedirektiivin tavoitteiden toteuttamista.

VPD-tukimuodon valmistelussa on ongelmallista vesienhoitosuunnitelmien ja Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman eriaikaisuus. Kyseisen ohjelman toimeenpanon on tarkoitus alkaa 1.1.2007, kun taas vesienhoitosuunnitelmien valmistumisaikataulu sijoittuu vuoden 2009 loppupuolelle. Toisaalta em. ohjelmaa on mahdollista ohjelmakauden 2007 - 2013 aikana muuttaa ja täydentää.

Neuvoston asetus (EY) N:o 1698/2005 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahaston) tuesta maaseudun kehittämiseen (38 artikla) on raamittanut VPD-tukea vain vähän. VPD-tukea voidaan maksaa vuosittain käytössä olevaa maatalousmaata kohden (UAA) viljelijöille korvauksena vesipuitedirektiivin täytäntöönpanoon liittyvien haittojen aiheuttamien kustannusten ja tulonmenetysten perusteella. Tukitasot määritellään myöhemmin hallintokomiteamenettelyllä (nykyisin STAR-komitea).

Toimenpiteinä ympäristötukijärjestelmän toimenpiteiden lisäksi voisi tulla kysymykseen esimerkiksi ekstensiivisen viljelyn tukeminen; vesiensuojelun kannalta vaikeiden alueiden kuten erittäin jyrkkien rinteiden ja niihin välittömästi liittyvien peltojen, jotka ovat olleet vuosittaisten muokkaustoimenpiteiden kohteena, pitäminen viljelemättömänä ja nurmipeitteisenä; aluskasvien ja kerääjäkasvien viljely. VPD- tukea ei voida maksaa toimenpiteistä, joita edellytetään jo muissa tukijärjestelmissä.

Viljelijällä tulisi olla mahdollisuus ympäristötukisitoumuksen uusimiseen kesken sitoumuskauden, jos VPD-vaatimukset edellyttäisivät tehostettuja toimenpiteitä.

VPD-tukea tultaisiin soveltamaan vesipuitedirektiivin toimeenpanon edistyessä siten, että tukea kohdistettaisiin vesipuitedirektiivin tavoitteiden saavuttamisen kannalta ongelmallisimmille alueille. Aikataulullisesti VPD-tuen soveltaminen voitaisiin kuitenkin aloittaa vasta vuoden 2009 jälkeen. Tuen mahdollinen käyttöönotto edellyttäisi maaseudun kehittämisohjelman muuttamista.

|                                                                           |                                                                                                    |  |  |                              |
|---------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|------------------------------|
| 27.10.2005                                                                | luonnos                                                                                            |  |  |                              |
| <b>YMPÄRISTÖTUEN RAKENNE JA EI-TUOTANNOLLISET INVESTOINNIT</b>            |                                                                                                    |  |  |                              |
|                                                                           |                                                                                                    |  |  |                              |
| Lannoitteiden käytön vähimmäisvaatimukset (peltokasvit ja puutarhakasvit) |                                                                                                    |  |  |                              |
| Kasvinsuojeluaineiden käytön vähimmäisvaatimukset                         |                                                                                                    |  |  |                              |
|                                                                           |                                                                                                    |  |  |                              |
| <b>Perustoimenpiteet</b>                                                  |                                                                                                    |  |  | <b>Tukitaso 50 - 60 €/ha</b> |
|                                                                           | 1. Viljelyn ympäristösuunnittelu                                                                   |  |  |                              |
|                                                                           | 2. Monivuotinen viherkesanto ja riistapeltokesanto                                                 |  |  |                              |
|                                                                           | 3. Peltokasvien lannoitus ja ylläpitokalkitus                                                      |  |  |                              |
|                                                                           | 4. Kasvinsuojelu                                                                                   |  |  |                              |
|                                                                           | 5. Pientareet ja suojakaistat                                                                      |  |  |                              |
|                                                                           | 6. Luonnon monimuotoisuuden ja maiseman ylläpito                                                   |  |  |                              |
|                                                                           | 7. Maatilan luonnon monimuotoisuuskartoitus                                                        |  |  |                              |
|                                                                           |                                                                                                    |  |  |                              |
|                                                                           | <b>Lisätoimenpiteet</b>                                                                            |  |  |                              |
|                                                                           |                                                                                                    |  |  | <b>Tukitaso 5 - 20 €/ha</b>  |
|                                                                           | 1. Vähennetty lannoitus                                                                            |  |  |                              |
|                                                                           | 2. Typpilannoituksen tarkentaminen liukoisen typen mittauksen avulla muilla kuin puutarhakasveilla |  |  |                              |
|                                                                           | 3. Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys ja kyntämättä viljely                                   |  |  |                              |
|                                                                           | 4. Lannan syyslevityksestä luopuminen                                                              |  |  |                              |
|                                                                           | 5. Enimmäiseläintiheys                                                                             |  |  |                              |
|                                                                           | 6. Ravinnetasetoimenpide                                                                           |  |  |                              |
|                                                                           | 7. Peltoluonnon monimuotoisuus                                                                     |  |  |                              |
|                                                                           | 8. Puutarhatilan lisätoimenpiteet:                                                                 |  |  |                              |
|                                                                           | - A. Tarkennettu ravinteiden seuranta                                                              |  |  |                              |
|                                                                           | - B. Typpilannoituksen tarkentaminen liukoisen typen mittauksen avulla                             |  |  |                              |
|                                                                           | - C. Katteen käyttö monivuotisten puutarhakasvien rikkakasvitorjunnassa                            |  |  |                              |
|                                                                           | - D. Biohajoavan muovin käyttö katteena yksivuotisten puutarhakasvien rikkakasvitorjunnassa        |  |  |                              |
|                                                                           | - E. Torjunta-aineiden käytön vähentäminen tuhoeläinten seurantamenetelmien käytöllä               |  |  |                              |
|                                                                           | - F. Tarkennettu kastelu                                                                           |  |  |                              |
|                                                                           | - G. Pitkävaikutteinen viljelykierto                                                               |  |  |                              |
|                                                                           | - H. Puutarhakasvien tarkennettu lannoitus                                                         |  |  |                              |
|                                                                           |                                                                                                    |  |  |                              |

|  |  |  |                                                                                                         |  |  |  |
|--|--|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|--|--|--|
|  |  |  |                                                                                                         |  |  |  |
|  |  |  | <b>Eryistukisopimukset</b>                                                                              |  |  |  |
|  |  |  | 1. Suojavyöhykkeen perustaminen ja hoito                                                                |  |  |  |
|  |  |  | 2. Kosteikon ja laskeutusaltaan hoito                                                                   |  |  |  |
|  |  |  | 3. Pohjavesialueiden peltoviljely                                                                       |  |  |  |
|  |  |  | 4. Muut valumavesien käsittelymenetelmät                                                                |  |  |  |
|  |  |  | 5. Luonnonmukainen tuotanto                                                                             |  |  |  |
|  |  |  | 6. Lannan käytön tehostaminen                                                                           |  |  |  |
|  |  |  | 7. Perinnebiotoopit                                                                                     |  |  |  |
|  |  |  | 8. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja viljelymaiseman kehittäminen ja hoito                        |  |  |  |
|  |  |  | 9. Alkuperäisrotujen kasvattaminen                                                                      |  |  |  |
|  |  |  | 10. Alkuperäiskasvien viljely                                                                           |  |  |  |
|  |  |  |                                                                                                         |  |  |  |
|  |  |  | <b>Ei-tuotannonliset investoinnit</b>                                                                   |  |  |  |
|  |  |  | 1. Lannan kaasujen talteenotto                                                                          |  |  |  |
|  |  |  | 2. Jaloittelutarhojen valumavesien käsitteleminen                                                       |  |  |  |
|  |  |  | 3. Investointituki monivaikutteisen kosteikon ja laskeutusaltaan perustamiseen                          |  |  |  |
|  |  |  | 4. Investointituki arvokkaiden perinnebiotooppien alkuraivaukseen ja aitaamiseen                        |  |  |  |
|  |  |  | 5. Arvokkaat luonto- ja kulttuuriympäristökohteet poronhoitoalueella                                    |  |  |  |
|  |  |  | 6. Kannusteluonteinen tuki alkuperäisestä käytöstä poistuneiden talousrakennusten korjaavaan ylläpitoon |  |  |  |
|  |  |  | 7. Maatiloilla olevat rakenteet ja rakennelmat                                                          |  |  |  |
|  |  |  |                                                                                                         |  |  |  |
|  |  |  | <b>Poistetut ympäristötuen toimenpiteet verrattuna v. 2000-2006 järjestelmään</b>                       |  |  |  |
|  |  |  | - 2-päiväiset pakolliset viljelijäkoulutukset (perustoimenpide)                                         |  |  |  |
|  |  |  | - Peruslannoitusastot (perustoimenpide)                                                                 |  |  |  |
|  |  |  | - Kasvinsuojeluoppaiden hankinta (perustoimenpide)                                                      |  |  |  |
|  |  |  | - Asuin- ja tuotantorakennusten siisteystä huolehtiminen (perustoimenpide)                              |  |  |  |
|  |  |  | - Kotieläintilan perustoimenpide (poistettu keväällä 2005)                                              |  |  |  |
|  |  |  | - Lantalan ammoniakkipäästöjen vähentäminen (lisätoimenpide; poistettu keväällä 2005)                   |  |  |  |
|  |  |  | - Maituhuonepesuvesien käsittely (lisätoimenpide; poistettu keväällä 2005))                             |  |  |  |
|  |  |  | - Tuotantoeläinten hyvinvoinnin edistäminen (lisätoimenpide; poistettu keväällä 2005))                  |  |  |  |
|  |  |  | - Maatilan monimuotoisuuskohteet (lisätoimenpide)                                                       |  |  |  |
|  |  |  | - Peltojen tehostettu kalkitus (erityistukisopimus)                                                     |  |  |  |
|  |  |  | - Kalkkisuodinoitus (erityistukisopimus; poistettu keväällä 2005)                                       |  |  |  |